

Implementering av åpenhetsloven

Analyse av olje- og gasselskapers redegjørelser for aktsomhetsvurderinger

CELINE SØRLIE
SONJA KRISTIN GJØSUND

VEILEDERE

André Tofteland
Bjørn Einar Strandberg

Universitetet i Agder, 2024

Handelshøyskolen ved UiA

Institutt for økonomi

Emnekode: BE-508

Master

Førord

Denne masteroppgaven markerer slutten på to år som studenter på masterprogrammet regnskap og revisjon ved Universitetet i Agder. Masteroppgaven er skrevet i siste semester våren 2024. Det har vært to lærerike og utfordrende år, men har til fordel bidratt til økt erfaring og kunnskap som vi kommer til å bringe videre inn i arbeidslivet.

Arbeidet med masteroppgaven har vært givende, men veldig interessant. Vi er derimot svært takknemlig for kunne ha anledning til å kunne fordype oss i et tema vi begge interesserer oss for. Vi ønsker dermed å takke Universitetet i Agder som har gitt oss en mulighet til å gjennomføre en slik studie.

Vi vil også særlig takke veilederne André Tofteland og Bjørn Einar Strandberg for å ha bidratt til å gjøre masteroppgaven gjennomførbar ved å dele forslag og komme med konstruktive tilbakemeldinger. Vi vil også takke øvrige forelesere og gjesteforelesere for å ha bidratt til økt kunnskap om bærekraft.

Vi ønsker også å rette takknemlighet overfor hverandre, ved å takke for et godt samarbeid preget av delte erfaringer og et kritisk blikk underveis. Det føles godt å kunne levere oppgaven, samtidig som det føles vemodig å avslutte reisen som studenter. Likevel gleder vi oss veldig til et nytt kapittel i arbeidslivet.

Vi håper du finner studien interessant. God lesing!

Celine Sørli

Sonja Kristin Gjørund

Kristiansand, 3. mai 2024

Sammendrag

I lys av økt globalisering har behovet for økt åpenhet i globale leverandørkjeder blitt stadig viktigere. Som en respons på dette, ble åpenhetsloven implementert i norsk rett fra og med 1. juli 2022. Åpenhetsloven tar sikte på å belyse det sosiale aspektet av ESG, og fokuserer på hvordan virksomheter skal arbeide for å fremme grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (Åpenhetsloven, 2021).

Vi ønsker i denne studien å studere implementeringen av åpenhetsloven, nærmere bestemt lyder problemstillingen som følger: *Hvordan har norske olje- og gasselskaper implementert åpenhetsloven?* For å kunne besvare problemstillingen, utformet vi så fire forskningsspørsmål: *Hvorvidt oppfyller olje- og gasselskaper åpenhetslovens minstekrav? Hvorvidt oppfyller olje- og gasselskaper åpenhetslovens formelle krav? Hvorvidt oppfyller olje- og gasselskaper informasjonskravet? I hvilken grad er det konsistens mellom olje- og gasselskaper av ulik størrelse?*

Masteroppgaven er utført som en kvalitativ undersøkelse, med data fra rapportinnsamling av redegjørelser for aktsomhetsvurderinger, årsrapporter og bærekraftsrapporter fra 2022 av et utvalg virksomheter som er omfattet av åpenhetsloven. Utvalget består av tyve olje- og gasselskaper av ulik størrelse.

Funnene i studien viser til at det eksisterer distinkte forskjeller i hvordan virksomheter rapporterer. I forbindelse med lovens minstekrav, ser man at en større andel aksjeselskaper rapporterer etter minstekravene i bokstav a, b og c. På den andre siden er det imidlertid flere allmennaksjeselskaper som rapporterte utover minstekravene. Videre ser man blant virksomheter som har identifisert negative konsekvenser, at det kan være vanskelig å vurdere hvorvidt informasjonen faktisk omhandler negative konsekvenser. Dette kan gjøre det utfordrende for brukere å tolke informasjonen, samt kunne ta informerte valg.

Avhandlingen kan imidlertid bidra til økt oppmerksomhet rundt et dagsaktuelt og viktig tema i næringslivet. Ettersom åpenhetsloven er relativt ny lov, og det er lite forskning rundt implementeringen av loven, kan undersøkelsen bidra til økt kunnskap og bevisstgjøring.

Abstract

In light of increased globalization, the need for greater transparency in global supply chains has become more important. As a response to this, the Norwegian Transparency Act entered into force on July 1, 2022. The Norwegian Transparency Act aims to shed light on the social aspect of ESG, by focusing on how companies can promote the respect of fundamental human rights and decent working conditions (Transparency Act 2021: §1).

In this study, we are going to study the implementation of the Norwegian Transparency Act. To do this, we have formulated the following research problem: *How do Norwegian oil and gas enterprises implement the Norwegian Transparency Act?* To answer the desirable knowledge of the topic, we have further formulated the following research questions: *Whether oil and gas companies meet the minimum requirements of the Norwegian Transparency Act? Whether oil and gas companies meet the formal requirements of the Norwegian Transparency Act? Whether oil and gas companies meet the right to information? To what extent is there consistency among oil and gas companies' reports of different size?*

Furthermore, the master thesis adopts a qualitative approach. We will gather data by examining and interpreting reports of published accounts of due diligence, annual reports and sustainability reports from 2022 of a selection of oil and gas companies affected by the Act. The selection consists of twenty oil and gas companies of varying sizes.

Our findings of the study show that there are distinct differences in how businesses report. Regarding the law's minimum requirements, a larger portion of private limited companies report according to the minimum requirements in section a, b and c. On the other hand, there are more public limited companies reported in excess of the minimum requirements. Furthermore, among businesses that have identified negative consequences, it can be difficult to assess whether the information actually deals with negative consequences. This can make it difficult for users to interpret the information and make informed decisions.

Further, the thesis can contribute to enhanced awareness regarding a contemporary and significant issue within businesses. Given that the Transparency Act is a relatively new legislation with limited research on its implementation, this study can contribute to the increased knowledge on the topic.

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	9
1.1 Utfordringer i dagens næringsliv	10
1.2 Åpenhetslovens formål	11
1.3 Rettslig virkeområde	12
1.4 Studiens bakgrunn og formål	13
1.5 Problemstilling og forskningsspørsmål	14
1.6 Videre struktur	15
2. RAMMEVERK	16
2.1 Internasjonale retningslinjer og lovgivninger	16
2.2 Implementering av åpenhetsloven	19
2.3 Åpenhetslovens plikter	21
2.3.1 Aktsomhetsvurderinger	21
2.3.1.1 Forankring av ansvarlighet etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav a	23
2.3.1.2 Kartlegging av negative konsekvenser etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav b	24
2.3.1.3 Tiltak etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav c	26
2.3.1.4 Overvåkning av tiltak etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav d	27
2.3.1.5 Kommunikasjon etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav e	28
2.3.1.6 Gjenopprettelsesplikten etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav f	28
2.3.2 Redegjørelse av aktsomhetsvurderinger	29
2.3.2.1 Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a	29
2.3.2.2 Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b	30
2.3.2.3 Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c	31
2.3.2.4 Fordeler ved å rapportere utover minstekravene	31
2.3.3 Formelle krav	32
2.3.3.1 Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) første punktum	32
2.3.3.2 Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum	33
2.3.3.3 Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) første punktum	33
2.3.3.4 Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum	33
2.3.4 Informasjonskravet etter åpenhetsloven §§ 6 og 7	34
3. METODE	36
3.1 Kvalitativ metode	36

3.2 Innholdsanalyse	37
3.3 Utvalg	38
3.4 Reliabilitet og validitet	39
3.5 Begrensninger ved studien	40
4. EMPIRI OG ANALYSE	42
4.1 Virksomheter	42
4.2 Minstekrav	43
4.3 Formelle krav	59
4.4 Informasjonskravet	66
4.5 Sammenligning av redegjørelsene	69
4.5.1 Sammenligning av minstekravet etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a	69
4.5.2 Sammenligning av minstekravet etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b	70
4.5.3 Sammenligning av minstekravet etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c	71
4.5.4 Sammenligning av formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) første punktum	71
4.5.5 Sammenligning av formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum	72
4.5.6 Sammenligning av formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum	72
4.5.7 Sammenligning av informasjonskravet	73
5. OPPSUMMERING OG FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	74
5.1 Oppsummering	74
5.2 Forslag til videre forskning	75
LITTERATUROVERSIKT	77
APPENDIX	85
Vedlegg 1: Begrepsavklaring	85
Vedlegg 2: Diskusjonsnotat av Celine Sørлие – Internasjonal	87
Vedlegg 3: Diskusjonsnotat av Sonja Kristin Gjørund – Ansvarlighet	95

Figurliste

Figur 1: Utviklingen av internasjonale retningslinjer og lovgivninger	19
Figur 2: Utviklingen av åpenhetsloven	20
Figur 3: Aktsomhetsvurderinger	22
Figur 4: Håndtering av negativ påvirkning	27

Tabelliste

Tabell 1: Virksomhetsinformasjon: allmennaksjeselskaper	42
Tabell 2: Virksomhetsinformasjon: aksjeselskaper	43
Tabell 3: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a: allmennaksjeselskaper	44
Tabell 4: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a: aksjeselskaper	46
Tabell 5: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b: allmennaksjeselskaper	49
Tabell 6: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b: aksjeselskaper	52
Tabell 7: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c: allmennaksjeselskaper	55
Tabell 8: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c: aksjeselskaper	57
Tabell 9: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) første punktum: allmennaksjeselskaper	59
Tabell 10: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) første punktum: aksjeselskaper	60
Tabell 11: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum: allmennaksjeselskaper	62
Tabell 12: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum: aksjeselskaper	63
Tabell 13: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum: allmennaksjeselskaper	64
Tabell 14: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum: aksjeselskaper	65
Tabell 15: Informasjonskrav etter åpenhetsloven §§ 6 og 7: allmennaksjeselskaper	67
Tabell 16: Informasjonskrav etter åpenhetsloven §§ 6 og 7: aksjeselskaper	68

Forkortelser

Redegjørelse for aktsomhetsvurderinger (Redegjørelse)

Equinor ASA (EQNR)

Vår Energi ASA (VAR)

AKER BP ASA (AKRBP)

OKEA ASA (OKEA)

DNO ASA (DNO)

Interoil ASA (IOX)

TotalEnergies EP Norge AS (TEN)

Shell AS (SHELL)

Wintershall Dea Norge AS (WDN)

Neptune Energy Norge AS (NEN)

Sval Energi AS (SVE)

Inpex Idemitsu Norge AS (IIN)

ConocoPhillips Norway AS (CON)

Pandion Energy AS (PAE)

Lime Petroleum AS (LIP)

M Vest Energy AS (MVE)

Petoro AS (PETORO)

Chevron Service Norway AS (CSN)

Exxon Norge AS (EXN)

Kufpec Norway AS (KUN)

1. Innledning

Bærekraftig utvikling er et dagsaktuelt tema som i økende grad preger dagens samfunn. Begrepet ble i 1987 i Brundtland-rapporten definert som “En utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov” (FN-sambandet, 2023a). Bærekraftig utvikling omfatter hovedsakelig tre dimensjoner, herunder miljø, økonomi og sosiale forhold. Spesielt fokuserer den sosiale dimensjonen på å sikre mennesker et anstendig liv, hvor deres grunnleggende rettigheter blir ivaretatt og respektert. Dette understreker blant annet viktigheten av menneskerettigheter, som spiller en sentral rolle i å kunne ivareta den sosiale dimensjonen (FN-sambandet, 2023a). For å kunne oppnå bærekraftig utvikling, er bidrag fra flere parter essensielt. Spesielt har næringslivet en sentral rolle i å fremme bærekraftig utvikling, særlig ved å hensynta det sosiale aspektet, samt sikre at produksjonsprosesser er bærekraftige (Regjeringen, u.å. -a, s. 40-41). Hver enkelt virksomhet har med dette en betydelig påvirkningskraft på menneskerettighetene til sine ansatte, og alle som berøres av virksomheten (Elgesem & Høstmælingen, 2019, s. 161).

For å kunne fremme bærekraftig utvikling, har det gjennom årene blitt innført flere ulike internasjonale lovgivninger og retningslinjer. Utviklingen har også funnet sted i Norge, hvor flere ulike lovreguleringer tilknyttet bærekraft for norske virksomheter har blitt vedtatt. Et eksempel på dette fremgår av lovgivningen regnskapsloven § 3-3 c (rskl), som tar for seg rapportering utover det finansielle. Med dette plikter større virksomheter i Norge å redegjøre for sitt samfunnsansvar, og skal minst ta for seg områder som “miljø, sosiale forhold, arbeidsmiljø, likestilling og ikke-diskriminering, overholdelse av menneskerettigheter og bekjempelse av korrupsjon og bestikkelse”, jf. rskl. § 3-3 c (1). Ikke-finansiell rapportering illustrerer med dette viktigheten av at virksomheter handler ansvarlig i sammenheng med de miljømessige, økonomiske og sosiale forholdene.

Blant de ulike reguleringsforsøkene har Stortinget som et relativt nytt og viktig tilskudd av regulatoriske krav, vedtatt åpenhetsloven. Åpenhetsloven skiller seg imidlertid ut ved at loven tar sikte på å belyse det sosiale aspektet (Stubholt et al., 2023, s. 2), nærmere bestemt hvordan virksomheter skal arbeide for å fremme grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (Åpenhetsloven, 2021).

1.1 utfordringer i dagens næringsliv

I dagens samfunn anses næringslivet som den viktigste drivkraften for økonomisk vekst i verden (Heemstra et al., u.å., 1.3). Samtidig bidrar virksomheter til positive virkninger gjennom skapelse av arbeidsplasser, innovasjon og teknisk fremgang. Imidlertid står denne positive innflytelsen i kontrast til næringslivets skyggeside, hvor menneskerettighetsbrudd og dårlige arbeidsforhold ofte er forårsaket eller knyttet til næringsvirksomhet (Haugse et al., 2023, s. 16). Ifølge en rapport av International Labour Organization (ILO) er tvangsarbeid et utbredt globalt problem som har fortsatt å vokse de siste årene. Estimer viser at 27,6 millioner mennesker globalt befant seg i slike forhold i 2021 (ILO, 2022, s. 2). Denne utfordringen begrenser seg imidlertid ikke til kun lavinntektsland, ettersom halvparten av all tvangsarbeid forekommer i både høyere mellominntektsland og høyinntektsland. Brudd på menneskerettigheter er derav en utfordring uavhengig av landets økonomiske velstand (ILO, 2022, s. 3). Videre viser en rapport publisert i 2021 av ILO og The United Nations Children's fund (UNICEF) at 160 millioner barn er involvert i barnarbeid (ILO & UNICEF, 2021, s. 8). For å motvirke ytterligere utfordringer knyttet til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, er det avgjørende at virksomheter bidrar til endringer (Haugse et al., 2023, s. 16, 20).

Ivaretagelse av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold står imidlertid overfor visse utfordringer, særlig i lys av dagens organisering av produksjon og handel (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 26). Spesielt har man de siste femti årene sett et skifte i hvordan virksomheter opererer, hvor næringslivet i takt med globaliseringen gradvis har oppnådd økt makt og påvirkningskraft (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 13). Virksomheter innehar ofte en geografisk spredt kundebase, hvor produkter og tjenester selges til kunder over hele verden (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 78). I tillegg har vare- og tjenesteproduksjonen utviklet seg til å bestå av komplekse globale leverandørkjeder, vanligvis bestående av mange ledd i ulike deler av verden (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 13). Dette inkluderer land med lavere vern av arbeidstakere, med arbeidsvilkår som strider mot grunnleggende menneskerettigheter (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 75). Dette kan delvis henge sammen med den stadig økende etterspørselen etter rimelige produkter (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 13).

Spesielt aktuelt er verdikjedens kompleksitet. Som nevnt har globaliseringen hatt en innvirkning på kompleksiteten i produksjonsprosessen. Dette har naturligvis medført dårligere innsikt og forståelse av selve produksjonen (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 13, 78). Som

en konsekvens av dette, står forbrukere overfor problemer tilknyttet mangel på informasjon om hvorvidt varer og tjenester fremstilles på en ansvarlig måte. Komplekse leverandørkjeder understreker med dette viktigheten av at forbrukere skal kunne ha muligheten til å treffe informerte valg (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 95). Komplekse leverandørkjeder skaper i tillegg en situasjon hvor virksomheten selv mangler tilstrekkelig innsikt i egen påvirkning, noe som gjør det utfordrende for virksomhetene å handle ansvarlig. Dette som følge av at forholdene varene produseres under kan være ukjent for flere (Prop. 150 L (2020–2021) s. 5).

For å kunne møte nevnte utfordringer, er det avgjørende at virksomheter bidrar med å motvirke utviklingen av negative konsekvenser for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 101; Haugse et al., 2023, s. 20). Tidligere erfaring fra lignende lover viser at frivillighet ikke er nok, forpliktende lovgivning må til for å kunne løfte ansvarlighet og redusere de negative virkningene av en stadig mer globalisert økonomi. Et område hvor åpenhetsloven kan spille en aktiv rolle (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 16, 37).

1.2 Åpenhetslovens formål

Åpenhetsloven er en norsk lovgiving som trådte i kraft 1. juli 2022 (Åpenhetsloven, 2021). Loven pålegger større virksomheter som tilbyr varer og tjenester i Norge om å aktivt arbeide med å både unngå, samt kunne håndtere negative konsekvenser på enkeltpersoner og samfunn (Forbrukertilsynet, 2023a). Dette gjenspeiles i lovens todelte formål.

Hovedformålet omfattes av åpenhetsloven § 1, hvor berørte virksomheter plikter å “fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester”. Poenget bunner i muligheten til å kunne forbedre arbeidsforholdene til mennesker involvert i globale forsyningskjeder (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 11). For å kunne ivareta hovedformålet om å fremme respekt, er plikten til å utføre aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven § 4 sentral. Ved å utføre aktsomhetsvurderinger gjøres virksomheter oppmerksomme på nevnte forhold ettersom de plikter å kartlegge, forebygge og begrense faktiske og potensielle negative konsekvenser. I tillegg til dette plikter virksomheter også å måtte redegjøre for hvordan man håndterer konsekvensene (Tonstad, 2024, § 1 note 1).

Det andre formålet derimot, skal sørge for at allmennheten har tilgang til informasjon vedrørende virksomheters håndtering av negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og arbeidsforhold (Tonstad, 2024, § 1 note 1). Begrepet “negative konsekvenser” omfatter både faktiske og potensielle negative konsekvenser. OECDs retningslinjer anvender begrepet “negativ påvirkning”, som ifølge departementet er ensbetydende med “negative konsekvenser” (Prop. 150 L (2020-2021) s. 84). Negative konsekvenser kan være faktiske, herunder at negative konsekvenser har resultert i en skade. Negative konsekvenser kan også være potensielle, som betyr at den innehar en mulighet for å kunne bli en faktisk konsekvens (Prop. 150 L (2020-2021) s. 139). Slike negative konsekvenser kan omfatte tvangsarbeid, barnarbeid, diskriminering, manglende rettigheter til å forholde seg til fagforeninger og å føre kollektive forhandlinger, men også helse, miljø og sikkerhet (Forbrukertilsynet, 2023a). Sagt på en annen måte vil en negativ konsekvens være en konsekvens av at virksomhetens handlinger medfører tilsidesettelse av menneskerettigheter (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 21). Tilgang til informasjon om negative konsekvenser muliggjør at forbrukere i større grad vil kunne fatte informerte beslutninger vedrørende kjøp og investering (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 13). Dette vil også ha nytteverdi for investorer som søker tilgjengelig og sammenlignbar informasjon for å kunne foreta etiske investeringsbeslutninger (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 40). Dette formål tjener imidlertid et dobbelt formål, da den fungerer som et virkemiddel for å oppnå hovedformålet. Dette skyldes at offentliggjøring av informasjon i hovedsak vil kunne påvirke virksomheter mot en mer ansvarlig praksis, hvor man i større grad sikrer god etikk i leverandørkjeden (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 40).

1.3 Rettslig virkeområde

Åpenhetsloven rammer hovedsakelig større selskaper. Med store selskaper menes virksomheter som omfattes av rskl. § 1-5. Åpenhetslovens fellesbetegnelse for større selskaper omfatter i tillegg virksomheter som ikke anses som “små” etter rskl. § 1-6. Dette gjelder virksomheter som fyller to av de tre følgende terskelverdier: salgsinntekter på 70 millioner kroner, balansesum på 35 millioner kroner eller gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret på 50 årsverk, jf. åpenhetsloven § 3 (1) og rskl. § 1-6 (1). I tillegg må virksomheten være

hjemmehørende i Norge, samt tilby varer og tjenester i eller utenfor Norge, jf. åpenhetsloven § 2.

Åpenhetsloven rammer i tillegg til norske virksomheter, også store utenlandske virksomheter som både tilbyr varer og tjenester i Norge, og som er skattepliktige til Norge, jf. åpenhetsloven § 2. For virksomheter som opprinnelig ikke er omfattet av loven, må terskelverdiene overskrides to år på rad for å bli omfattet. Likeledes vil virksomheter som opprinnelig er omfattet, måtte havne under terskelverdiene to år på rad for å ikke omfattes (Haugse et al., 2023, s. 56). Som følge av dette rammer lovgivningen omtrent 9000 norske virksomheter (Halsaa, 2023). Imidlertid vil virksomheter som er en del av forsyningskjeden til virksomheter som omfattes av åpenhetsloven, måtte gjennomføre aktsomhetsvurderinger. Dette betyr at de fleste norske virksomheter vil kunne bli påvirket indirekte av reguleringene i praksis (Lunde et al., 2022, note 7).

1.4 Studiens bakgrunn og formål

Større virksomheter plikter for første gang sommeren 2023 å offentlig publisere en rapport hvor det redegjøres for virksomhetens aktsomhetsvurderinger. Med bakgrunn i dette publiserte Ernst & Young (EY) en artikkel om åpenhetsloven i praksis, basert på deres erfaring fra første rapporteringsår. Artikkelen tar utgangspunkt i børsnoterte foretak, hvor det fremheves at rapportene er preget av svakheter og manglende informasjon (Halsaa, 2023). I tillegg til dette utførte Forbrukertilsynet en kontroll hvor det kommer frem at én av fem bryter det formelle kravet om offentliggjøring av redegjørelse på virksomhetens nettside (Forbrukertilsynet, 2023b).

Etter vår kjennskap, finnes det per dags dato ingen studier som tar for seg hvordan norske olje- og gasselskaper redegjør for sine aktsomhetsvurderinger. Dette kan skyldes at rapportene først ble offentliggjort 30. juni 2023, og det følgelig ikke har gått lang nok tid til å undersøkes. Gitt temaets aktualitet og tidligere påviste svakheter i rapporteringspraksis, vekket dette en interesse for å undersøke problemstillingen nærmere. Vi bestemte med dette å undersøke effektiviteten av virksomheters implementering av åpenhetsloven. Dette gjøres ved å undersøke virksomheters første offentliggjorte redegjørelser, hvor vi måler effektiviteten ut ifra om redegjørelsen overholder minstekravene, formelle krav og informasjonskravet.

Videre betraktes olje- og gassindustrien som relevant å undersøke, da industrien anses som Norges viktigste næring (Regjeringen, u.å. -b). Industrien er også interessant å studere på grunn av sin komplekse natur og internasjonale omfang. På den andre siden blir ofte olje- og gassindustrien pekt ut som en kilde til samfunnsmessige- og menneskerettslige problemer. Dette som følge av industriens arbeid i høyriskoområder, dens komplekse globale leverandørkjeder, samt de generelle negative virkningene assosiert med industrien (Olsen et al., 2022, s. 1514). Dette påpekes også av OECD (The Organization for Economic Cooperation and Development), hvor det understrekes at utvinning av ressurser som olje, gass og mineraler ofte kan forbindes med negative sosiale og miljømessige virkninger. Mer spesifikt utgjør industrien en fare for å forårsake eller bidra til negative konsekvenser tilknyttet menneskerettighetsbrudd og miljø (OECD, 2017, s. 14). Oljeselskaper har fra tidligere av en historie tilknyttet brudd på menneskerettigheter. Et eksempel er anklagelsene mot Shell i forbindelse med deres medvirkning i drapene på ledere av Ogoni-folket i Nigeria (Amnesty International, 2020, s. 14; Olsen et al., 2022, s. 1518). I tillegg til Shells aktuelle anklagelser tilknyttet brudd på menneskerettigheter som følge av oljeforurensning i Niger Delta, hvor menneskers helse og livsgrunnlag trues (Amnesty International, 2020, s. 5, 10).

1.5 Problemstilling og forskningsspørsmål

Hensikten med denne studien vil være å ta for seg følgende hovedproblemstilling:

Hvordan har norske olje- og gasselskaper implementert åpenhetsloven?

For å kunne besvare hovedproblemstillingen, har vi formulert de fire følgende forskningsspørsmålene (FS):

FS1: Hvorvidt oppfyller olje- og gasselskaper åpenhetslovens minstekrav?

FS2: Hvorvidt oppfyller olje- og gasselskaper åpenhetslovens formelle krav?

FS3: Hvorvidt oppfyller olje- og gasselskaper informasjonskravet?

FS4: I hvilken grad er det konsistens mellom olje- og gasselskaper av ulik størrelse?

Forskningsspørsmål 1, 2 og 3 åpner muligheten for å undersøke hver enkelt redegjørelse i detalj. Nærmere sagt vil vi identifisere hvordan ulike virksomheter redegjør for sine

aktsomhetsvurderinger i samsvar med lovens minstekrav, formelle krav og informasjonskrav. Denne tilnærmingen vil bidra til å skape en grunnleggende forståelse for hvordan rapporteringen foregår i praksis, samtidig som man muliggjør identifiseringen av virksomheter som aktivt har gjort en innsats for å oppfylle lovens krav.

Videre tar forskningsspørsmål 4 sikte på å anvende informasjonen fra ovennevnte forskningsspørsmål, for å kunne foreta en sammenligning av redegjørelsene til virksomheter av ulik størrelse. Dette vil være relevant da det fremgår av åpenhetsloven § 4 (2) at aktsomhetsvurderinger skal tilpasses virksomhetens størrelse. Det vil dermed være interessant å undersøke hvorvidt redegjørelsene for store virksomheter skiller seg fra mellomstore virksomheter. Nærmere sagt, vil vi undersøke hvorvidt det er forskjell i implementeringen av åpenhetsloven mellom allmennaksjeselskaper og aksjeselskaper. En slik sammenligning vil kunne ha nytteverdi for både virksomheter og interessenter. Dette som følge av at en sammenligning vil kunne skape en forståelse for eventuelle svakheter i rapporteringspraksis. Tatt dette i betraktning, vil virksomheter kunne dra nytte av studien, ved å tilegne seg økt forståelse for hva som kan forbedres videre. Investorer derimot, har ofte et behov for sammenlignbar informasjon for å kunne prise og vurdere risiko, og man har med tiden sett en økning av bærekraftig investering blant investorer (Cash, 2021, s. 15; NOU 2023: 15, s. 18). Det kan dermed tenkes at en sammenligning av redegjørelser også vil kunne ha nytteverdi for investorer som ønsker å foreta etiske investeringer.

1.6 Videre struktur

Oppgaven vil totalt bestå av fem kapitler. Kapitlene vil i sin helhet ha som formål å kunne besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene. Det påfølgende kapitlet tar for seg rammeverket. Videre vil vi i kapittel tre utlede for valg av metode, herunder en kvalitativ innholdsanalyse. Metodekapitlet vil i tillegg presentere studiens utvalg, reliabilitet og validitet, samt begrensninger ved studien. Det fjerde kapitlet vil så presentere empirien og analysen, hvor vi vil utdype funn fra datainnsamlingen. Avslutningsvis vil vi i kapittel fem oppsummere hovedfunnene, samt presentere videre forskning.

2. Rammeverk

I dette kapittelet vil vi gå gjennom artikler og studier som vil være relevante for studiens problemstilling. Mer spesifikt, vil vi innledningsvis ta for oss utviklingen av internasjonale retningslinjer og lovgivninger tilknyttet menneskerettigheter, samt åpenhetslovens plikter. Rammeverket vil være nødvendig å ha kjennskap til for at man i empirien skal kunne inneha en forståelse for hvorvidt virksomhetene oppfyller lovens minstekrav, formelle krav samt informasjonskravet.

2.1 Internasjonale retningslinjer og lovgivninger

I 1948 ble FNs verdenserklæring om menneskerettigheter vedtatt, gjeldende for alle medlemslandene av FN. Dette dokumentet ble drevet frem etter andre verdenskrig, i en tidsperiode hvor man hadde nødvendighet for internasjonal enighet om menneskers frihet, menneskeverd og rettferdighet for alle (FN-sambandet, 2024). Videre har den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO blitt en sentral organisasjon i arbeidet for sosial rettferdighet. ILO ble følgelig grunnlagt i 1919, og har gjennom årene vedtatt flere konvensjoner, protokoller og anbefalinger (ILO, 2015). Disse vektlegger minimumsstandarder og rettigheter i arbeidslivet. De åtte mest sentrale kalles kjernekonvensjonene (Prop. 150 L (2020–2021) s. 15-16). Blant medlemslandene er Norge et av de landene som har forpliktet seg til flest konvensjoner, da de har ratifisert 111 konvensjoner og tre protokoller (FN-sambandet, 2023b).

I løpet av de siste tiårene har man sett en voksende forventning om næringslivets forhold til menneskerettigheter, hvor det vektlegges hvordan virksomheter påvirker mennesker og samfunn (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 40). Noen av de mest ledende og anerkjente internasjonale standardene om ansvarlighet i næringslivet knyttet til respekt for menneskerettigheter i egen virksomhet og leverandørkjede, er OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 27). Disse retningslinjene tar for seg detaljerte anbefalinger om ivaretagelse av menneskerettigheter. I tillegg inkluderer retningslinjene også forventninger til aktsomhetsvurderinger, samt offentliggjøring av opplysninger. OECDs retningslinjer er imidlertid basert på UNGP, og utfyller dermed hverandre. UNGP består hovedsakelig av tre hovedpilarer: “beskytte, respektere og gjenopprette” (OECD, 2019, s. 12).

De tre pilarene er ment å virke sammen, hvor de to sistnevnte pilarene er relevante for næringslivet. Pilar to gjenspeiles også i åpenhetsloven §§ 4 og 5 (Haugse et al., 2023, s. 21).

På den andre siden, er OECD og UNGP internasjonale standarder som virksomheter fra før av forventes å kjenne til. Dette som følge av at land som har forpliktet seg til OECDs retningslinjer, inkludert Norge, forventes å etterleves disse (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 38). UNPGs retningslinjer derimot, gjelder alle virksomheter uavhengig av størrelse og lokasjon (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 124, 131). Imidlertid viser en undersøkelse om kjennskap til OECDs retningslinjer blant virksomhetsledere utført av Norges kontaktpunkt, at kun 25 prosent av 412 norske ledere har kjennskap til OECDs retningslinjer. For OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger, er andelen på 14 prosent (Norges kontaktpunkt, 2023, s. 7). Selv om retningslinjene fra tidligere av har eksistert på frivillig basis, er det først nå at forpliktelsene har blitt lovfestet gjennom åpenhetsloven.

Videre ser man også en dynamisk utvikling av reguleringer i EU, hvor en rekke ulike direktiv, forordninger og resolusjoner om ansvarlighet har blitt vedtatt. Særlig relevant for virksomheters åpenhet om samfunnspåvirkning er Direktiv 2014/95/EU. Direktivet pålegger virksomheter å offentliggjøre ikke-finansiell informasjon om blant annet menneskerettigheter og arbeidsforhold, inkludert aktsomhetsvurderinger. Målet med direktivet er å skape åpenhet (Prop. 150 L (2020–2021) s. 18)

Særlig aktuelt, er derimot det nye direktivet CSDDD som Europakommisjonen la frem som forslag 23. februar 2022. Direktivet er en europeisk aktsomhetslov som tar sikte på å sikre ansvarlighet tilknyttet menneskerettigheter i egen virksomhet og leverandørkjede (Deloitte, 2023). CSDDD ble godkjent 24. april 2024 og vil tre i kraft fra 2027 (Gibson Dunn, 2024). Direktivet vil følgelig omfatte virksomheter i EU. Tersklene for hvilke virksomheter som blir omfattet, ble i første omgang satt til minimum 500 ansatte og omsetning på over 150 millioner euro. Dette ble nylig endret til henholdsvis 1 000 ansatte og en omsetning på over 450 millioner euro (BDO, 2024a). På bakgrunn av de første anslåtte tersklene ble det først anslått at de 50 største virksomhetene i Norge ville bli omfattet det første året (Regjeringen, 2023). Med de nye økte tersklene derimot, vil et færre antall virksomheter i Norge være omfattet. Direktivet kan på flere områder minne om den norske åpenhetsloven, da den i likhet med åpenhetsloven pålegger berørte virksomheter å utføre aktsomhetsvurderinger i egen virksomhet og leverandørkjede (Stortinget, 2023). Disse bygges i likhet med åpenhetsloven, også på OECDs og UNGP retningslinjer. Imidlertid vil aktsomhetsvurderingene være noe mer omfattende enn

åpenhetsloven, ettersom direktivet også krever aktsomhetsvurderinger knyttet til negative konsekvenser på miljø, i tillegg til menneskerettigheter (Regjeringen, 2023). En annen forskjell er at ofre vil gis et bedre vern ved å tillate dem å kreve erstatning direkte fra virksomheten. Som et resultat av det nye direktivet, er det imidlertid en mulighet for at innholdet i åpenhetsloven endres til at aktsomhetsvurderingene også vil måtte omfatte miljøaspektet (BDO, 2024b).

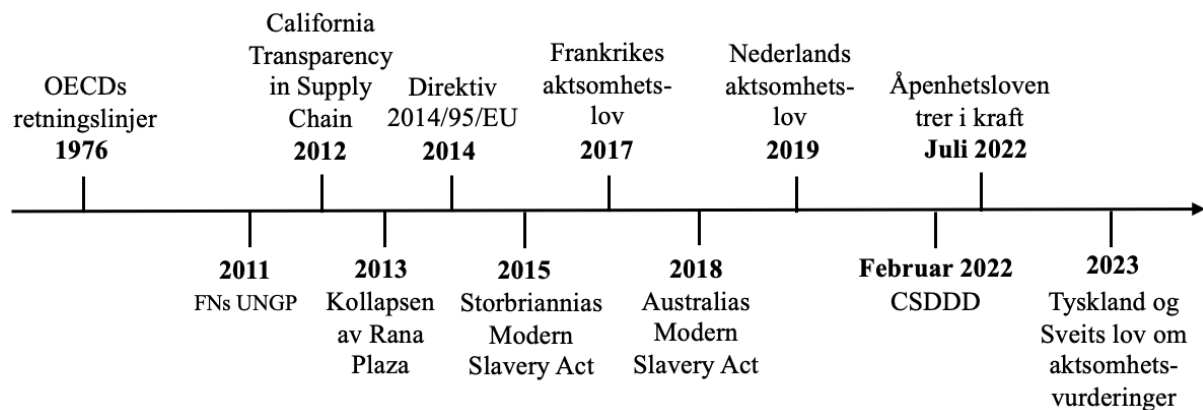
I tillegg til direktiver, ser man også en utvikling av vedtatte reguleringer som tar sikte på åpenhet innenfor spesifikke risikoområder. Et eksempel på dette er EUs tømmerforordning fra 2013 og konfliktmineralforordningen fra 2021. Tømmerforordningen inkluderer blant annet en aktsomhetsordning, og overlapper mye med åpenhetslovens plikter (Oslo Economics, 2021, s. 15). Konfliktmineralforordningen derimot, gjelder blant annet for virksomheter i EU som importerer materialer som eksempelvis tinn og gull fra områder rammet av konflikt og høyrisikoområder. I slike tilfeller kreves det aktsomhetsvurderinger i virksomhetens leverandørkjede (Oslo Economics, 2021, s. 14). Europaparlamentet har også vedtatt ulike resolusjoner som tar sikte på å fremme et mer ansvarlig næringsliv (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 140).

Lignende lovkrav knyttet til økt åpenhet om menneskerettigheter i leverandørkjeden har derimot fra før av også funnet sted i andre land. I 2012 ble “California Transparency in Supply Chains Act” ikraftsatt, hvor virksomheter i California med 100 millioner USD i omsetning pålegges å offentliggjøre informasjon om forhindring av slaveri og menneskehandel i leverandørkjeden (Pickles et al., 2013, s. 3). Dette initiativet inspirerte videre Storbritannias “Modern Slavery Act” fra 2015, som stiller krav til en årlig erklæring om virksomhetens innsats mot moderne slaveri. Loven gjelder store virksomheter som opererer i Storbritannia og som tilbyr varer og tjenester med en årlig omsetning på 36 millioner GBP (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 29). Deretter fulgte Frankrike i 2017 med “devoir de vigilance”, en aktsomhetslov som pålegger berørte virksomheter om å utarbeide og gjennomføre aktsomhetsvurderinger for menneskerettigheter, helse, sikkerhet og miljø. I tillegg pliktes det å offentliggjøre disse (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 147). Videre innførte Australia i 2018 sin “Modern Slavery Act”, inspirert av Storbritannias lov om moderne slaveri (Prop.150 L (2020–2021) s. 22). Etterfølgende av Nederland i 2019 med sin aktsomhetslov om risiko for barnarbeid i leverandørkjeder (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 152). I januar 2023 ble i tillegg Tyskland og Sveits lov om aktsomhetsvurderinger ikraftsatt. Flere av ovennevnte lovgivninger ble imidlertid presset frem som en respons på Rana Plaza hendelsen i 2013, som skapte stor internasjonal oppmerksomhet. Hele 1100 tekstilarbeidere mistet livet

som følge av at en produksjonsbygning kollapset. Fokuset på farlige arbeidsforhold i leverandørkjeden ble som følge av hendelsen skjerpet, og bidro på mange måter å øke bevisstheten om virksomheters samfunnsansvar (ILO, 2023).

Lovgivningene i California, Storbritannia og Australia skiller seg fra hverandre på flere måter, men til felles har de imidlertid begrenset med sanksjonsmekanismer (Haugse et al., 2023, s. 26). Tanken bak dette var at virksomhetens omdømme skulle sørge for etterlevelse, ettersom forbrukere og investorer har mulighet til å etterprøve informasjonen (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 50-51). I motsetning til åpenhetsloven, kan imidlertid ikke forbrukerne i dette tilfelle kreve informasjon, og vil i stedet måtte basere seg på allerede tilgjengelige redegjørelser (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 29). På den andre siden, vil virksomheter ved overtredelse av lovgivningene i Frankrike, Nederland, Tyskland og Sveits i likhet med åpenhetsloven, typisk straffes med bøter (Haugse et al., 2023, s. 26). Imidlertid skiller innholdet i lovgivningene seg fra hverandre på flere områder, og er langt fra identiske. Selv om innholdet varierer, deler de likevel et felles bidrag om økt åpenhet gjennom offentliggjøring av informasjon (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 29).

Figur 1: Utviklingen av internasjonale retningslinjer og lovgivninger

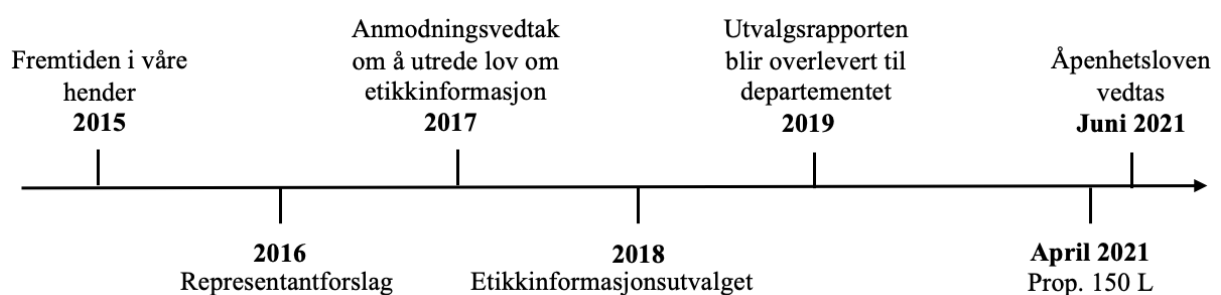
2.2 Implementering av åpenhetsloven

Organisasjonen "Framtiden i våre hender" uttrykte i 2015 gjennom kampanjen "Jeg vil vite" et behov for en lov som gir forbrukere og organisasjoner innsyn i arbeidsforhold som varer produseres under (Leffler, 2020). Innst. 384 S (2015-2016) fremmet så et representantforslag om "oppretting av lov om etikkinformasjon" fra KrF, MDG og SP. Representantforslaget ble videreført til komitebehandling for Familie- og kulturkomiteen, hvor så Stortinget vedtok

anmodningsvedtak nr. 890 (2015-2016): “Stortinget ber regjeringen utrede og vurdere å fremme forslag til lov om åpenhet om produksjonssteder og etikkinformasjon om vareproduksjon til forbrukere og organisasjoner” (Prop.150 L (2020–2021) s. 7). Med dette vedtok altså Stortinget juni 2016 at det skulle utredes og vurderes hvilke muligheter som var til stede for å kunne innføre en slik lov (Leffler, 2020). Anmodningsvedtak nr. 200 (2017-2018) av 12. desember 2017 fattet følgelig at det skulle velges et utvalg som skulle ta på seg jobben med å utrede en lov om etikkinformasjon (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 16). Som en konsekvens av dette, ble det i 2018 opprettet et Etikkinformasjonsutvalg med mandat fra Barne- og familiedepartementet. Utvalget skulle dermed utarbeide en rapport, kalt “Åpenhet om leverandørkjeder, til departementet” (Prop. 150 L (2020–2021) s. 5).

Selve utvalget som utarbeidet rapporten bestod blant annet av representanter fra Landsorganisasjonen, Forbrukertilsynet, forskere og videre (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 18). Rapporten konkluderte med at en innføring av et informasjonskrav bør innføres. Dette ble begrunnet som både hensiktsmessig og gjennomførbart. I tillegg til dette, vil det kunne bringe bedre innsikt og åpenhet tilknyttet globale verdikjeder. Med tiden, vil man derav kunne bedre rettigheter og arbeidsforhold i virksomheters leverandørkjede (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 18). Rapporten ble følgelig fullført og overlevert til Barne- og familiedepartementet 28. november 2019 (Oslo Economics, 2021, s. 11). Etterfulgt av rapportens overlevering, gikk rapporten fra og med 19. desember 2019 til 23. mars 2020 gjennom en alminnelig høringsperiode. I løpet av denne perioden, ble det mottatt 76 hørings svar fra ulike kommuner, organisasjoner og selskaper. Til felles uttrykte hørings svarene en generell enighet om innføringen av en slik lov (Innst. 603 L (2020-2021) s. 1). Den 9. april 2021 leverte Barne- og familiedepartementet proposisjonen som lovforslag, herunder Prop. 150 L (2020-2021). Proposisjonen ble godkjent samme dag (Prop. 150 L (2020–2021) s. 5). Denne proposisjonen er dermed en oppfølger av Etikkinformasjonsutvalgets rapport. Åpenhetsloven ble til slutt vedtatt 9. juni 2021 (Leffler, 2020).

Figur 2: Utviklingen av åpenhetsloven

2.3 Åpenhetslovens plikter

Virksomheter som omfattes av åpenhetsloven, står hovedsakelig overfor tre plikter, som vi i dette kapitlet vil redegjøre for systematisk (Forbrukertilsynet, u.å., s. 3). For det første plikter virksomheter å utføre aktsomhetsvurderinger etter OECDs retningslinjer, jf. åpenhetsloven § 4. For det andre må virksomheter utforme en redegjørelse for disse aktsomhetsvurderingene, hvor selve redegjørelsen plikter å oppfylle ulike minstekrav, i tillegg til formelle krav, jf. åpenhetsloven § 5. Til slutt består den tredje plikten i å svare på informasjonskrav fra enhver person som krever dette etter åpenhetsloven §§ 6 og 7.

2.3.1 Aktsomhetsvurderinger

Aktsomhetsvurderinger er en prosess som hjelper virksomheter med å kartlegge hvorvidt virksomheten står overfor faktiske eller potensielle negative konsekvenser. I henhold til OECD er det viktig å gjennomføre aktsomhetsvurderinger, blant annet fordi visse virksomheter, produkter eller tjenester kan stå overfor en iboende risiko for negative konsekvenser (OECD, 2019, s. 16). Å utføre aktsomhetsvurderinger skal derav bidra med å forebygge, begrense, kartlegge og gjøre rede for hvordan virksomheter kan håndtere slike negative konsekvenser knyttet til egen virksomhet, leverandørkjede og forretningspartnere (Regjeringen, 2019). Aktsomhetsvurderinger skal, i forhold til typiske tradisjonelle aktsomhetsvurderinger som ofte vurderer risiko for virksomheten selv, i stedet rette oppmerksomhet på å vurdere risiko som virksomheten selv utgjør på grunnleggende menneskeretter og anstendige arbeidsforhold (Haugse et al., 2023, s. 59). Fokuset er derav på hvordan virksomheten påvirker mennesker internt i egen virksomhet, samt eksternt i leverandørkjeden og blant forretningspartnere.

Aktsomhetsvurderingene utføres i tråd med åpenhetsloven § 4 og omfatter seks ulike trinn. Disse vil bli gjennomgått systematisk i de påfølgende underkapitlene. Blant de ulike trinnene, pålegges virksomheter å utføre de trinn som anses som relevante for virksomheten (Prop. 150 L (2020-2021) s. 108). I tillegg til dette skal aktsomhetsvurderingene etter åpenhetsloven § 4 (2) utføres regelmessig. Regelmessighetsprinsippet går ut på at aktsomhetsvurderingen ikke skal være en enkeltoperasjon, men heller en dynamisk prosess (Prop. 150 L (2020-2021) s. 66). Videre fastslår åpenhetsloven § 4 (2) at aktsomhetsvurderingens innhold og omfang skal tilpasses virksomhetens størrelse, art, kontekst, alvorlighetsgrad, samt sannsynlighet for

negative konsekvenser. Dette gjelder også aktsomhetsvurderinger av antall leverandørledd, hvor omfanget baseres på risiko for negative konsekvenser (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 46). Med andre ord skal aktsomhetsvurderingene være forholdsmessige, også referert til som forholdsmessighetsprinsippet (Prop. 150 L (2020-2021) s. 66).

De seks ulike trinnene bygger på OECDs retningslinjer, og virksomheter plikter derav å utføre aktsomhetsvurderinger i tråd med disse, jf. åpenhetsloven § 4 (1). Ettersom OECDs retningslinjer også samsvarer med UNGP, er disse også nyttige å anvende til å fastsette innholdet i åpenhetslovens aktsomhetsvurderinger. Disse er som tidligere nevnt, internasjonale standarder som virksomheter fra før av forventes å kjenne til. Videre er veilederen *“Doing Business with Respect for Human Rights: A Guidance Tool for Companies”* utformet for å gi en pekepinn på hvordan virksomheter kan forstå forventningene i UNGPs prinsipper, og kan derav også brukes som en veileder (Haugse et al., 2023, s. 65-66). I tillegg til dette vil også Forbrukertilsynet være en nyttig kilde, da de som tilsynsorgan også bistår med veiledning. Nasjonale lover og forskrifter vil også kunne gi en pekepinn på hva som skal inkluderes i åpenhetslovens aktsomhetsvurderinger (Haugse et al., 2023, s. 64). Virksomheter bør imidlertid forsøke å oppfylle ovennevnte retningslinjer i den grad det er mulig, men ved motstridende informasjon skal virksomheten ta utgangspunkt i nasjonal rett og forskrift, da norsk rett har forrang (Haugse et al., 2023, s. 64). Aktsomhetsvurderingene etter åpenhetsloven § 4 (1) består herunder av følgende trinn:

Figur 3: Aktsomhetsvurderinger (OECD, 2019, s. 21)

2.3.1.1 Forankring av ansvarlighet etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav a

Det første trinnet pålegger virksomheter å forankre ansvarlighet i sine retningslinjer, jf. åpenhetsloven § 4 (1) bokstav a. Dette gjøres vanligvis ved å utforme retningslinjer, ofte kjent som "policy". Begrepet retningslinjer vil også omfatte styringsdokumenter og rutiner. Imidlertid skal ikke begrepsbruken vektlegges, da det er innholdet som er avgjørende (Prop. 150 L (2020-2021) s. 108). Innholdet skal fastsette virksomhetens forpliktelser til OECDs retningslinjer, med særlig fokus på viktige risikoområder. Retningslinjene kan også forklare hvordan virksomheten prioriterer vesentlige risikoer i sine aktsomhetsvurderinger, samt hvordan virksomheten håndterer aktsomhetsvurderinger, dialog med interessenter og gjenoppretting (OECD, 2019, s. 56). Generelt kan det sies at retningslinjene er ment å legge føringer for virksomhetens drift, ved å inkludere hvordan virksomheten vil innarbeide ansvarlighet (Haugse et al., 2023, s. 72). For virksomheter som tidligere har utarbeidet lignende retningslinjer, eksempelvis Code of Conduct, kan disse benyttes dersom innholdet oppdateres i tråd med åpenhetsloven (Forbrukertilsynet, 2023c).

Først og fremst er det viktig å sette tonen fra toppen, herunder forankre retningslinjene i ledelse- og styringssystemer for å sikre at disse blir en integrert del av forretningsdriften og den daglige drift. Det overordnede ansvar for utøvelse og tilsyn bør derfor være tydelig plassert (OECD, 2019, s. 57; Prop. 150 L (2020-2021), s. 65). Vanligvis ligger ansvaret hos ledelsen (Global Compact Network Netherlands, Oxfam og Shift, 2016, s. 37). For å sikre samstemt innsats for ansvarlighet, vil relevante avdelinger og funksjoner kunne måtte tilpasse sine mål og arbeid. Under utarbeidelsen og iverksettingen av retningslinjene vil det dermed være relevant å involvere relevante avdelinger og funksjoner som har betydning for overholdelse av retningslinjene (OECD, 2019, s. 57). I tillegg bør retningslinjene kommuniseres til relevante ansatte (OECD, 2019, s. 22). Ansatte bør inkluderes ved å gis tilstrekkelig med opplæring for å kunne forstå retningslinjene, samt kunne anvende aktsomhetsvurderinger. En slik forståelse og kjennskap til retningslinjene er viktig for å kunne sikre en effektiv implementering (Stubholt et al., 2024, s. 6). Med dette er god intern kommunikasjon essensielt for å kunne tilstrekkelig integrere retningslinjene innad i virksomheten.

Videre bør retningslinjene inkludere forventninger til ekstern kommunikasjon med leverandører og forretningsforbindelser (OECD, 2019, s. 60). Slik kommunikasjon vil gjennom skriftlig avtaleverk gi muligheter for å fastsette forventninger og veiledning rundt ansvarlig næringsliv for de som skal overholde virksomhetens forpliktelser, i dette tilfellet leverandører

og forretningspartnere (Global Compact Network Netherlands, Oxfam og Shift, 2016, s. 32). Disse kan eksempelvis inneholde forventninger til at retningslinjer som OECD overholdes, forventninger til åpenhet, eller informasjon om hvilke brudd på retningslinjer vil kunne føre til kontraktsopphør (OECD, 2019, s. 24, 60). Følgelig kan det også være relevant for virksomheter som inngår nye forretningsforbindelser, å først vurdere leverandørenes arbeid med aktsomhetsvurderinger, for eksempel gjennom prekvalifisering (OECD, 2019, s. 60).

2.3.1.2 Kartlegging av negative konsekvenser etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav b

I det andre trinnet, skal virksomheter kartlegge og vurdere om det foreligger faktiske og potensielle negative konsekvenser for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold som enten virksomheten selv har forårsaket eller bidratt til, eller som har en direkte tilknytning til virksomhetens forretningsvirksomhet, produkter eller tjenester gjennom leverandørkjede eller forretningspartnere, jf. åpenhetsloven § 4 (1) bokstav b.

Virksomheter skal innledningsvis starte med å kartlegge negative konsekvenser. Virksomhetene skal med dette utføre en overordnet analyse, med formål om å kartlegge de viktigste risikoområdene. Analysen er derimot ment å være en øvelse (OECD, 2019, s. 61). Slike risikoområder kan befinne seg i egen virksomhet, eksempelvis i aktiviteter og produktlinjer, men også i operasjoner og strukturen til leverandørkjeden (Prop. 150 L (2020-2021) s. 109). For å kunne identifisere risikoområdene, kan det være hensiktsmessig for virksomheten å starte med å innhente informasjon. Dette kan eksempelvis være informasjon om geografiske områder med høy risiko for negative konsekvenser, hvilke menneskerettighetsbrudd som er mest utbredt i en bestemt bransje, risiko virksomheten har møtt på tidligere eller vil sannsynligvis møte på, risiko tilknyttet bestemte produkter, eller forretningsforbindelser som innebærer høyere risiko (Global Compact Network Netherlands, Oxfam og Shift, 2016, s. 50; OECD, 2019, s. 61). Kilder med informasjon om hvorvidt virksomheten kan ha negativ påvirkning, kan finnes i rapporter fra myndigheter, internasjonale organisasjoner, nyhetsoppslag, fagforeninger, klageordninger og videre (OECD, 2019, s. 25). Imidlertid er det viktig å inneha et kildekritisk blikk (OECD, 2019, s. 63). Mangler det imidlertid noe informasjon, kan virksomheter sende egenerklæringsskjemaer til leverandører og forretningspartnere som de må svare på. Slike egenerklæringsskjemaer kan omfatte spørsmål tilknyttet ansattes lønn, arbeidstimer, pauser, om ansatte har HMS-opplæring, arbeidsrelaterte

ulykker og videre. Skal man ta utgangspunkt i slike erklæringer, burde den imidlertid være underbygget god dokumentasjon, eksempelvis leverandørers arbeidskontrakter som viser til ansattes lønn, eller resultater fra HMS inspeksjoner. Påstandene burde derimot undersøkes nærmere i spesielt utsatte områder og ved tilfeller hvor omfattende brudd er dokumentert (Haugse et al., 2023, s. 129-130).

Grunnet mulige ressursbegrensninger, skal virksomheten etter at informasjonen er hentet inn, velge risikoområder de skal arbeide videre med. Dette gjøres ved å vurdere og prioritere de mest vesentlige risikoområdene. Prioriteringen avgjør hva som skal tas stilling til først, hvor alvorlighetsgrad og sannsynlighet av faktisk og potensiell negativ konsekvens er sentrale momenter av prioriteringen (Haugse et al., 2023, s. 87). En slik prioritering vil være nyttig for å kunne sørge for at aktsomhetsvurderingen anses som overkommelig, samt at meningsfulle tiltak vil kunne iverksettes (Haugse et al., 2023, s. 83). Prioriteringen er imidlertid ikke nødvendig dersom det er få potensielle og faktiske negative konsekvenser, hvor alle kan rettes opp umiddelbart.

Etter virksomheten har dannet seg et bilde av de prioriterte risikoområdene gjennom den overordnede analysen, skal virksomheten følgelig utføre gjentakende og grundige vurderinger av risikoene som anses som de mest fremtredende. Dette er nødvendig før man til slutt skal kunne vurdere hvorvidt virksomheten selv har forårsaket, bidratt til eller er direkte tilknyttet den negative konsekvensen (OECD, 2019, s. 27). Tatt dette i betraktning, finnes det dermed tre forskjellige nivåer av tilknytning. For det første kan virksomheten selv ha forårsaket den negative konsekvensen, hvor virksomhetenes aktiviteter alene er nok for at den negative konsekvensen inntreffer. Et illustrerende eksempel er når virksomheter selv diskriminerer sine ansatte (Prop. 150 L (2020-2021) s. 108). For det andre kan virksomheten ha bidratt til negative konsekvenser ved å enten ha forårsaket, tilrettelagt, eller oppfordret en annen enhet til å forårsake negative konsekvenser. Eksempelvis ved å sette urimelige korte frister for produktleveranse, slik at enheten blir utsatt for mye overtid. For det tredje kan virksomheten være direkte tilknyttet den negative konsekvensen gjennom sin leverandør eller forretningspartner, som er forbundet til negative påvirkninger. Eksempelvis dersom virksomheten kjøper en vare eller tjeneste som blir brukt i deres forretningsvirksomhet gjennom en leverandør eller forretningspartner som har krenket menneskerettighetene i produksjonsprosessen. Virksomheten har derav ikke forårsaket eller bidratt til den negative konsekvensen, men det oppstår likevel en forbindelse til den negative konsekvensen (Prop. 150 L (2020-2021) s. 108).

2.3.1.3 Tiltak etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav c

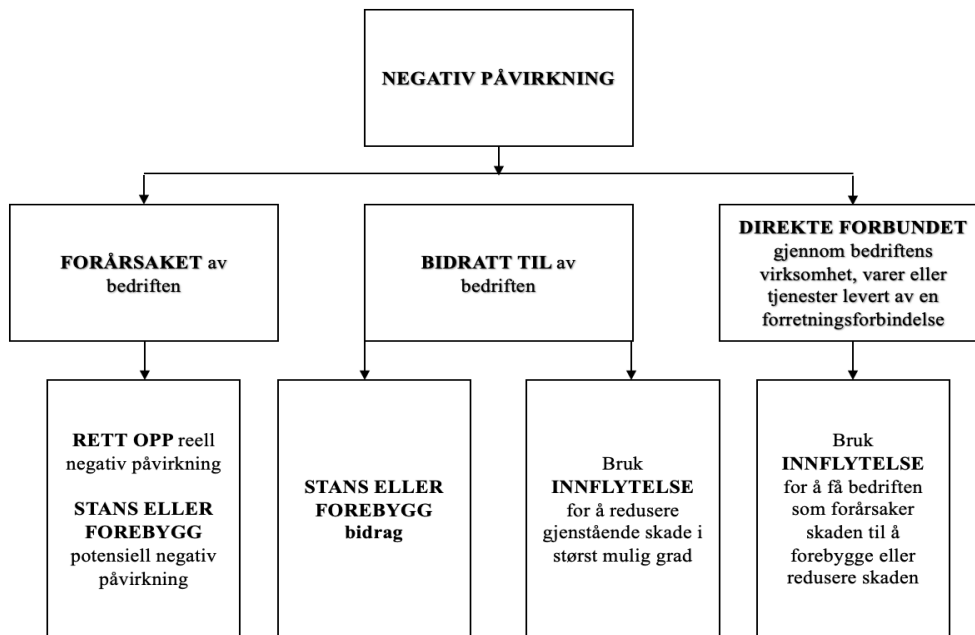
Det tredje trinnet pålegger virksomheter å iverksette tiltak for å stanse, forebygge eller begrense negative konsekvenser som er identifisert i ovennevnte trinn, jf. åpenhetsloven § 4 (1) bokstav c. Poenget er at virksomheten skal kunne bruke sin innflytelse for å utgjøre en endring, ved å håndtere de prioriterte negative konsekvensene som tidligere ble kartlagt. Forebygging, herunder å redusere risiko for at en skade skjer, er det overordnede målet med aktsomhetsvurderinger (OECD, 2019, s. 74). Hvilke tiltak som igangsettes og planlegges å igangsettes, kan beskrives i en tiltaksplan. Imidlertid vil forståelse av negative konsekvenser, identifisering av passende tiltak og implementering av disse i praksis, ta tid. Samtidig som dette vil risikobildet kunne endre seg underveis, og det er dermed usannsynlig at virksomheter vil kunne vise til at alle utfordringer er blitt håndtert. Målet er heller å kunne vise til virksomhetens tilnærminger for å håndtere negative konsekvenser, hvor langt de har kommet i prosessen, samt mål for videre forbedring (UNGP, 2015, s. 72).

Passende tiltak vil avhenge av hvorvidt en virksomhet selv har forårsaket, bidratt eller hatt en direkte tilknytning til faktiske eller potensielle negative konsekvenser (UNGP, 2015, s. 73). For virksomheter som forårsaker eller har bidratt til negative konsekvenser, skal man ifølge OECDs veileder først og fremst stanse aktiviteter som forårsaker slik skade. Videre må man forebygge og redusere negative konsekvenser ved å iverksette tiltak. Iverksettelse av tiltak kan eksempelvis inkludere å endre aktiviteter, gi bedre opplæring, utvikle bedre retningslinjer, identifisere risikoindikatorer og videre (OECD, 2019, s. 75).

Dersom virksomheten har tilknytning til negative konsekvenser gjennom en leverandør eller forretningspartner, må virksomheten bruke sin innflytelse for å få sin leverandør, eller forretningspartner som forårsaker den negative konsekvensen til å enten forebygge, eller redusere denne (OECD, 2019, s. 72). Dette kan inkludere tiltak som å endre sine egne operasjoner og aktiviteter, direkte oppfordring om at leverandører forebygger eller begrenser skaden, bygge forventninger om ansvarlighet gjennom kontrakter, gå sammen med andre bransjer om å stille forventninger, involvering med lovgivere om ansvarlighet, og videre. Det kan også være en mulighet å kommunisere om muligheter for at forretningsforbindelsen avbrytes dersom forventningene ikke respekteres (OECD, 2019, s. 78). Avslutning av forretningsforbindelsen bør derimot være siste løsning (OECD, 2019, s. 80). Dette som følge av at en avslutning kan forårsake mer skade enn godt, da arbeidere som jobber under forhold som strider mot menneskerettighetene, ofte er avhengig av sin inntekt. Å avslutte slike

forretningsbindelser kan derav føre til at sårbare arbeidere blir tvunget til å søke lignende arbeid andre steder, eksempelvis menneskehandel eller prostitusjon (Haugse et al., 2023, s. 105). Å fullstendig avstå fra slike forretningsforbindelser burde dermed være siste utvei, da en slik utvei vil være i konflikt med formålet til åpenhetsloven (Haugse et al., 2023, s. 106).

Figur 4: Håndtering av negativ påvirkning (OECD, 2019, s. 72)

2.3.1.4 Overvåkning av tiltak etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav d

Det fjerde trinnet beskriver hvordan gjennomføringen og resultatene av de ovennevnte iverksatte tiltakene må overvåkes, jf. åpenhetsloven § 4 (1) bokstav d. Målet er å forsikre seg om at de implementerte tiltakene faktisk har målbare virkninger, og at de identifiserte skadene har blitt håndtert (OECD, 2019, s. 82). Dette kan gjøres ved å etablere indikatorer som kan spore opp virkninger av tiltakene iverksatt. Eksempler på dette kan være prosentandel av berørte interessenter som mener at skaden har blitt håndtert, prosentandel av berørte interessenter som mener det finnes kanaler å klage gjennom, eller prosentandel av tiltak som er gjennomført innen planlagt tid (OECD, 2019, s. 82). Overvåkningskravet underbygges av aktsomhetsvurderingens dynamiske prosess. Dette som følge av at virksomheter kan anvende erfaringer for å kontinuerlig forbedre prosessene i fremtiden, og dermed kunne danne et godt grunnlag for videreutvikling (Prop. 150 L (2020–2021) s. 110; Stubholt et al., 2023, s. 8).

2.3.1.5 Kommunikasjon etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav e

Det femte trinnet beskriver tilfeller hvor virksomheter som har forårsaket eller bidratt til skade, er forpliktet til å føre en toveiskommunikasjon med berørte interessenter, samt med rettighetshavere om hvordan virksomheten har håndtert de negative konsekvensene etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav c og d (Prop. 150 L (2020–2021) s. 110). Interessenter omfatter individer som kan påvirkes av virksomhetens aktiviteter (OECD, 2019, s. 18). Dette kan eksempelvis være arbeidstakere, investorer, representanter fra lokalsamfunn, fagforeninger og videre (Prop. 150 L (2020–2021) s. 67). Rettighetshavere derimot, refererer til interesser av en individuell menneskerettighet eller kollektiv rettighet (OECD, 2019, s. 48).

Virksomheten skal i det overordnede kunne vise til effektiviteten av tiltakene i praksis, noe som naturligvis krever kommunikasjon med berørte interessenter (Global Compact Network Netherlands, Oxfam og Shift, 2016, s. 86). Interaktiv kommunikasjon med interessenter, kan ofte refereres til som interessentdialog. Interessentdialogen bør ta sted tidlig nok til at virksomheten fremdeles kan påvirke beslutninger samt innrette seg etter dem. Dialogen bør derav foregå så lenge aktivitetene varer (Haugse et al., 2023, s. 112). Videre er det viktig at dialogen tilpasses kulturen, og at den gjennomføres på en hensiktsmessig måte, blant annet ved å hensynta kommersiell konfidensialitet, konkurranse og sikkerhetshensyn (OECD, 2019, s. 19, 33).

2.3.1.6 Gjenopprettelsesplikten etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav f

Det siste trinnet omhandler gjenopprettelsesplikten. Dersom virksomheten har kartlagt at det foreligger faktiske eller potensielle negative konsekvenser i trinnet vedrørende åpenhetsloven § 4 (1) bokstav b, og virksomheten har forårsaket eller bidratt til slik skade, plikter virksomheten å rette opp skaden ved å samarbeide om gjenoppretting og erstatning (Lunde et al., 2022, note 46; Åpenhetsloven, 2021, § 4 (1) bokstav f). Gjenoppretting og erstatning skal gis til relevante berørte interessenter og rettighetshavere (Haugse et al., 2023, s. 114). Gjenopprettningstiltak kan være erstatning, unnskyldninger, faktisk oppreisning og videre (OECD, 2019, s. 34). Erstatning derimot, er en form for gjenoppretting hvor man mottar en økonomisk kompensasjon for skaden forårsaket av den negative konsekvensen (Haugse et al.,

2023, s. 114). Utover dette, kan det være praktisk å sørge for at en klageordning er tilgjengelig for både skadelidte og potensielle skadelidte, og at disse håndteres (OECD, 2019, s. 35).

2.3.2 Redegjørelse for aktsomhetsvurderinger

I redegjørelsen etter åpenhetsloven § 5 plikter virksomheter på eget initiativ å redegjøre for aktsomhetsvurderingen gjennomført etter åpenhetsloven § 4. Redegjørelsesplikten skal altså knyttes til aktsomhetsvurderingene, og tydeliggjøre den informasjonen som man etter trinnene i aktsomhetsvurderingen finner det naturlig å offentliggjøre. Poenget er å konkretisere det som anses som nøkkelinformasjon vedrørende de forskjellige trinnene i aktsomhetsvurderingen (Prop. 150 L (2020–2021) s. 69). Likevel er det viktig at redegjørelsen gir en god oversikt over aktsomhetsvurderingene utført (Forbrukertilsynet, 2023d, 33:36). Formålet er dermed å sikre at allmennheten får tilgang til informasjon om hvordan virksomheter har utført aktsomhetsvurderinger, samt resultatene av disse vurderingene (Prop. 150 L (2020–2021) s. 69). Dette vil bidra med å gi et helhetlig bilde av aktsomhetsvurderingene utført av virksomheten (Prop. 150 L (2020–2021) s. 60).

Departementet understreker viktigheten av at fleksibilitet til å tilpasse redegjørelsens innhold etter eget skjønn må gis så lenge minstekravene etter åpenhetsloven § 5 overholdes (Prop. 150 L (2020–2021) s. 70). Det er viktig å unngå for strenge krav tilknyttet detaljnivået til innholdet i redegjørelsesplikten (Prop. 150 L (2020–2021) s. 69). Detaljnivået vil naturligvis kunne variere for ulike virksomheter (Forbrukertilsynet, 2023d, 33:43). Imidlertid anbefales det likevel å være så detaljert og transparent som mulig. Fordeler med en slik detaljert redegjørelse vil gjennomgås senere i dette delkapittel. Før dette gjøres, vil vi følgelig ta for oss minstekravene etter åpenhetsloven, før vi til slutt tar for oss de øvrige formelle kravene, samt informasjonskravet.

2.3.2.1 Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a

For det første skal virksomheters redegjørelse inkludere en generell beskrivelse av virksomhetens organisering, driftsområde, samt retningslinjer og rutiner for å kunne håndtere negative konsekvenser jf. åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a.

Det fremgår imidlertid ikke av forarbeidene hva som inngår i definisjonen “virksomhetens organisering”. En naturlig ordlydsforståelse vil derimot kunne være virksomhetens ulike roller og ansvarsområder. Det fremgår derimot av juridisk litteratur at organisering vil innebære informasjon tilknyttet hvorvidt virksomheten inngår som morselskap eller datterselskap, i konsern, i hvilket land virksomheten er basert, filialer, samt underavdelinger (Haugse et al., 2023, s. 146).

Det er også lite informasjon i forarbeidene om hva som kan anses som “driftsområde”. Det kan imidlertid tolkes at dette gjelder opplysninger som produkter og tjenester, samt marked (Prop. 150 L (2020–2021) s. 111).

Videre fremgår det av forarbeidene at det kan være relevant å inkludere informasjon om hvordan virksomheten organiserer arbeidet med aktsomhetsvurderinger knyttet til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i sine retningslinjer og rutiner. Det er imidlertid ikke nødvendig å gi en detaljert beskrivelse av disse, ettersom det vil være tilstrekkelig å henvise til eksisterende retningslinjer og rutiner dersom disse allerede er tilgjengelige på virksomhetens nettside (Haugse et al., 2023, s. 146). I tillegg vil det være relevant for virksomheten å inkludere informasjon om eventuelle varslingskanaler og klagemekanismer implementert for å avdekke negative konsekvenser (Prop. 150 L (2020–2021) s. 111; Åpenhetsloven, 2021, § 5 (1) bokstav a).

2.3.2.2 Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b

For det andre skal virksomheter i sin redegjørelse opplyse om de faktiske negative konsekvenser og vesentlig risiko for negative konsekvenser som har blitt oppdaget gjennom aktsomhetsvurderingene, jf. åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b.

For det første må virksomheten informere om de faktiske negative konsekvensene avdekket, samt vesentlig risiko (Forbrukertilsynet, 2023e). Med “vesentlig” risiko for negative konsekvenser menes potensielle negative konsekvenser som anses som vesentlig. Risikoen vurderes etter konsekvensens alvorlighetsgrad og sannsynlighet (Prop. 150 L (2020–2021) s. 109). Virksomheter *kan* i redegjørelsen i tillegg, dersom ønskelig, inkludere risikoområder prioritert, samt kriteriene for prioritering. Dette går imidlertid utover minstekravene og er dermed ikke pliktig å inkludere (Forbrukertilsynet, 2023e).

Redegjørelsen skiller seg fra aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven § 4 (1) bokstav b som inkluderer å kartlegge og vurdere faktiske negative konsekvenser og potensielle negative konsekvenser som ikke bare er vesentlig. Arbeidet vedrørende aktsomhetsvurderingen vil dermed være mer omfattende enn selve redegjørelsen (Prop. 150 L (2020–2021) s. 111).

2.3.2.3 Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c

For det tredje skal virksomheter opplyse om de tiltak som virksomheten har iverksatt eller planlegger å iverksette for å avverge de ovennevnte faktiske negative konsekvenser eller begrense ovennevnte vesentlig risiko for negative konsekvenser. I tillegg skal det redegjøres for resultatet av tiltakene, eller forventede resultater (Åpenhetsloven, 2021, § 5 (1) bokstav c).

Det vil altså kun være relevant å redegjøre for tiltak dersom virksomheter fra tidligere av har avdekket negative konsekvenser. Forbrukertilsynet nevner eksempler på tiltak. Dette inkluderer bransjesamarbeid, interessentdialog, retting av negative konsekvenser, erstatning og videre (Forbrukertilsynet, 2023e).

Videre skal det redegjøres for resultatet av tiltakene, altså hvordan tiltakene har bidratt til å begrense risiko eller rette opp identifiserte faktiske negative konsekvenser. Dette er spesielt relevant for lovens hovedformål. Det handler altså om å måle tiltakenes effekt, da man har et ønske om en mer resultatorientert redegjørelse enn prosessorientert. Med dette vil man åpne for muligheten til å kontinuerlig forbedre og justere tiltakene ut ifra dens effekt (Prop. 150 L (2020-2021) s. 61). Alternativt kan man redegjøre for forventet utfall av tiltakene, herunder hvordan tiltakene forventes å begrense risiko eller rette opp identifiserte faktiske negative konsekvenser (Prop. 150 L (2020-2021) s. 111).

2.3.2.4 Fordeler ved å rapportere utover minstekravene

Selv om redegjørelsen skal oppfylle minstekravene, vil det imidlertid være flere fordeler for virksomheter å rapportere utover disse. En grundig og detaljert redegjørelse kan føre til fordeler som effektivisering av prosessen tilknyttet informasjonskravet, da man lettere vil kunne svare på informasjonskrav fra brukerne. Dette som følge av at en overordnet og god aktsomhetsvurdering, samt redegjørelse, vil kunne gjøre virksomheter bedre i stand, og mer

forberedt på å kunne svare godt for seg. Virksomheter trenger dermed ikke å bruke unødvendig mye ressurser på informasjonskravet, da man fra før av vil ha god informasjon å henvise til.

Videre vil en god redegjørelse kunne føre til styrket omdømme. Dette som følge av at åpenhet vil kunne bidra til økt tillit til virksomheter fra brukernes ståsted (Haugse et al., 2023, s. 149-150). I tillegg til dette hevder Europakommisjonen i forbindelse med direktiv 2014/95/EU at åpenhet rundt ansvarlighet bidrar til flere fordeler, som bedring av økonomiske resultater og lavere finansieringskostnader. I tillegg vil virksomheter også inneha en sterkere evne til å tiltrekke seg og beholde ansatte, samt en bedre evne til å utvikle gode relasjoner med forbrukere og interessenter (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 137).

2.3.3 Formelle krav

Etter åpenhetsloven § 5 skal selve redegjørelsen i tillegg til minstekravene, også oppfylle visse krav. Disse kravene kaller Forbrukertilsynet “formelle krav”, og vil i dette delkapittelet bli gjennomgått systematisk etter lovbestemmelsene i åpenhetsloven.

2.3.3.1 Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) første punktum

Det første formelle kravet fremgår av Åpenhetsloven § 5 (3) første punktum, hvor det stilles krav til offentliggjøring av redegjørelsen (Forbrukertilsynet, 2023e). Dette formelle kravet går ut på at redegjørelsen skal være lett tilgjengeliggjort på virksomhetens nettside. Dersom virksomheten ikke har en slik nettside tilgjengelig, må likevel redegjørelsen offentliggjøres på en annen måte. Dette kan eksempelvis gjøres på digitale plattformer, eller på nettsiden til en virksomhet som inngår i samme konsern (Forbrukertilsynet, 2023e). Imidlertid er det viktig å ta hensyn til at informasjonen tilknyttet åpenhetsloven skal være lett å finne (Forbrukertilsynet, 2023d, 32:23; Forbrukertilsynet, 2023e).

Videre fremgår det av åpenhetsloven § 5 (3) første punktum at selve redegjørelsen *kan* bestå av en selvstendig rapport, eller inkluderes i bærekraftsrapporten etter rskl. § 3-3 c. Dersom denne inkluderes i redegjørelsen om samfunnsansvar, vil denne bli en del av årsberetningen (Forbrukertilsynet, 2023d, 37:04). Videre kan man i tillegg til bærekraftsrapporten, også inkludere redegjørelsen i selve årsberetningen, rapporter fra morselskap, eller andre rapporter.

Dersom dette er tilfelle, må det klart fremgå hvilken del av rapporten gjelder informasjon knyttet til åpenhetsloven, slik at informasjonen er identifiserbar (Forbrukertilsynet, 2023d, 32:38, 33:01; Forbrukertilsynet, 2023e).

2.3.3.2 Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum

I tillegg fremgår det av åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum at virksomheter i sin årsberetning skal nevne hvor redegjørelsen er gjort tilgjengelig. En slik henvisning i årsberetningen har som formål å gjøre det enkelt for enhver person å finne redegjørelsen (Forbrukertilsynet, 2023e). For redegjørelser offentliggjort for første gang 30. juni 2023, vil årsberetningen normalt være avlagt før selve redegjørelsen. Informasjon vedrørende de første redegjørelsene vil dermed vanligvis publiseres i årsberetningen for 2022. Ettersom dette er første rapporteringsår, vil årsberetningen for 2022 derav måtte informere om hvor redegjørelsen er tilgjengeliggjort (Forbrukertilsynet, 2023e).

2.3.3.3 Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) første punktum

Ettersom åpenhetsloven trådte i kraft 1. juli 2022, skal virksomheter innen 30. juni hvert år offentliggjøre redegjørelsen for aktsomhetsvurderinger, jf. åpenhetsloven § 5 (4). Som følge av dette ble den første redegjørelsen publisert i det første påfølgende året etter ikraftsettelsen, 30. juni 2023. Videre skal redegjørelsen oppdateres ved endringer i risikovurderingen som anses som vesentlig (Forbrukertilsynet, 2023e; Åpenhetsloven, 2021, § 5 (4) første punktum).

2.3.3.4 Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum

Det siste formelle kravet følger av åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum, og tar for seg kravet om at redegjørelsen skal signeres etter rskl. § 3-5. Dette betyr at virksomhetens styre skal underskrive redegjørelsen, samt daglig leder dersom virksomheten har dette. En slik underskrift vil støtte opp forankring av ansvarlighet i virksomhetens aktsomhetsvurderinger (Forbrukertilsynet, 2023e).

For virksomheter som inkluderer redegjørelsen etter åpenhetsloven i redegjørelsen for samfunnsansvar etter rskl. § 3-3 c, vil en underskrift av selve årsberetningen også omfatte redegjørelsen for samfunnsansvar. Et slikt tilfelle vil dermed også oppfylle det formelle kravet. Dette gjelder imidlertid kun dersom det i årsberetningen er henvist til redegjørelsen jf. rskl. § 3-5 (3).

2.3.4 Informasjonskravet etter åpenhetsloven §§ 6 og 7

Informasjonskravet defineres i åpenhetsloven § 6, hvor virksomheter plikter å svare på spørsmål vedrørende virksomhetens håndtering av faktiske og potensielle negative konsekvenser etter åpenhetsloven § 4 (Åpenhetsloven, 2021, § 6). Plikten trådte i likhet med åpenhetsloven, i kraft 1. juli 2022.

Med dette har enhver som ønsker informasjon om slike forhold, en rett til å kreve innsyn og informasjon om dette. Ordlyden “enhver” omfatter alle som skulle ønske slik informasjon (Haugse et al., 2023, s. 160). Dette gjøres ved å henvende seg skriftlig og be om opplysninger, jf. åpenhetsloven § 6. Brukere som sender informasjonskrav, kan eksempelvis stille spørsmål vedrørende særskilte varer og tjenester, eller generell informasjon, jf. åpenhetsloven § 6 (1) annet punktum. Eksempelvis kan en investor anvende informasjonskravet dersom man ønsker informasjon i forbindelse med etiske vurderinger (Forbrukertilsynet, 2023d, 45:20). Forespørselen behøver heller ikke å være begrunnet (Haugse et al., 2023, s. 165).

Videre plikter virksomheter å svare på informasjonskravet. Svaret skal fremsettes skriftlig, samt være dekkende og forståelig etter åpenhetsloven § 7 (1). Hvorvidt informasjonen er skriftlig og forståelig fremgår nokså klart av definisjonen. Imidlertid kan vurderingen av hvorvidt informasjonen er “dekkende” fremgå som noe vag, og vil derav være en konkret vurdering (Forbrukertilsynet, 2023d, 49:10). Forbrukertilsynet informerer imidlertid om at definisjonen “dekkende” vil stå i sammenheng med hvor detaljert svaret er (Forbrukertilsynet, 2023d, 49:25). Utover dette, skal virksomheten i tillegg svare på informasjonskravet innen rimelig tid og senest innen tre uker etter at informasjonskravet er mottatt, jf. åpenhetsloven § 7 (2).

Generelt er informasjonskravet en viktig faktor for å kunne opprettholde formålet til åpenhetsloven om å sikre allmennheten tilgang til informasjon (Lunde et al., 2022, note 62). Viktigheten av kravet gjenspeiler seg i det faktum at allmennheten opplever begrenset tilgang

til intern virksomhetsinformasjon vedrørende ansvarlighet. Ved å utvide muligheten for innsyn, vil man kunne bidra til å synliggjøre beste praksis og utfordringer, samt fremme transparent kommunikasjon (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 41). I tillegg vil informasjonskravet bidra til at flere virksomheter gjennomfører aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven § 4, som igjen vil styrke lovens hovedformål om respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (Lunde et al., 2022, note 62). I tillegg til dette, vil informasjonskrav også kunne oppdage mulige brudd på loven (Haugse et al., 2023, s. 159).

Informasjonskravet vil imidlertid bestå av visse unntak. Unntakene fremgår av åpenhetsloven § 6 (2), hvor virksomheter kan avslå krav som er utydelig, urimelig, etterspør informasjon om personlige forhold, eller opplysninger om forretningsforhold som behøves å hemmeligholdes grunnet konkurransemessig betydning. Sistnevnte vil vanligvis være aktuell for driftshemmeligheter (Prop. 150 L (2020-2021) s. 114). De øvrige unntakene nevnt, er blant annet relevant i forhold til bestemmelsen om taushetsplikt og personlige forhold etter forvaltningsloven § 13, gradert informasjon etter sikkerhetsloven, informasjon beskyttet etter åndsverkloven og videre (Prop. 150 L (2020-2021) s. 79). Unntakene vil imidlertid aldri omfatte allmennhetens rett til informasjon om kjente faktiske negative konsekvenser (Forbrukertilsynet, 2023d, 30:59). Ifølge departementet har man erfaringsvis opplevd noe ubehag rundt det å offentliggjøre slik informasjon. Enkelte virksomheter ønsket at dette burde inngå som forretningssensitiv informasjon. Dette ville imidlertid vært motstridende mot åpenhetslovens formål, da det vektlegges en bred enighet om at virksomhetens interesse ikke kommer foran grunnleggende menneskerettigheter (Prop. 150 L (2020-2021) s. 75).

3. Metode

I dette kapittelet presenteres metodikken som er anvendt for å undersøke problemstillingen. Vi vil med det første belyse valg av metode for datainnsamling, samt utvalget. Deretter vurderes reliabiliteten og validiteten. Avslutningsvis avklares ulike begrensninger ved studien.

3.1 Kvalitativ metode

Gjennom en grundig og logisk tilnærming, fokuserer vitenskapelig forskning på å løse problemer ved å identifisere dem, samle inn data, analysere data, og til slutt trekke gyldige konklusjoner (Sekaran & Bougie, 2016, s. 18). Hovedsakelig skilles det mellom kvalitativ metode og kvantitativ metode. En kvalitativ tilnærming kjennetegnes av en kvalitativ tankegang, hvor tenkemåter og utsagn uttrykkes i form av ord og sjelden gjennom tall (Holter & Kalleberg, 1996, s. 12). Med kvalitative metoder søker man å oppnå en dypere og helhetlig forståelse av spesifikke forhold (Holter & Kalleberg, 1996, s. 92). Med dette anvendes ofte kvalitative metoder når man skal studere noe nytt og ukjent, ettersom man ofte mangler tilstrekkelig med informasjon, og som følge av dette søker en dypere forståelse (Sekaran & Bougie, 2016, s. 2). I den kvantitative metoden derimot, består datainnsamlingen ofte av noe man har kjennskap og kunnskap til, men hvor man ønsker å danne en sammenheng (Sekaran & Bougie, 2016, s. 2). Videre vil dataen ofte uttrykkes i tall eller mengdetermer (Holter & Kalleberg, 1996, s. 74). For å svare på problemstillingen, benyttet vi i denne studien en kvalitativ metode, da vi ønsker å tilegne oss en dypere forståelse for implementering av åpenhetsloven. I tillegg er loven relativt ny, og det foreligger dermed lite forskning rundt temaet.

Selve datainnsamlingen vil foregå i form av rapportinnsamling av redegjørelser, årsrapporter og bærekraftsrapporter fra 2022 av et utvalg virksomheter som er omfattet av åpenhetsloven. Selve rapportene består av primærdata, altså ny data som vi selv samler inn direkte fra virksomhetenes rapporter (Sekaran & Bougie, 2016, s. 49). Disse rapportene består hovedsakelig av kvalitativ informasjon som vil være gjenstand for fortolkning, da vi ønsker å opparbeide oss en solid og god forståelse av et nytt fenomen, herunder redegjørelser for aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven.

3.2 Innholdsanalyse

Ettersom datamaterialet består av store mengder kvalitativ informasjon, hadde vi et behov for å strukturere informasjonen for å kunne trekke ut mening fra dataene. Dette er en nødvendighet som følger av at redegjørelsene vi studerer inneholder mange detaljer som er viktig å trekke ut for å kunne forstå fenomenet. Med dette utførte vi en systematisk tilnærming av innholdet i redegjørelsene for å kunne identifisere informasjon av relevans om de forholdene som studeres, herunder en kvalitativ innholdsanalyse. Tekst, bilder og tabeller i redegjørelsene ble derfor gjennomgått, da vi ønsker å finne fellestrekk i disse. Gjennom en innholdsanalyse blir tekst omgjort til koder og kategorisert, for deretter å analyseres gjennom konseptuell analyse eller relasjonsanalyse (Grønmo, 2004, s. 121; Sekaran & Bougie, 2016, s. 350). Vi har i denne sammenheng anvendt en konseptuell analyse, da dette fanger opp hyppigheten av ulike konsepter (Sekaran & Bougie, 2016, s. 350). I dette tilfellet er det hyppigheten av ulike krav etter åpenhetsloven som studeres for å belyse problemstillingen. For å sikre objektivitet, fulgte vi samme regler og prosedyrer under hele innholdsanalysen (Kolbe & Burnett, 1991, s. 245).

Informasjonen innsamlet ble følgelig kategorisert inn i syv tabeller som tar for seg ulike krav som virksomheter plikter å oppfylle. Dette ble gjort for å kunne strukturere og kategorisere den kvalitative informasjonen. Det å systematisk dele innholdet inn i kategorier, gjorde det lettere å fordype oss i den kvalitative informasjonen. Dette gjorde det mulig å analysere dataene, danne sammenhenger og fellestrekk for å kunne svare på forskningsspørsmålene.

De tre første tabellene tar for seg ulike minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a til c. I denne sammenheng representerer hver enkelt bokstav en tabell, også kalt for kategori. Hver kategori inneholder så ulike minstekrav som virksomheten plikter å rapportere etter, kalt måleindikatorer. I tilfeller hvor virksomhetene har rapportert informasjon om måleindikatorene, har vi skrevet "1" i tabellen. På den annen side, har vi skrevet "0" dersom det i redegjørelsen ikke eksisterer tilgjengelig data for den spesifikke måleindikatoren. De tre neste tabellene tar følgelig for seg hvorvidt virksomhetene har oppfylt de tre forskjellige formelle kravene spesifisert i åpenhetsloven § 5 (3) og (4). Den siste tabellen derimot tar for seg hvorvidt virksomhetene har oppfylt informasjonskravet etter åpenhetsloven §§ 6 og 7. For tabellene vedrørende de ulike formelle kravene og informasjonskravet, føres disse som "Ja" dersom virksomheten har oppfylt disse, eller i motsatt tilfelle "Nei" dersom virksomheten ikke har oppfylt kravene.

3.3 Utvalg

Utvalg er prosessen ved å velge et riktig antall og type representanter fra en populasjon, hvor populasjonen kan betraktes som hele settet av en gruppe eller lignende som ønskes å undersøkes (Sekaran & Bougie, 2016, s. 235-236). I denne studien er populasjonen alle virksomheter som er omfattet av åpenhetsloven, herunder omkring 9 000 virksomheter (Halsaa, 2023). Selve utvalget derimot består av ulike olje- og gasselskaper som omfattes åpenhetsloven, og som derav redegjør for aktsomhetsvurderinger. Videre følger selve utvelgelsen en strategisk tilnærming. Et strategisk utvalg foregår ved at man gjør systematiske vurderinger av de virksomheter som virker mest relevant og interessant ut fra det analytiske og teoretiske formålet (Grønmo, 2004, s. 88). Dette innebærer å gjøre en nøye utvelgelse av de enheter som vil gi mest innsikt i fenomenet som studeres, samt kan bidra til å svare på forskningsspørsmålene på en tilstrekkelig måte.

Utvalgets størrelse ble bestemt ut fra studiens formål, samt hvor mange virksomheter det ville være mulig å gjennomgå en detaljert undersøkelse av innenfor den begrensede tidsrammen (Sekaran & Bougie, 2016, s. 241). Ettersom datainnsamlingen krevde en detaljert og grundig forståelse av hver enkelt redegjørelse, fant vi det nødvendig å avgrense utvalget. En relevant kilde ved selve utvelgelsen var nettsiden til Sökkeldirektoratet. Nettsiden inneholder flere relevante publiseringer om ulike rettighetshavere, som vi da brukte for å finne aktuelle virksomheter (Sökkeldirektoratet, u.å.). Etter gjennomgangen identifiserte vi dermed tyve olje- og gasselskaper av ulik størrelse. Vi gjennomgikk så BDO sitt bærekraftskompass for å se om virksomhetene var omfattet av åpenhetsloven, samt hadde redegjørelser for 2022 offentliggjort. Dette utgjorde totalt seks allmennaksjeselskaper og fjorten aksjeselskaper.

Avgrensningen til olje- og gassindustrien ble ansett som hensiktsmessig, da det gjorde det lettere å sammenligne redegjørelsene på tvers av virksomhetene. Dette som følge av at aktsomhetsvurderingens innhold vil variere avhengig av bransje og forretningsmodell (Revisorforeningen, 2023). Eksempelvis vil konsulentbransjen, bestående av lite import, ha mindre behov for å utføre omfattende aktsomhetsvurderinger. Disse vil naturligvis også ha mindre å rapportere på av negativ innvirkning på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, sammenlignet med en virksomhet som importerer eller produserer i fattige land (Ditlev-Simonsen, 2021, s. 69).

Beslutningen om å dele virksomhetene opp etter allmennaksjeselskaper og aksjeselskaper ble gjort da det fremgår av åpenhetsloven § 4 (2) at aktsomhetsvurderinger blant annet skal stå i forhold til virksomhetens størrelse. Store virksomheter står vanligvis overfor høyere forventninger når det kommer til hva som kreves av rutiner for å innfri kravene i loven (Forbrukertilsynet, 2023d, 34:24, 51:35; Oslo Economics, 2021, s. 18-19). Dette grunnet at store virksomheter ofte innehar større risiko, omfattende systemer, samt kapasitet til å utforme en god redegjørelse (Forbrukertilsynet, 2023d, 34:24, 51:35). I tillegg stilles det ofte ulike krav til store og mellomstore virksomheter fra en interessents perspektiv. Større virksomheter omfattes vanligvis av flere lover og forventninger tilknyttet ansvarlighet, som for eksempel å utarbeide en redegjørelse om samfunnsansvar etter rskl. § 3-3 c. I tillegg gjennomfører flere store virksomheter allerede aktsomhetsvurderinger etter OECD (Oslo Economics, 2021, s. 18). Som følge av dette, ble det dermed hensiktsmessig å studere et bredt spekter av ulike virksomheter, hvor størrelse hensyntas for å kunne studere hvorvidt det er en distinkt forskjell i redegjørelsene.

3.4 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet og validitet er sentrale elementer innen forskning og omhandler hvor troverdig og pålitelig en studie er (Heier & Knutsen, 2021, s. 92). Reliabilitet er et viktig mål på hvor konsekvent og pålitelig den innsamlede dataen er, for å kunne gjentas med lignende resultater (Sekaran & Bougie, 2016, s. 223). Med andre ord, dersom studien gjennomføres igjen på et senere tidspunkt under lignende omstendigheter og betingelser, vil en ytterligere studie resultere i samme utfall. Høy grad av reliabilitet vil dermed indikere at den innsamlede dataen er pålitelig (Sekaran & Bougie, 2016, s. 224). For å sikre høy reliabilitet har vi gjentatte ganger gjennomgått dataene for å sikre at det som er innhentet er riktig og nøyaktig overført. I tillegg styrkes reliabiliteten av det faktum at vi er to forskere som har gjennomgått redegjørelsene, noe som kan minimere at informasjon uteblir eller misforstås. Videre har vi brukt mye tid på å tilegne oss tilstrekkelig med forhåndskunnskap før datainnsamlingen begynte. Dersom det oppstod usikkerheter knyttet til dataene, tok vi oss tid til å skaffe nødvendig kunnskap før vi fortsatte arbeidet. Dette bidro til å minimere feilkilder, samt styrke reliabiliteten til studien.

Validitet kan deles inn i *intern* og *ekstern* validitet, hvor intern validitet omhandler autentisiteten til studien, mens ekstern validitet handler om studiens generaliserbarhet (Sekaran

& Bougie, 2016, s. 220). Validitet tar for seg hvor godt dataene som er innsamlet faktisk adresserer og besvarer forskningsspørsmålet og problemstillingen. Med andre ord, hvor godt studien faktisk måler det den er ment til å måle, hvor resultatet reflekterer virkeligheten så nøyaktig som overhodet mulig (Pripp, 2018). For å sikre høy validitet, fant vi det viktig å velge et utvalg av virksomheter innen samme industri. Dette som følge av at ulike industrier, som tidligere beskrevet, vil ha ulik tilnærming til aktsomhetsvurderinger og derav også forskjellige redegjørelser. For å sikre et tilstrekkelig resultat, var det dermed viktig å begrense utvalget til en industri, ettersom dette gjorde det lettere å danne mønster og sammenhenger mellom virksomhetenes redegjørelser. Dette forenkler altså prosessen av å trekke konklusjoner, og kan således knyttet sammen med den interne validiteten. Videre vil det å studere samme industri muliggjøre en mer presis og lettere identifisering av mønstre innen den spesifikke industrien, som igjen vil gjøre potensielle funn mer relevante for tilsvarende virksomheter innen samme industri. På denne måten sikres det faktum at funnene er generaliserbare, noe som igjen styrker høy ekstern validitet.

3.5 Begrensninger ved studien

Begrensninger i studien fremkommer av det faktum at offentliggjøring av redegjørelser for aktsomhetsvurderinger er et relativt nytt konsept for mange virksomheter i Norge. Til tross for tidligere forventninger tilknyttet OECD og UNGP, er det først nå at berørte virksomheter gjennom en forpliktende lovgivning må utføre aktsomhetsvurderinger og redegjøre for disse (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020, s. 4). Ettersom åpenhetsloven ble ikraftsatt i 2022, kan det imidlertid tenkes at det ikke har gått lang nok tid til å tilstrekkelig kunne vurdere effektiviteten av loven. Det kan dermed tenkes at det heller ikke har gått lang nok tid til å få etablert en “beste praksis”. Som følge av dette, kan det oppstå mangel på informasjon om hva som bør inkluderes i redegjørelsen. Dette kan, og har vært en begrensning i studien, da det kreves en god forståelse for minstekravene og hva som skal inngå i disse for å kunne arbeide med datainnsamlingen. Det nevnes dessuten av forarbeidene at det tidligere har kommet frem at innholdet i redegjørelsesplikten er noe uklart, noe departementet til en viss grad har sagt seg enig i (Prop. 150 L (2020-2021) s. 87). Høringsinstansen NHO tydeliggjør at det er viktig med en klar og tydelig forarbeider, slik at denne kan være et utgangspunkt for veiledning (Prop. 150 L (2020-2021) s. 118). Imidlertid fant vi selv innholdet i forarbeidene vedrørende kravene til å

være mangelfull, og hadde dermed behov for å kontakte Forbrukertilsynet med spørsmål flere ganger. I tillegg til uklarheter, er loven av natur mulig å tolke forskjellig på flere områder. Loven anvender eksempelvis ordlyder som gjør det nødvendig å anvende skjønn, noe som igjen kan være en begrensning i studien.

Videre kan det også være en begrensning at antall allmennaksjeselskaper vi studerer er lavere enn antall aksjeselskaper. Dermed er studien nødvendigvis ikke fullt generaliserbar for alle allmennaksjeselskap. I tillegg vil nødvendigvis ikke studien være fullt generaliserbar med andre bransjer ettersom innholdet i selve aktsomhetsvurderingen, vil variere avhengig av bransje (Revisorforeningen, 2023). Ettersom redegjørelsene baseres på aktsomhetsvurderinger, vil dette naturligvis også påvirke selve redegjørelsene.

4. Empiri og analyse

Kapittelet har som formål å besvare studiens fire forskningsspørsmål. Kapittelet deles inn i fem deler. I den første delen innleder vi med å presentere virksomhetene vi skal studere. I den andre delen tar vi for oss forskningsspørsmål 1, om hvorvidt ulike virksomheter etter størrelse oppfyller minstekravene etter åpenhetsloven § 5 (1). Deretter vil vi undersøke forskningsspørsmål 2, om hvorvidt virksomhetene oppfyller de formelle kravene etter åpenhetsloven § 5 (3) og (4). Videre vil vi så ta for oss forskningsspørsmål 3, om hvorvidt virksomhetene oppfyller informasjonskravet etter åpenhetsloven §§ 6 og 7. Til slutt, vil vi undersøke forskningsspørsmål 4 ved å gjennomgå hvorvidt det er samsvar i rapporteringen mellom store og mellomstore virksomheter av ovennevnte krav.

4.1 Virksomheter

Virksomhetene vi har studert i forbindelse med denne studien er tyve ulike virksomheter. Til felles opererer de alle i olje- og gassindustrien. Vi har som tidligere nevnt skilt virksomhetene etter størrelse, herunder store selskaper og mellomstore virksomheter.

Tabell 1: Virksomhetsinformasjon: allmennaksjeselskaper

Virksomhetsinformasjon allmennaksjeselskap					
ASA	Salgsinntekt	Balansesum	Ansatte	Hovedkontor	Antall sider
EQNR	68 154 000 USD	159 342 000 USD	21936	Stavanger	19
VAR	9 780 543 USD	18 797 288 USD	950	Sandnes	9
AKRBP	9 258 009 USD	37 568 231 USD	2457	Fornebu	5
OKEA	644 467 USD	149 997 USD	447	Trondheim	12
DNO	27 448 USD	1 288 168 USD	1449	Oslo	2
IOX	852 USD	30 804 USD	62	Oslo	2

Den første tabellen tar for seg de store virksomhetene etter rskl § 1-5 (1) nr. 1 som inkluderer allmennaksjeselskaper. Virksomhetene er sortert fra høyest til lavest salgsinntekt, med beløp i hele tusen. Tabellene presenterer nyttig informasjon om studiens utvalgte olje- og gasselskaper. Informasjonen er hovedsakelig hentet fra proff.no, årsrapporter for 2022 samt redegjørelser etter åpenhetsloven. Ettersom flere allmennaksjeselskaper har rapportert salgsinntekt og balansesum i USD i årsberetningen, rapporteres dette også som USD i den første tabellen. Definisjonen av "Ansatte" i tabellen viser til antall arbeidstakere virksomheten har i Norge. "Antall sider" derimot, refererer til antall sider virksomhetens redegjørelse for aktsomhetsvurderinger innehar.

Tabell 2: Virksomhetsinformasjon: aksjeselskaper

Virksomhetsinformasjon aksjeselskap					
AS	Salgsinntekt	Balansesum	Ansatte	Hovedkontor	Antall sider
TEN	105 714 000 NOK	104 901 000 NOK	107	Stavanger	10
SHELL	69 660 000 NOK	38 779 000 NOK	465	Stavanger	3
WDN	62 195 125 NOK	123 362 892 NOK	327	Stavanger	4
NEN	27 443 680 NOK	1 181 700 NOK	300	Sandnes	4
SVE	16 974 000 NOK	51 603 000 NOK	140	Stavanger	1
IIN	11 967 000 NOK	13 344 718 NOK	95	Lysaker	4
CON	4 912 000 NOK	9 731 000 NOK	1666	Asker	2
PAE	2 105 483 NOK	7 648 454 NOK	25	Oslo	6
LIP	947 527 NOK	4 853 251 NOK	23	Oslo	15
MVE	545 749 NOK	1 181 705 NOK	16	Bergen	5
PETORO	289 600 NOK	360 192 NOK	73	Stavanger	4
CSN	181 188 NOK	71 968 NOK	85	Lysaker	5
EXN	-	-	-	Stavanger	5
KUN	-	-	-	Stavanger	5

Den andre tabellen tar for seg mellomstore virksomheter etter rskl. § 1-6, herunder aksjeselskaper. Virksomhetene er også i dette tilfellet sortert fra høyest salgsinntekt, til lavest, med beløp i hele 1000. Informasjonen er hentet fra virksomhetenes årsrapporter, redegjørelser og proff.no. Etersom det ikke eksisterte tilgjengelig informasjon om EXN og KUN i ovennevnte kilder, ble disse ført i blankt. De fleste aksjeselskaper har i årsberetningen oppgitt salgsinntekt og balansesum i NOK, og vi tar dermed utgangspunkt i dette.

4.2 Minstekrav

Dette delkapittelet har som formål å besvare forskningsspørsmål 1, om hvorvidt de utvalgte virksomhetene av ulik størrelse oppfyller minstekravene etter åpenhetsloven § 5 (1). Strukturen videre er delt inn etter allmennaksjeselskaper og aksjeselskaper, samt åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a, b og c.

Tabell 3: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a: allmennaksjeselskaper

Minstekrav åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a				
ASA	Organisering	Driftsområde	Retningslinjer og rutiner	Total
EQNR	1	1	1	3
VAR	1	1	1	3
AKERBP	1	1	1	3
OKEA	0	0	1	1
DNO	1	1	1	3
IOX	1	1	0	2
Total	5	5	5	15

Den horisontale aksene består av måleindikatorer som utgjør minstekrav virksomheter plikter å innarbeide i redegjørelsen. En beskrivelse av måleindikatorerne fremgår detaljert under kapittel 2.3.2.1, og vil være utgangspunktet i vurderingen av hvorvidt måleindikatoren er oppfylt. Den vertikale aksene angir utvalgte pliktsubjekter, herunder virksomheter som er omfattet av åpenhetsloven og som vi ønsker å studere. Dersom virksomhetene rapporterer informasjon om måleindikatoren, oppgis dette som "1" i tabellen. Dersom virksomheten ikke har inkludert informasjon om måleindikatoren, angis dette som "0". Videre indikerer fargekoden grønn de minstekrav som virksomhetene plikter å oppfylle.

Den første kategorien tar for seg minstekrav fastsatt i henhold til åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a. Bestemmelsen dekker tre individuelle minstekrav, referert til som måleindikatorer. Virksomhetene plikter med dette å innarbeide tre måleindikatorer i redegjørelsen. Dette inkluderer en beskrivelse av hvordan virksomheten er organisert, virksomhetens driftsområde, samt retningslinjer og rutiner (Åpenhetsloven, 2021, § 5 (1) bokstav a).

Av virksomhetene vi studerer, rapporterer EQNR, VAR, AKRBP og DNO på flest måleindikatorer. IOX rapporterer på to måleindikatorer, mens OKEA rapporterer kun på en måleindikator tilknyttet den første kategorien. Videre har de tre ulike måleindikatorerne fem rapporteringer hver, altså at hver måleindikator har blitt rapportert av fem virksomheter.

Med utgangspunkt i dette, rapporterer alle virksomheter med unntak av OKEA på måleindikatoren organisering. OKEA har imidlertid inkludert redegjørelsen i sin bærekraftsrapport, men mangler informasjon om måleindikatoren i den delen av rapporten som viser til åpenhetsloven. Som tidligere nevnt, plikter altså virksomheter som inkluderer redegjørelsen i sin bærekraftsrapport eller årsberetning å angi de deler av rapporten som gjelder åpenhetsloven (Forbrukertilsynet, 2023e). Dette gjelder følgelig for overholdelse av alle lovens minstekrav (Forbrukertilsynet, personlig kommunikasjon, 17. april 2024). Selv om OKEA har inkludert informasjon om virksomhetens organisering i øvrige deler av bærekraftsrapporten, mangler informasjon om måleindikatoren i den delen som omhandler åpenhetsloven, og rapporteres derav som "0". De øvrige virksomhetene som rapporterer på måleindikatoren

inkluderer hovedsakelig en generell beskrivelse av virksomheten, noen er imidlertid mer kortfattet enn andre. Eksempelvis inkluderer EQNR sin redegjørelse en detaljert beskrivelse av virksomheten, mens de resterende virksomhetene gir en kort og generell beskrivelse av virksomheten. Det går hovedsakelig igjen informasjon i alle redegjørelsene om at virksomheten er børsnotert, hvor de har kontorer, hvor de opererer, om de er operatør eller partner, ulike felt, og antall ansatte og leverandører.

Videre inkluderer alle virksomheter med unntak av OKEA og DNO informasjon om ulike ansvarsområder innad i virksomheten. Vi anser også denne informasjonen som relevant for vurderingen av måleindikatoren organisering. Vi vurderer måleindikatoren "organisering" samlet sett som oppfylt dersom virksomheten enten rapporterer på ovennevnte avsnitt, eller dette avsnitt. Ettersom OKEA verken innehar informasjon om en generell organisering, samt ingen ansvarsområder rapporteres måleindikatoren derav som "0". Utover dette, vektlegger EQNR informasjon vedrørende ansvarsområder tilknyttet aktsomhetsvurderinger. På den andre siden rapporterer AKRBP om ansvarsområdene til styret, komiteer, CEO, toppledelsen, internrevisjon og bærekraftsavdeling. IOX og VAR derimot inkluderer en visuell hierarkisk struktur, hvor virksomhetens ulike interne roller og ansvar spesifiseres.

Tilsvarende rapporterer alle virksomheter, med unntak av OKEA, i henhold til måleindikatoren driftsområde. Av virksomhetene som rapporterer på måleindikatoren, defineres produkter som olje og gass, med unntak av EQNR, som i tillegg tilbyr elektrisitet. Når det gjelder aktiviteter, inkluderer alle virksomheter informasjon tilknyttet oljeleting, utvikling og produksjon, med unntak av VAR. VAR nevner ikke direkte virksomhetens aktiviteter, men det kan likevel forstås indirekte som salg, produksjon og transport av olje. Vedrørende informasjon om virksomhetens marked, informerer de fleste ikke om dette ved å anvende begrepet direkte. Imidlertid kommer informasjonen vanligvis frem indirekte, eller kan tolkes ut ifra konteksten. For eksempel fremgår det at IOX er et olje- og gasselskap, og vi tolker dermed dette til å også omfatte markedet.

For måleindikatoren retningslinjer og rutiner, redegjør samtlige virksomheter om dette, med unntak av IOX. Virksomhetene inkluderer hovedsakelig en beskrivelse av retningslinjene, i stedet for å kun henvise til disse. EQNR rapporterer på tre retningslinjer, AKRBP på syv, OKEA på to, mens VAR og DNO rapporterer på fire. Videre har EQNR, AKRBP, OKEA og DNO til felles at de alle redegjør for etiske retningslinjer som Code of Conduct. VAR, AKRBP og DNO har redegjort for retningslinjer tilknyttet antikorrupsjon. EQNR, AKRBP og OKEA

har også inkludert menneskerettighetspolicy, samt retningslinjer tilknyttet forventninger til menneskerettigheter for leverandører. Til slutt har AKRBP og DNO i tillegg inkludert etiske retningslinjer for forretningspartnere.

I forbindelse med måleindikatoren retningslinjer og rutiner, vil det som tidligere nevnt i rammeverket, også være relevant for virksomheter å inkludere informasjon om varslingskanaler og klageordninger tilknyttet menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (Prop. 150 L (2020–2021) s. 111). I dette tilfelle rapporterer alle virksomheter med unntak av OKEA og IOX om varslingskanaler og klageordninger. OKEA informerer om varslingskanaler, men ikke i den henviste delen av rapporten som angår åpenhetsloven. Ettersom OKEA har inkludert informasjon om retningslinjer i det ovennevnte avsnitt, vurderer vi likevel måleindikatoren “retningslinjer og rutiner” som oppfylt. IOX derimot, har verken informert om retningslinjer i det ovennevnte avsnitt, samt ingen varslingskanaler og klageordninger i dette avsnitt, rapporteres måleindikatoren samlet sett som “0”.

Tabell 4: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a: aksjeselskaper

Minstekrav åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a				
AS	Organisering	Driftsområde	Retningslinjer og rutiner	Total
TEN	1	1	1	3
SHELL	0	0	1	1
WDN	1	1	1	3
NEN	1	1	1	3
SVE	0	0	1	1
IIN	1	1	1	3
CON	1	1	1	3
PAE	1	1	1	3
LIP	1	1	1	3
MVE	1	1	1	3
PETORO	1	0	1	2
CSN	1	1	1	3
EXN	1	1	1	3
KUN	1	1	1	3
Total	12	11	14	37

Alle virksomheter, med unntak av SHELL, SVE og PETORO, rapporterer på alle tre måleindikatorer etter kategorien minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a. Måleindikatoren som flest virksomheter rapporterer på, er retningslinjer og rutiner, hvor alle

fjorten virksomheter rapporterer. Deretter følger måleindikatoren organisering med tolv virksomheter. Måleindikatoren som færrest rapporterer på, er dermed driftsområde med elleve virksomheter.

Måleindikatoren organisering rapporteres av samtlige virksomheter unntatt SHELL og SVE. SHELL har inkludert redegjørelsen i sin årsrapport, men har imidlertid ikke rapportert om måleindikatoren innenfor de refererte sidetallene tilknyttet åpenhetsloven. Vi har dermed valgt å føre dette som "0". SVE på den andre siden, innehar ingen informasjon om hvordan virksomheten er organisert. Innholdet i måleindikatoren til de rapporterende virksomhetene varierer, men det finnes derimot fellesnevner i hva virksomhetene inkluderer av informasjon. Særlig gjentas informasjon om hvorvidt virksomheten tar del av et konsern enten som mor eller datter, virksomhetens rolle som operatør eller partner, virksomhetens olje- og gassfelt, samt opplysninger om virksomhetens ansatte og leverandører. Eksempelvis fremgår det av ni virksomheter informasjon om hvorvidt virksomheten inngår i et konsern. Fem virksomheter, herunder NEN, CON, PAE, LIP og KUN inkluderer i tillegg informasjon om hvorvidt virksomheten er operatør eller partner, mens de fire virksomhetene WDN, NEN, LIP og MVE gir eksempler på ulike olje- og gassfelt.

Virksomhetene TEN, IIN, PAE, LIP og PETORO inkluderer også informasjon om ansvarsområder innenfor måleindikatoren organisering. Ettersom SHELL og SVE heller ikke har rapportert på ansvarsområder, vurderes måleindikatoren organisering samlet sett til "0". For de rapporterende virksomhetene, informerer TEN om at styret har det overordnede ansvaret for å sikre at menneskerettigheter blir hensyntatt og kravene oppfylt, mens ledelsen har ansvaret for de ansatte samt implementering av styrets beslutninger tilknyttet åpenhetsloven. Det gis dermed en god forståelse av hvordan ansvar er fordelt internt i virksomheten. Videre opplyser IIN om at styret har det overordnede ansvaret overfor ledelsen, samt ansvar for godkjenning av retningslinjer tilknyttet menneskerettigheter. Videre har virksomheten en komité med ansvar for risikostyring og overholdelse av lover og regler. PAE inkluderer en lignende tilnærming under overskriften "responsibilities", hvor styret har en tilsynsrolle knyttet til åpenhetsloven og ESG. Ledelsen har ansvar for risikostyring, mens VP HSEQ (Health, Safety, Environment and Quality) er ansvarlig for åpenhetsloven. CEO derimot har ansvar for ESG-prestasjoner og overholdelse av lover og regler. LIP redegjør for at ledelsen gjennomfører risikovurderinger, samt at HSEQ er i fokus. Virksomheten erkjenner viktigheten av åpenhetsloven i ledelsessystemet. Til slutt informerer PETORO også om styrets ansvar, hvor god eierstyring vektlegges.

For måleindikatoren driftsområde rapporterer alle virksomheter bortsett fra SHELL, SVE og PETORO. SHELL inkluderer redegjørelsen i sin årsberetning, mens PETORO har integrert redegjørelsen i sin bærekraftsrapport. SHELL og PETORO inkluderer i dette tilfellet ikke informasjon om driftsområde i den delen av rapporten som omhandler åpenhetsloven, og føres derav som "0". SVE derimot inkluderer redegjørelsen i et separat dokument, men mangler imidlertid informasjon om driftsområdet. De resterende virksomheter som på den annen side oppfyller måleindikatoren, redegjør for at de opererer innenfor olje og gass. Dette kan forstås som virksomhetens hovedprodukter og markedsområde, uten at betegnelsen "marked" anvendes eksplisitt. I tillegg til olje og gass, informerer TEN også om lagring av offshore vindkraft. MVE derimot inkluderer informasjon om at virksomheten opererer som et energiselskap, men med utvinningstillatelse, noe som kan tolkes til å også omhandle olje og gass. Videre rapporterer virksomhetene om tjenester knyttet til ulike aktiviteter, hvor åtte virksomheter nevner produksjon av olje og gass. Syv av virksomhetene innehar aktiviteter tilknyttet oljeleting og fem med utvikling. CSN skiller seg ut fra ovennevnte ettersom virksomheten hovedsakelig har ansvar for overvåkning av design av produksjon av utstyr.

Retningslinjer og rutiner er som tidligere nevnt, måleindikatoren flest virksomheter rapporterer, med samtlige virksomheter. Det varierer imidlertid i hvilken grad virksomhetene rapporterer om retningslinjer og rutiner. De fleste virksomheter, herunder åtte stykker, har informert om at virksomheten har en Code of Conduct. Utover dette varierer det i stor grad hvilke retningslinjer og rutiner som oppgis, samt hvor mange. SVE redegjør ikke direkte for retningslinjer og rutiner, ettersom det kun nevnes at SVE som en del av virksomhetens Code of Conduct har prinsipper tilknyttet valg av forretningspartnere. Denne informasjonen kan derimot tolkes til å omhandle tiltak, og ikke nødvendigvis informasjon om retningslinjer og rutiner. Virksomheten har likevel henvist til en retningslinje, og vi rapporterer dette som "1" i tabellen. Videre har samtlige virksomheter med unntak av TEN, WDN, SVE, CON og MVE i tillegg inkludert en beskrivelse av retningslinjer i redegjørelsen. Nevnte virksomheter som ikke har inkludert en beskrivelse, har dermed listet opp eksisterende retningslinjer og rutiner, med unntak av SVE. Et eksempel på dette er TEN, som har henvist til ti ulike retningslinjer under overskriften "Relevant internal guidelines". Det ble derfor gjennomført ytterligere undersøkelser på virksomhetens nettside for å bekrefte at redegjørelsene var tilgjengelige på nettsiden. Dette viste seg å være tilfelle. PETORO på den andre siden, inkluderer en generell beskrivelse av virksomhetens retningslinjer uten å spesifisere hvilke retningslinjer det er snakk om.

Innenfor måleindikatoren retningslinjer og rutiner, rapporterer samtlige virksomheter om varslingskanaler og klageordninger, med unntak av SHELL, SVE og KUN. SHELL inkluderer redegjørelsen i sin årsberetning, men omtaler ikke klagemekanismer i delen som omhandler åpenhetsloven. Til tross for at ovennevnte virksomheter ikke inkluderer denne informasjonen, har derimot virksomhetene inkludert informasjon om retningslinjer og rutiner i ovennevnte avsnitt, og vi anser dermed måleindikatoren retningslinjer og rutiner som oppfylt.

Tabell 5: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b: allmennaksjeselskaper

Minstekrav åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b			
ASA	Faktiske negative konsekvenser	Vesentlig risiko for negative konsekvenser	Total
EQNR	1	1	2
VAR	1	1	2
AKRBP	1	0	1
OKEA	0	1	1
DNO	1	0	1
IOX	0	0	0
Total	4	3	7

Den horisontale aksen består av to måleindikatorer, altså minstekrav som virksomheter plikter å innarbeide i redegjørelsen. Måleindikatorerne er beskrevet i kapittel 2.3.2.2. Dersom en virksomhet har inkludert informasjon om måleindikatoren, føres dette som “1” i tabellen. Dette vil gjelde både dersom virksomheten har informert om at virksomheten har avdekket negative konsekvenser, eller dersom det informeres om at virksomheten ikke har identifisert negative konsekvenser. Med negative konsekvenser menes både faktiske negative konsekvenser og vesentlig risiko for negative konsekvenser. Dersom slik informasjon uteblir helt, rapporteres dette som “0”. Fargekoden grønn indikerer måleindikatorerne som virksomhetene plikter å oppfylle.

Kategorien minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b, inneholder derimot to forskjellige måleindikatorer, herunder om redegjørelsen opplyser om faktiske negative konsekvenser avdekket, og om virksomheten har avdekket vesentlig risiko for negative konsekvenser.

Tabellen viser at to allmennaksjeselskaper, herunder EQNR og VAR oppfylder begge måleindikatorer i denne kategorien. De fleste virksomheter rapporterer imidlertid på en av to måleindikatorer. IOX derimot, rapporterer på null. Videre er det flest virksomheter som rapporterer på måleindikatoren faktiske negative konsekvenser, hvor fire av seks virksomheter rapporterer. Måleindikatoren vesentlig risiko for negative konsekvenser derimot, er imidlertid den måleindikatoren som færrest virksomheter oppfylder, med tre av seks virksomheter.

Vedrørende måleindikatoren som tar for seg opplysninger om faktiske negative konsekvenser, inkluderer alle virksomheter informasjon om denne unntatt OKEA og IOX. De rapporterende virksomhetene VAR og AKRBP informerer at de ikke har identifisert noen faktiske negative

konsekvenser. Selv om virksomhetene ikke har identifisert faktiske negative konsekvenser, har likevel virksomheten inkludert informasjon om måleindikatoren, og føres derav som “1” i tabellen.

De resterende rapporterende virksomhetene, EQNR og DNO, har imidlertid informert om at virksomheten har avdekket faktiske negative konsekvenser. Det var imidlertid noe utfordrende å vurdere hvorvidt virksomhetene rapporterte om faktiske negative konsekvenser, ettersom redegjørelsen ikke anvendte begrepet “faktiske negative konsekvenser”. Eksempelvis informerer EQNR om tiltak rettet mot lokalsamfunnet i Tanzania, hvor virksomheten har rettet tiltak mot å redusere negative konsekvenser for berørte husstander i forbindelse med oppkjøpet av landområdet som ble brukt til å etablere et LNG-anlegg. Gjenbosettingen i Tanzania anses i redegjørelsen som en faktisk negativ konsekvens, selv om dette ikke nevnes eksplisitt av redegjørelsen. På samme måte anvender heller ikke DNO begrepet “faktiske negative konsekvenser”. DNO informerer derimot om ansettelse av mindreårige i Kurdistan, uten å nevne hvorvidt dette er en faktisk negativ konsekvens. Det ble imidlertid bekreftet av DNO gjennom informasjonskravet at dette var et eksempel på en faktisk negativ konsekvens.

Når det gjelder måleindikatoren vesentlig risiko for negative konsekvenser, rapporterer EQNR, VAR og OKEA. Den rapporterende virksomheten VAR informerer om at det ikke har blitt identifisert noen vesentlig risiko for negative konsekvenser.

På den andre siden, har både EQNR og OKEA avdekket vesentlig risiko for negative konsekvenser. Det fremgår derimot heller ikke klart av EQNR og OKEA at de har identifisert vesentlig risiko for negative konsekvenser, ettersom begrepene ikke anvendes direkte. Eksempelvis informerer EQNR at de har vurdert 21 leverandører for 2022. Det mest alvorlige funnet var indikatorer på tvangsarbeid, hvor 61 personer har blitt identifisert for å være utsatt for indikatorer på tvangsarbeid. Vi vurderte først dette som en faktisk negativ konsekvens, men etter å ha innhentet informasjon gjennom informasjonskravet, ble det bekreftet at dette var et eksempel på en vesentlig risiko for negativ konsekvens. Videre har OKEA brukt begrepet “salient risks” i stedet for å anvende begrepet “significant risks of adverse impacts” som fremgår av den oversatte åpenhetsloven (Transparency Act, 2021, section 5 letter c). OKEA har med dette identifisert syv risikoer. Alle risikoene er kategorisert som lav og medium.

Med dette har verken AKRBP, DNO eller IOX inkludert informasjon om vesentlig risiko for negative konsekvenser. Imidlertid vurderte vi først AKRBP til å ha inkludert informasjon om

måleindikatoren, men fikk bekreftet gjennom informasjonskravet at dette ikke var tilfellet. Det fremgår følgende av redegjørelsen: “We do recognise a risk of forced and compulsory labour, risk related to safety and security at the workplace and risk related to migrant workers among our suppliers in Asia and the Middle East”. Forvirringen skyldes også i dette tilfellet, det faktum at AKRBP ikke har anvendt begrepet “vesentlig risiko for negative konsekvenser”. Videre fremgår det av DNO at virksomheten minimerer risiko i forbindelse med helse og sikkerhet, korrupsjon og barnearbeid. Vi vurderte først informasjonen til å omhandle måleindikatoren vesentlig risiko for negative konsekvenser, men fikk imidlertid bekreftet gjennom informasjonskravet at dette var identifiserte risikoer, og ikke risikoer klassifisert som vesentlige.

I tillegg til dette har vi valgt å inkludere informasjon om hvorvidt virksomhetene har rapportert utover minstekravene. Disse fremgår ikke av tabellen da disse ikke er pliktige å rapportere på. Forbrukertilsynet har med dette inkludert to frivillige områder som virksomhetene *kan* rapportere om, herunder hvordan risikoområdene er prioritert og kriteriene for prioritering (Forbrukertilsynet, 2023e).

Det er tre allmennaksjeselskaper som rapporterer på hvordan de har prioritert risikoområde, herunder EQNR, AKRBP og DNO. EQNR har en egen overskrift med “Prioritering av risikoer”. AKRBP derimot rapporterer på nøkkelområder etter å ha utført aktsomhetsvurderinger innenfor områder som konstruksjon, boring og brønntjenester. DNO innehar identifiserte risikoer, altså risikoer aktuelle for vurderingen, men som ikke er klassifisert som vesentlige. Eksempler på dette er risiko tilknyttet arbeidshelse, sikkerhet, korrupsjon samt barnearbeid.

Videre *kan* virksomheter redegjøre for kriterier for prioritering. Av analysen fremkommer det at fire allmennaksjeselskap, herunder EQNR, AKRBP, OKEA og DNO, rapporterer på området “kriterier for prioritering”. Ifølge EQNR sin redegjørelse har virksomheten en risikobasert tilnærming og anvender “enterprise risk management systems” som et verktøy for å vurdere potensielle negative konsekvenser på menneskerettighetene tilknyttet virksomhetens ansatte, leverandører og partnere. Virksomheten nevner også at de har prioritert risiko etter skala, omfang og alvorlighetsgrad. I tillegg fremkommer det at EQNR vurderer en rekke andre faktorer, blant annet om et produkt er standard- eller bransjespesifikt, varighet av et forhold, om aktiviteten ledes av dem eller en partner, og lignende. I redegjørelsen til AKRBP og OKEA fremkommer det at virksomhetene vurderer risiko etter alvorlighetsgrad, som igjen vurderes

etter omfang, skala og mulighet for gjenoppretting. AKRBP prioriterer i tillegg risiko tilknyttet industri, sektor, geografi, tidligere leverandørrisiko og videre. DNO derimot, hensyntar arten av varer og tjenester, samt rapporteringer om tidligere brudd.

Tabell 6: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b: aksjeselskaper

<u>Minstekrav åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b</u>			
AS	Faktiske negative konsekvenser	Vesentlig risiko for negative konsekvenser	Total
TEN	1	1	2
SHELL	0	1	1
WDN	1	1	2
NEN	1	0	1
SVE	1	1	2
IIN	1	1	2
CON	1	1	2
PAE	1	1	2
LIP	1	1	2
MVE	1	1	2
PETORO	0	0	0
CSN	1	1	2
EXN	0	0	0
KUN	1	0	1
Total	11	10	21

For aksjeselskaper er det flest som rapporterer på to individuelle minstekrav, med ni av fjorten virksomheter. Imidlertid er det kun tre virksomheter som rapporterer på en måleindikator, mens to virksomheter ikke oppfyller noen av måleindikatorerne. Videre er det flest virksomheter som rapporterer på måleindikatoren faktiske negative konsekvenser, med elleve av fjorten virksomheter. For vesentlig risiko for negative konsekvenser er det ti av fjorten som rapporterer, og derav måleindikatoren som færrest rapporterer på.

I forbindelse med måleindikatoren faktiske negative konsekvenser, rapporterer alle virksomheter unntatt SHELL, PETORO og EXN. Disse er derfor ført i tabellen som "0". Blant disse, rapporterer PETORO på at det ikke har vært brudd på etiske retningslinjer, ingen korrupsjonstilfeller eller cyberangrep. Det refereres imidlertid ikke direkte til at dette handler om negative konsekvenser. Ettersom det hele fremgår som noe uklart har vi valgt å rapportere måleindikatoren vedrørende faktiske negative konsekvenser som "0".

Av de virksomhetene som har rapportert på måleindikatoren, har imidlertid alle redegjort for at de ikke har avdekket faktiske negative konsekvenser. Dermed har ingen av ovennevnte virksomheter som rapporterer på måleindikatoren, avdekket faktiske negative konsekvenser. Dette gjelder altså de resterende elleve aksjeselskapene TEN, WDN, NEN, SVE, IIN, CON, PAE, LIP, MVE, CSN, og KUN. Blant disse har imidlertid TEN og SVE informert om at virksomheten ikke har avdekket noen negative konsekvenser. Hvorvidt den negative konsekvensen er faktisk eller vesentlig, fremgår imidlertid ikke. Vi har derimot tatt utgangspunkt i at dette gjelder begge tilfeller av negative konsekvenser, slik det fremgår av forarbeidene (Prop. 150 L (2020-2021) s. 84). Vi har med dette ført virksomhetene som "1" i tabellen.

For måleindikatoren vesentlig risiko for negative konsekvenser, oppfylles denne av alle virksomheter unntatt NEN, PETORO EXN og KUN, da disse har utelatt informasjon om måleindikatoren. Særlig har NEN kun informert om at virksomheten ikke har avdekket faktiske negative konsekvenser, men utelater informasjon om vesentlig risiko for negative konsekvenser. Gjennom informasjonskravet svarer virksomheten at de anser vesentlig risiko for negative konsekvenser som en del av faktiske negative konsekvenser. Ettersom informasjonen om vesentlig risiko ikke fremgår tydelig, har vi likevel valgt å vurdere dette som "0" i tabellen. For EXN derimot, fremgår det at virksomheten ikke foretar tvangsarbeid, men at det i leverandørkjeden kan være en potensiell risiko for brudd på menneskerettigheter knyttet til raffinering av petroleumsprodukter. Informasjonen om hvorvidt risikoen anses som vesentlig er også uklar i dette tilfellet, slik at dette også vurderes som "0".

I redegjørelsen til de rapporterende virksomhetene TEN, WDN, SVE, IIN, CON, MVE og CSN informeres det at virksomheten ikke har avdekket vesentlig risiko for negative konsekvenser. Som nevnt tidligere, har SVE kun informert om at virksomheten ikke har avdekket noen negative konsekvenser, uten å spesifisere om disse er faktiske eller vesentlige. Likevel tar vi i dette tilfellet også utgangspunkt i at begrepet omfatter både faktiske og vesentlige negative konsekvenser, og føres som "1".

De resterende rapporterende virksomhetene SHELL, PAE og LIP har imidlertid informert om at virksomheten har avdekket vesentlig risiko for negative konsekvenser. Problemet er at begrepet heller ikke i dette tilfellet anvendes direkte av noen av de ovennevnte virksomhetene. SHELL inkluderer derimot en oversikt over "issues, measures and results". Det ble imidlertid uklart hvorvidt "issues" var tilknyttet negative konsekvenser, og eventuelt hvorvidt dette gjaldt

faktiske negative konsekvenser eller vesentlig risiko for negative konsekvenser. Det ble derimot bekreftet via informasjonskravet at “issues” i dette tilfellet gjelder områder hvor SHELL har identifisert vesentlig risiko for negative konsekvenser. Dette i forbindelse med begrepet “salient issues” definert i UNGP som den mest alvorlige negative konsekvensen (UNGP Reporting Framework, u.å.). Et eksempel på risiko i virksomhetens leverandørkjede, er risiko i forbindelse med arbeidsrettigheter, ansattes reisetid, migrantarbeidere, samt arbeidsmiljø og sikkerhet. PAE beskriver at virksomheten har potensiell risiko ansett som “key risk areas” i forbindelse med materialer, råmaterialer samt konstruksjonsarbeid i Asia og Midtøsten. På den andre siden har LIP, i likhet med PAE, informert om at virksomheten har identifisert nøkkelrisikoer, herunder “key risk” kategorisert som lav, medium og høy risiko i egen virksomhet, leverandørkjede og operatør. Eksempler på identifiserte risikoer er medium risiko i egen virksomhet tilknyttet manglende klageordning. Når det gjelder risiko i forbindelse med virksomhetens operatører, har virksomheten identifisert medium risiko knyttet til arbeidsstandarder. For virksomhetens leverandører derimot, er det imidlertid identifisert høy risiko i forbindelse med tvangsarbeid, barnarbeid og konfliktmineraler.

Utover minstekravene, er det fire aksjeselskaper som rapporterer på hvordan de har prioritert risikoområde, henholdsvis PAE, MVE, EXN og CSN. I redegjørelsen til PAE fremkommer det at virksomheten primært så på risikoene knyttet til sine eiendeler og vurderte risikoene på et overordnet strategisk nivå. I verdikjeden derimot fokuserte de på fem kategorier. MVE har imidlertid fokusert på områder hvor den potensielle risikoen for negative konsekvenser kan være høyest, herunder egen virksomhet, og i felt som Draugen, Brage og Ivar Aasen. EXN derimot fokuserte på tre faktorer. Videre informerer redegjørelsen til CSN at de har seks fokusområder, noen av disse er arbeidstakers sikkerhet og miljø.

Videre er det seks aksjeselskap som rapporterer på kriterier for prioritering, henholdsvis TEN, SHELL, WDN, NEN, LIP og MVE. TEN beskriver at kriteriene for prioritering følger en risikobasert tilnærming, og at disse baseres på alvorlighetsgrad og høyest mulighet for gjenoppretting. Ifølge redegjørelsen til SHELL har virksomheten prioritert risikoområdet ut fra type og omfang av virksomhetens drift og prosjekter, samarbeid, hvor og hvordan mennesker er eksponert, type produkter og tjenester, samt geografisk spredning i leverandørkjeden. WDN informerer om at virksomheten vurderer risiko for egen aktivitet etter landrisiko og risiko tilknyttet industrien. Leverandørkjeden derimot blir stemplet til å inneha høy, medium eller lav risiko ut ifra forhold som landrisiko og kategorien for innkjøp. NEN følger derimot kriterier som kontraktsverdi, sted, samt tjeneste for å vurdere leverandørens risiko som enten lav,

medium eller høy. I redegjørelsen til LIP fremkommer det at virksomheten vurderer negative konsekvenser etter alvorlighetsgrad og sannsynlighet. Det gis også en definisjon av begrepene, hvor alvorlighetsgrad består av skala, omfang og mulighet for gjenoppretting. Sannsynligheten baseres på tidligere kjente risikoer samt ulykker. MVE sin redegjørelse inneholder en tabell som viser risikoområdet etter alvorlighetsgrad og sannsynlighet. Selve alvorlighetsgraden vurderes også etter omfang, skala og mulighet for gjenoppretting.

Tabell 7: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c: allmennaksjeselskaper

Minstekrav åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c			
ASA	Tiltak	Tiltakets resultat	Total
EQNR	1	1	2
VAR	1	0	1
AKRBP	1	0	1
OKEA	1	0	1
DNO	1	0	1
IOX	0	0	0
Total	5	1	6

Den horisontale aksen består av to måleindikatorer. Måleindikatorene er beskrevet i kapittel 2.3.2.3. Dersom virksomheten oppfyller måleindikatorene, føres dette som "1". Om virksomheten ikke har inkludert informasjon, føres dette som "0". Fargekoden grønn gjelder for virksomheter som er forpliktet til å oppfylle de to måleindikatorene. Dette vil gjelde virksomheter som i forrige tabell har avdekket negative konsekvenser. Dette samsvarer med åpenhetsloven § 5 bokstav c, hvor iverksetting av tiltak kun er relevant dersom negative konsekvenser er avdekket. I motsatt tilfelle, anvendes fargekode rød dersom virksomhetene ikke er påkrevd å oppfylle de to minstekravene. Fargekode rød er dermed kun relevant dersom virksomheten i forrige kategori har redegjort for at de ikke har avdekket negative konsekvenser, eller hvis de ikke har inkludert informasjon om negative konsekvenser.

Kategorien minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c dekker to ulike måleindikatorer. Dette inkluderer informasjon om tiltak som virksomheten har iverksatt, eller skal iverksette for å kunne stanse eller begrense negative konsekvenser identifisert i ovennevnte kategori. Deretter skal virksomheter som et minstekrav rapportere om tiltakets oppnådde eller forventede resultater.

EQNR er den eneste av allmennaksjeselskapene som redegjør for begge måleindikatorer etter denne kategori. Likeledes er IOX den eneste som ikke redegjør for noen måleindikatorer. Resterende virksomheter rapporterer videre på en av to måleindikatorer. Videre rapporteres det mest på måleindikatoren tiltak, hvor fem av seks virksomheter rapporterer. Det er imidlertid kun ett selskap, herunder EQNR, som rapporterer på måleindikatoren tiltakets resultat.

Blant virksomhetene vi studerer rapporterer alle på tiltak, med unntak av IOX. IOX informerer i redegjørelsen at virksomheten ikke har gjennomført aktsomhetsvurderinger for året 2022. Virksomheten har dermed heller ikke implementert noen tiltak. Imidlertid skiller måleindikatoren seg ut ved at EQNR, OKEA og DNO er pålagt å rapportere om tiltak implementert, eller som skal bli implementert for å stanse eller begrense negative konsekvenser som virksomhetene tidligere har avdekket. Disse virksomhetene er derfor fargekodet grønn for å indikere at de er forpliktet til å oppfylle måleindikatoren begge måleindikatorene, ettersom virksomhetene i ovennevnte kategori har avdekket negative konsekvenser. Vi har definert tiltak som er direkte rettet mot de tidligere identifiserte negative konsekvensene, som spesifikke tiltak. Et eksempel på dette er DNO sine spesifikke tiltak rettet mot den tidligere identifiserte negative konsekvensen av mindreårige i Kurdistan. De spesifikke tiltakene inkluderer å gjennomføre kontroller, sende ut advarsler, forsterke prosedyrer for kontroll, samt sende ut pålegg om å avslutte praksisen. EQNR og OKEA nevner også spesifikke tiltak rettet mot de identifiserte negative konsekvensene.

Resterende virksomheter VAR og AKRBP, har imidlertid også rapportert på tiltak. Disse virksomhetene er markert i rødt, da de rapporterer på tiltak selv om dette ikke er påkrevd etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c. Det er igjen verdt å merke seg at det ikke vil være vits å rapportere om tiltak dersom virksomhetene ikke har identifisert noen negative konsekvenser. Vi har derimot valgt å kalle de øvrige tiltakene som virksomhetene rapporterer på, og som ikke er knyttet opp mot noen negative konsekvenser, som generelle tiltak. EQNR, OKEA og DNO inkluderer for øvrig i tillegg til spesifikke tiltak, også informasjon om generelle tiltak. Av virksomhetene som rapporterer på måleindikatoren, inkluderer EQNR, VAR og AKRBP til felles informasjon om generelle tiltak som bransjesamarbeid. EQNR og VAR inkluderer også informasjon om interessentdialog og retting. Videre informeres det en rekke øvrige generelle tiltak som opplæring av ansatte om enten menneskerettigheter, aktsomhetsvurderinger eller retningslinjer.

Videre inkluderer EQNR i tillegg en oversikt over planer vedrørende fremtidig arbeid, som refererer til virksomhetens planlagte tiltak i kommende perioder. AKRBP informerer også om at det planlegges å iverksette tiltak i året fremover som følge av aktsomhetsvurderingens kontinuerlige prosess.

For måleindikatoren tiltakets resultat, er EQNR den eneste som rapporterer. Redegjørelsen inkluderer informasjon om at det gjennomføres stedlige verifiseringer med formål om å vurdere

hvorvidt tiltak har hatt effekt. Virksomheten fastslår at risikonivået ikke skal reduseres dersom tiltak ikke har hatt effekt. I tillegg inneholder redegjørelsen en egen overskrift kalt “spring” som tar for seg hvordan virksomheten arbeider med å vurdere effektiviteten av tiltakene. Dette gjøres som en del av virksomhetens risikostyringssystem. Tiltakene vurderes så opp mot den opprinnelige risikoen, ved å vurdere denne på nytt med hensyn til konsekvens og sannsynlighet. Virksomheten anerkjenner også viktigheten av troverdige kilder for å kunne vurdere effektiviteten av tiltakene. Kilder brukt for å innhente data tilknyttet effektiviteten inkluderer blant annet kommunikasjon med berørte interessenter.

Tabell 8: Minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c: aksjeselskaper

Minstekrav åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c			
AS	Tiltak	Tiltakets resultat	Total
TEN	1	0	1
SHELL	1	1	2
WDN	1	0	1
NEN	1	0	1
SVE	1	0	1
IIN	1	0	1
CON	1	0	1
PAE	1	0	1
LIP	1	0	1
MVE	1	0	1
PETORO	1	0	1
CSN	1	0	1
EXN	1	0	1
KUN	1	0	1
Total	14	1	15

SHELL er den eneste av de fjorten virksomhetene som rapporterer på begge måleindikatorene, mens de øvrige virksomhetene rapporterer på én av de to måleindikatorene. Det er dermed ingen virksomheter som rapporterer på null måleindikatorer. Videre rapporterer alle virksomheter på måleindikatoren tiltak, noe som gjør dette til måleindikatoren flest rapporterer på. For tiltakets resultat, er det færrest som rapporterer, med en virksomhet, herunder SHELL.

For måleindikatoren tiltak, er det SHELL, PAE og LIP som plikter å rapportere på tiltak og tiltakets resultat etter bestemmelsen i denne kategorien. Dette som følge av at virksomhetene har avdekket vesentlig risiko for negative konsekvenser i forrige kategori. SHELL har listet opp

atten forskjellige tiltak rettet mot vesentlige risikoer avdekket. Eksempler på tiltak rettet mot tidligere identifiserte vesentlige risikoer i leverandørkjeden, er samarbeid med kontraktører, HSSE-styring (Health, Safety, Security and Environment), samt forsikring av rigg og fartøy. Videre har PAE iverksatt spesifikke tiltak som å utføre sjekklister for nye prosjekter. For å redusere risikoen tilknyttet konstruksjonsarbeidet i Asia og Midtøsten, har virksomheten i stedet tatt i bruk verft i Europa til å utføre konstruksjonsarbeidet i Vallhall- og Hodfeltet. Til slutt har LIP listet opp åtte tiltak. For den vesentlige risikoen tilknyttet tvangsarbeid, barnearbeid og konfliktmineraler i leverandørkjeden, har virksomheten implementert tiltak som etablering av innkjøpsstrategi, Code of Conduct og aktsomhetsvurderinger.

De øvrige virksomhetene som er markert i rødt, har imidlertid også rapportert om tiltak. Eksempler på generelle tiltak som går igjen blant flere av virksomhetene, inkluderer klagesystemer, som syv virksomheter rapporterer på. Videre rapporterer ytterligere syv på innføring av klausuler, seks på opplæring, fem på prekvalifikasjonsprosess, tre på bransjesamarbeid og tre på interessentdialog. Videre har også virksomhetene markert i grønt, herunder SHELL, PAE og LIP, rapportert på generelle tiltak i tillegg til ovennevnte spesifikke tiltak. Eksempelvis har PAE rapportert om tiltak som klagesystemer og opplæring av ansatte.

Når det kommer til tiltakets resultat, er SHELL den eneste av virksomhetene som rapporterer på denne måleindikatoren. Med dette har SHELL ført opp åtte ulike resultater i forbindelse med de forskjellige identifiserte vesentlige risikoene. I forbindelse med de ulike vesentlige risikoene identifisert i leverandørkjeden, rapporteres tiltakets resultat til å være ingen alvorlige skader ved kontroll. PAE og LIP, som også er forpliktet til å rapportere på tiltakets resultat, har imidlertid ikke gjort dette. Derimot opplyser LIP at ettersom dette er virksomhetens første redegjørelse, planlegger de i sitt fremtidige arbeid å følge opp resultatene av de iverksatte tiltakene. Ettersom hverken PAE eller LIP har inkludert eksempler på resultater eller forventede resultater, blir dette ført som "0".

Blant virksomhetene som ikke er forpliktet til å rapportere på måleindikatoren tiltakets resultat, og derfor er markert i rødt, er det ingen som rapporterer på denne måleindikatoren. TEN rapporterer imidlertid at virksomheten arbeider kontinuerlig med å vurdere tiltakenes effekt og kommende effekt. Det gis derimot ingen eksempler. CSN informerer om at de vil inkludere slik informasjon dersom faktiske eller vesentlige negative konsekvenser blir identifisert. TEN og CSN har med dette tatt hensyn til måleindikatoren, men det mangler imidlertid eksempler på resultater, og blir derav vurdert som "0".

4.3 Formelle krav

For å besvare forskningsspørsmål 2, tar vi i dette delkapittelet for oss hvorvidt virksomhetene oppfyller de formelle kravene etter åpenhetsloven § 5 (3) og (4). Vi vil derimot ikke gjennomgå det formelle kravet etter åpenhetsloven § 5 (4) første punktum, da informasjonen ikke er tilgjengelig i redegjørelsene.

Tabell 9: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) første punktum: allmennaksjeselskaper

Formelt krav åpenhetsloven § 5 (3) første punktum		
ASA	Tilgjengelig på virksomhetens nettside	Lett tilgjengelig
EQNR	Ja	Ja
VAR	Ja	Nei
AKRBP	Ja	Ja
OKEA	Ja	Nei
DNO	Ja	Ja
IOX	Ja	Ja

Tabellen refererer til bestemmelsen i åpenhetsloven § 5 (3) første punktum, som fastsetter det formelle kravet om at redegjørelsen skal være lett tilgjengelig på virksomhetens nettsted. Vi har dermed valgt å dele kategorien opp i to separate måleindikatorer, herunder om virksomhetene har inkludert redegjørelsen på nettsiden, og hvorvidt denne er lett tilgjengelig. Kriteriene for hva som anses som “lett tilgjengelig” fremgår ikke av juridisk litteratur, og dermed blir dette en skjønnsmessig vurdering. Vi har dermed valgt å vurdere indikatoren som “lett tilgjengelig” dersom nettsiden inkluderer separat informasjon som direkte peker til hvor redegjørelsen er tilgjengelig. Det vil også være en fordel dersom man kan finne frem til informasjonen ved å anvende søkefunksjonen.

Alle virksomheter i kategorien formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) første punktum oppfyller den første måleindikatoren om at redegjørelsen skal være tilgjengelig på virksomhetens nettsted. Videre oppfyller fire av seks virksomheter den andre måleindikatoren om at redegjørelsen skal være lett tilgjengelig.

Med hensyn til den første måleindikatoren, varierer det hvor redegjørelsene er tilgjengelig. Eksempelvis har både EQNR og DNO inkludert lenke til redegjørelsen på nettsidens oversikt over årlige rapporter. På den annen side har AKRBP plassert lenken til redegjørelsen under kategorien “bærekraft”, hvor en videre må trykke seg inn på “menneskerettigheter” for å få tilgang til lenken. IOX derimot har plassert lenken til åpenhetsloven på nettsidens forside.

Når det gjelder kravet om at redegjørelsen skal være “lett tilgjengelig” på virksomhetens nettsted, oppfyller alle virksomheter måleindikatoren, unntatt VAR og OKEA. Både VAR og OKEA har inkludert informasjon om redegjørelsen i sine bærekraftsrapporter. Imidlertid kan det være vanskelig å oppdage at redegjørelsen er inkludert i bærekraftsrapporten. Dette som

følge av at virksomhetene mangler en oversikt over informasjon om åpenhetsloven på sine nettsider, hvor det spesifikt nevnes at redegjørelsen er inkludert i bærekraftsrapporten. OKEA har i tillegg inkludert informasjon om redegjørelsen i to separate dokumenter, herunder i bærekraftsrapporten samt vedlegget “ESG report 2022 - Appendix Human Risk Assessment”. Dette ble heller ikke informert om på nettsiden. I tillegg til dette er det heller ikke mulig å anvende søkefunksjonen på nettsiden til verken VAR eller OKEA for å finne informasjon om redegjørelsen. Dette var derimot mulig på nettsidene til EQNR, AKRBP og DNO.

Tabell 10: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) første punktum, aksjeselskaper

Formelt krav åpenhetsloven § 5 (3) første punktum		
AS	Tilgjengelig på virksomhetens nettside	Lett tilgjengelig
TEN	Ja	Ja
SHELL	Ja	Ja
WDN	Ja	Ja
NEN	Ja	Nei
SVE	Ja	Ja
IIN	Ja	Ja
CON	Ja	Ja
PAE	Ja	Ja
LIP	Ja	Nei
MVE	Ja	Ja
PETORO	Ja	Nei
CSN	Ja	Ja
EXN	Ja	Ja
KUN	Ja	Nei

I kategorien formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) første punktum, oppfyller alle aksjeselskaper måleindikatoren som tar for seg hvorvidt redegjørelsen er tilgjengelig på virksomhetens nettside. Den andre måleindikatoren oppfyller ti av fjorten virksomheter.

Vedrørende den første måleindikatoren, er det flere virksomheter som inkluderer informasjon om åpenhetsloven under nettsidens menyer “om virksomheten”, “årlige publikasjoner”, “media”, “hva vi tror på”, “bærekraft” eller “ESG”. De to sistnevnte har IIN, PAE og CSN anvendt. TEN, SVE og CON derimot inkluderer lenke til åpenhetsloven på forsiden av virksomhetens nettside.

Videre oppfyller alle virksomheter den andre måleindikatoren om at redegjørelsen skal være “lett tilgjengelig”, med unntak av NEN, LIP, PETORO og KUN. Redegjørelsen bør kunne finnes ved å navigere seg rundt, eller ved å anvende søkefunksjonen på nettsiden. Felles for nevnte virksomheter som ikke hadde redegjørelsen lett tilgjengelig, unntagen PETORO, er at redegjørelsen kun er tilgjengelig gjennom direktelenke. Lenken fant vi imidlertid gjennom søk på nettet, som var koblet opp mot nettsiden. Ettersom lenken er koblet opp mot nettsiden, anså vi dermed den første måleindikatoren som oppfylt, men ettersom vi fant det vanskelig å navigere seg til lenken gjennom selve nettsiden, rapporterte vi “Nei” på den andre måleindikatoren. I tillegg til dette var det ikke mulig å anvende søkefunksjonen til de fire virksomhetene for å finne informasjon om åpenhetsloven, verken gjennom søk på engelsk eller norsk. LIP derimot, har gjennom LinkedIn henvist til lenken til redegjørelsen. Ettersom det fremgår av Forbrukertilsynet at alternative plattformer kan anvendes, ble dette ført som “Ja” i den første måleindikatoren. Imidlertid anså vi ikke redegjørelsen til å være «lett tilgjengelig» da informasjonen befant seg utenfor virksomhetens nettside. Måleindikatoren ble derav ført som “Nei”.

Som tidligere nevnt, har PETORO inkludert redegjørelsen i sin bærekraftsrapport, mens SHELL inkluderer denne i årsberetningen. Til felles har virksomhetene inkludert informasjon om åpenhetsloven under “bærekraft” i menyen. PETORO viser med dette til innholdet i bærekraftsrapporten, som blant annet tar for seg “Petoros tilnærming til menneskerettigheter”. Imidlertid fremgår det ikke klart av nettsiden at bærekraftsrapporten tar for seg redegjørelsen, før en videre blar seg nedover i rapporten hvor en så får øye på informasjon om åpenhetsloven. Virksomheten har heller ingen søkefunksjon tilgjengelig på nettsiden, og vurderes samlet sett som “Nei”. Dette står i kontrast til SHELL, hvor det kan være lettere å forstå at redegjørelsen er inkludert i selve årsberetningen. Dette som følge av at virksomheten under menyen "Bærekraft" har inkludert separat informasjon om åpenhetsloven. Det informeres her at redegjørelsen er inkludert i årsberetningen, hvor det så henvises til direktelenke samt sidetall. I tillegg til dette kan man anvende søkefunksjonen til å få opp nevnte informasjon, og føres derav som “Ja” i tabellen.

Tabell 11: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum: allmennaksjeselskaper

Formelt krav åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum

ASA	Tilgjengelig i virksomhetens årsberetning
EQNR	Ja
VAR	Ja
AKRBP	Ja
OKEA	Ja
DNO	Ja
IOX	Ja

Tabellen tar utgangspunkt i bestemmelsen åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum, hvor virksomheter i sin årsberetning plikter å opplyse om hvor redegjørelsen er tilgjengelig. Dersom slik informasjon er tilgjengelig i årsberetningen, føres dette som “Ja” i tabellen, mens det motsatte tilfellet føres som “Nei”.

I kategorien formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum, oppfyller alle allmennaksjeselskaper kravet om å inkludere informasjon i årsberetningen om hvor redegjørelsen er tilgjengeliggjort. VAR, AKRBP og OKEA informerer om at redegjørelsen er inkludert i selve bærekraftsrapporten for 2022. Videre opplyser EQNR at redegjørelsen allerede kan finnes på virksomhetens nettside. DNO og IOX derimot, informerer om at redegjørelsen vil bli tilgjengeliggjort på virksomhetens nettside innen fristen 30. juni 2023. Samtlige virksomheter har dermed innarbeidet informasjon om redegjørelsen i sine årsberetninger for 2022.

Tabell 12: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum: aksjeselskaper

Formelt krav åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum	
AS	Tilgjengelig i virksomhetens årsberetning
TEN	Nei
SHELL	Ja
WDN	Nei
NEN	Nei
SVE	Ja
IIN	Ja
CON	Nei
PAE	Ja
LIP	Ja
MVE	Ja
PETORO	Ja
CSN	Nei
EXN	Nei
KUN	Nei

I den samme kategorien gjeldende for aksjeselskaper, er det syv av fjorten virksomheter som oppfyller det formelle kravet om at redegjørelsen skal være tilgjengeliggjort i årsberetningen. PETORO informerer i sin årsberetning for 2022 at redegjørelsen publiseres som en del av virksomhetens bærekraftsrapport. På den annen side har SHELL som tidligere nevnt, inkludert selve redegjørelsen i årsberetningen for 2022, slik at denne naturligvis inngår i årsberetningen fra før. SVE, IIN, PAE, LIP og MVE derimot, opplyser at redegjørelsen vil bli publisert og tilgjengeliggjort på virksomhetens nettside innen fristen 30. juni 2023. Imidlertid har verken TEN, WDN, NEN, CON, CSN, EXN og KUN egne årsrapporter tilgjengelig. Disse virksomhetene er imidlertid alle en del av et større konsern, hvor alle har utenlandske morselskaper. Det er imidlertid ingen av morselskapene til virksomhetene som inkluderer informasjon om redegjørelsen i sin årsberetning. Som følge av dette har vi valgt å føre disse som “Nei” i tabellen.

Tabell 13: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum: allmennaksjeselskaper

Formelt krav åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum			
ASA	Redegjørelse etter åpenhetsloven	Bærekraftsrapport	Årsberetning
EQNR	Nei		
VAR		Nei	Ja
AKRBP	Ja		
OKEA		Nei	Ja
DNO	Nei		
IOX	Nei		

Tabellen tar for seg hvorvidt allmennaksjeselskapene har inkludert underskrift i redegjørelsen i henhold til åpenhetsloven § 5 (4). I tabellen føres “Ja” for å indikere at det formelle kravet om signatur er oppfylt, og “Nei” hvis kravet ikke er oppfylt. Fargekode grønn indikerer tilfeller hvor virksomheten plikter å inkludere en signatur, enten i redegjørelsen, bærekraftsrapporten eller i årsberetningen. Rød indikerer derimot tilfeller hvor signatur ikke er nødvendig. Dette kan illustreres med et eksempel. Etersom AKRBP inkluderer signatur i redegjørelsen, er det derfor ikke nødvendig å også vurdere hvorvidt virksomheten innehar signatur i bærekraftsrapporten og årsberetningen, ettersom kravet allerede er oppfylt.

I kategorien formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum, oppfyller allmennaksjeselskapene VAR, AKRBP og OKEA det formelle kravet om signatur enten i virksomhetens redegjørelse, bærekraftsrapport eller årsberetning.

For virksomhetene som har inkludert redegjørelsen som et separat dokument, herunder EQNR, AKRBP, DNO og IOX, skiller AKRBP seg ut som den eneste virksomheten som oppfyller kravet om signatur. AKRBP har både inkludert signatur fra styret og daglig leder. Imidlertid informerer både EQNR og DNO om at redegjørelsen er godkjent av styret, men ingen av redegjørelsene inneholder en faktisk underskrift.

VAR og OKEA derimot, inkluderer redegjørelsen i sin bærekraftsrapport etter rskl. § 3-3 c, og signatur i enten bærekraftsrapporten eller årsberetningen vil dermed være aktuelt. Begge virksomhetene har ikke signert bærekraftsrapporten, men har i stedet inkludert underskrift i årsrapporten for 2022. Denne underskriften vil være gyldig også for bærekraftsrapporten, ettersom årsberetningen i dette tilfelle henviser til redegjørelsen om samfunnsansvar, jf. rskl. § 3-5 (3).

Tabell 14: Formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum: aksjeselskaper

Formelt krav åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum			
AS	Redegjørelse etter åpenhetsloven	Bærekraftsrapport	Årsberetning
TEN	Ja		
SHELL			Ja
WDN	Ja		
NEN	Nei		
SVE	Ja		
IIN	Ja		
CON	Nei		
PAE	Ja		
LIP	Ja		
MVE	Nei		
PETORO		Nei	Ja
CSN	Ja		
EXN	Ja		
KUN	Nei		

For virksomheter som har inkludert redegjørelsen som et separat dokument, oppfyller samtlige virksomheter unntatt NEN, CON, MVE og KUN kravet om å inkludere signatur i redegjørelsen. Ettersom kravet allerede er oppfylt, vil det dermed ikke være nødvendig å i tillegg inneha signatur i bærekraftsrapporten og årsberetningen. Disse feltene føres dermed i rødt. NEN opplyser imidlertid at redegjørelsen er godkjent av styret, men det er likevel ingen antydning til signatur slik at denne føres som “Nei”.

SHELL har inkludert redegjørelsen i virksomhetens årsberetning. Ettersom selve årsberetningen er signert, vil virksomheten også oppfylle kravet om signatur etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum. Videre har PETORO inkludert redegjørelsen i virksomhetens bærekraftsrapport. I dette tilfelle kan virksomheten enten signere redegjørelsen i bærekraftsrapporten, eller i årsberetningen dersom bærekraftsrapporten nevnes i selve årsberetningen, jf. rskl. § 3-5 (3). Ettersom virksomheten ikke har en selvstendig redegjørelse, vil signatur i en slik redegjørelse ikke være av relevans, og føres dermed i rødt. I dette tilfellet har virksomheten inkludert signatur for selve bærekraftsrapporten i årsberetningen, og vil dermed oppfylle kravet om signatur, jf. rskl. § 3-5 (3).

4.4 Informasjonskravet

Under datainnsamlingen ble det klart at flere av redegjørelsene inneholdt noe utydelig informasjon som vi hadde behov for å avklare for å sikre en god forståelse for innholdet i redegjørelsene. Vi fant det dermed nyttig å benytte oss av informasjonskravet i henhold til åpenhetsloven §§ 6 og 7. Dette ble gjort ved å sende skriftlige henvendelser via e-post til hver av de tyve virksomhetene. Det ble følgelig spesifisert i henvendelsen at vi sendte informasjonskrav i henhold til åpenhetsloven. Før informasjonskravet ble sendt, undersøkte vi om virksomhetene hadde egne kontaktskjemaer eller e-postadresser for slike henvendelser. Dette er imidlertid ikke et krav, men dersom virksomhetene hadde dette tilgjengelig, benyttet vi disse.

Antall spørsmål til hver virksomhet varierte fra ett til to. Innholdet i de ulike spørsmålene varierte, men omfattet i det overordnede innholdet i redegjørelsene. Med dette inneholdt informasjonskravet generell informasjon etter åpenhetsloven § 6 (1) annet punktum. For eksempel inkluderte flere av informasjonskravene spørsmål tilknyttet negative konsekvenser. Dette var nødvendig ettersom elleve av tyve virksomheter ikke anvendte begrepene “faktiske negative konsekvenser” og “vesentlig risiko for negative konsekvenser” i redegjørelsene. Med dette hadde vi behov for å bekrefte hvorvidt virksomhetene faktisk hadde inkludert informasjon om negative konsekvenser, for å tilstrekkelig kunne vurdere hvorvidt minstekravene om negative konsekvenser var oppfylt. Videre ble det også sendt spørsmål rettet mot virksomheter som hadde inkludert redegjørelsen i bærekraftsrapporter eller årsrapporter uten å spesifisere sidetall for selve redegjørelsen etter åpenhetsloven. Utover dette vil informasjonskravet kunne styrke studiens reliabilitet, ettersom kravet vil bekrefte eller avkrefte informasjon vedrørende dataene vi var usikre på.

Tabell 15: Informasjonskrav etter åpenhetsloven § 6: allmennaksjeselskaper

Informasjonskrav åpenhetsloven §§ 6 og 7			
ASA	Egen mail/skjema	Innen tre uker	Skriftlig, dekkende og forståelig
EQNR	Ja	Ja	Ja
VAR	Nei	Ja	Ja
AKRBP	Ja	Ja	Ja
OKEA	Nei	Ja	Ja
DNO	Nei	Ja	Ja
IOX	Nei	Nei	

Fargekode grå indikerer informasjon som ikke pliktes oppfylt. I denne sammenheng har flere av virksomhetene etablert egne kontaktskjemaer eller e-poster tilknyttet åpenhetsloven. Den første måleindikatoren pålegger virksomheter å svare på informasjonskravet innen rimelig tid og senest innen tre uker etter mottakelse av informasjonskravet, jf. åpenhetsloven § 7 (2). Dersom virksomheten svarte på informasjonskravet innen fristen på tre uker, ble dette rapportert som “Ja” i tabellen. Dersom virksomheten ikke svarte innen fristen, eller svarte etter fristen, rapporteres dette som “Nei”. Videre plikter virksomheter som har svart på informasjonskravet innen tre uker å svare «skriftlig, dekkende og forståelig» jf. åpenhetsloven § 7 (1). Begrepet “skriftlig, dekkende og forståelig” er gjennomgått i kapittel 2.3.4. Kort sagt, vil begrepet “dekkende og forståelig” innebære en skjønnsmessig vurdering basert på vår forståelse av hvorvidt svaret er utfyllende og forståelig. Videre indikerer fargekode grønn de måleindikatorerne som virksomhetene er pålagt å oppfylle. Rødt derimot indikerer måleindikatorer som ikke er relevante å oppfylle.

Blant allmennaksjeselskapene, har to virksomheter etablert egen mail eller skjema for informasjonskrav. Videre oppfylder fem av seks virksomheter informasjonskravet etter åpenhetsloven §§ 6 og 7. Av de som oppfylder dette krav, har alle virksomhetene også svart skriftlig, dekkende og forståelig.

Med dette oppfylder samtlige allmennaksjeselskaper, med unntak av IOX, kravet om å svare innen tre uker etter mottak av informasjonskravet jf. åpenhetsloven § 7 (2). Det fremgår imidlertid ikke klart av loven hvorvidt tre uker refererer til tjueen kalenderdager eller virkedager. Ettersom informasjonskravene ble sendt i en periode med flere helligdager, anså vi det som rimelig å ta utgangspunkt i tjueen virkedager. EQNR, VAR og OKEA svarte følgelig på informasjonskravet innen to virkedager, mens AKRBP og DNO svarte henholdsvis etter atten og elleve virkedager.

Videre skal svaret på informasjonskravet være skriftlig, dekkende og forståelig. I dette tilfelle oppfylder alle allmennaksjeselskaper kravet. Imidlertid ble det sendt et ytterligere oppfølgingsspørsmål til både EQNR, AKRBP og DNO da vi anså det første svaret som lite dekkende og forståelig. Vi sendte dermed et nytt informasjonskrav til disse virksomhetene for å tydeliggjøre spørsmålet ytterligere. Virksomhetene responderte følgelig dekkende og forståelig, og føres derfor opp som “Ja” i tabellen. Ettersom IOX ikke svarte på

informasjonskravet, vil det dermed ikke være aktuelt å vurdere kravet om hvorvidt svaret er “skriftlig, dekkende og forståelig”, og føres derav i rødt.

Tabell 16: Informasjonskrav etter åpenhetsloven § 6: aksjeselskaper

Informasjonskrav åpenhetsloven §§ 6 og 7			
AS	Egen mail/skjema	Innen tre uker	Skriftlig, dekkende og forståelig
TEN	Ja	Ja	Ja
SHELL	Ja	Ja	Ja
WDN	Ja	Ja	Ja
NEN	Nei	Ja	Ja
SVE	Nei	Nei	
IIN	Ja	Ja	Ja
CON	Nei	Ja	Ja
PAE	Ja	Ja	Ja
LIP	Ja	Ja	Ja
MVE	Ja	Nei	
PETORO	Nei	Nei	
CSN	Nei	Nei	
EXN	Nei	Nei	
KUN	Nei	Nei	

Blant aksjeselskapene, har syv av fjorten etablert mail eller skjema for å kunne håndtere informasjonskrav. Videre svarte åtte virksomheter innen tre uker. Blant disse, vurderer vi alle svarene til å være skriftlig, dekkende og forståelig.

I forbindelse med kravet om å svare innen tre uker i henhold til åpenhetsloven § 7 (2), oppfyller verken SVE, MVE, PETORO, CSN, EXN og KUN dette krav. Disse virksomhetene er derfor ført som “Nei” i tabellen. Det må imidlertid bemerkes at verken CSN eller KUN hadde tilgjengelig e-postadresse, kontaktskjema eller nettside. Vi forsøkte dermed å kontakte morselskapet, men begge forespørslene ble avvist. Utover dette, svarte CON og PAE innen én virkedag, mens SHELL og LIP svarte innen to virkedager. De resterende svarene ble mottatt fra syv dager og utover.

Videre svarte samtlige virksomheter som er forpliktet til å oppfylle det påfølgende kravet om å være “skriftlig, dekkende og forståelig”. Virksomhetene som er ført i rødt, er de samme virksomhetene som ikke oppfyller kravet om å svare innen tre uker. Videre ble det kun sendt

ett oppfølgingsspørsmål til aksjeselskapet WDN da det første svaret var mindre “dekkende og forståelig”. Svaret vi mottok ble følgelig ansett som dekkende og forståelig, og derav ført som "Ja" i tabellen.

4.5 Sammenligning av redegjørelsene

For å undersøke forskningsspørsmål 4 om hvorvidt det er samsvar i virksomhetenes redegjørelse av ulik størrelse, vil vi i dette kapittel systematisk sammenligne tabellene presentert i kapittel 4.

4.5.1 Sammenligning av minstekravet etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a

I kategorien minstekrav etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav a, rapporterer fem av seks allmennaksjeselskap både på organisering, driftsområde, samt retningslinjer og rutiner. Dette tilsvarer 83,3 prosent. For aksjeselskaper, er det tolv av fjorten, herunder 85,7 prosent som rapporterer på måleindikatoren organisering. Videre rapporterer elleve av fjorten aksjeselskaper på driftsområde, noe som tilsvarer 78,6 prosent. For retningslinjer og rutiner, ligger andelen på 100 prosent. Det er dermed flere allmennaksjeselskaper som rapporterer på måleindikatoren driftsområde, mens aksjeselskaper scorer høyest på måleindikatoren organisering, i tillegg til retningslinjer og rutiner.

For måleindikatoren organisering inkluderer virksomhetene av ulik størrelse i stor grad lik informasjon. Innenfor driftsområde, rapporterer de fleste av begge størrelser om driftsområde innenfor olje og gass, samt aktiviteter tilknyttet oljeleting og utvikling. Innenfor retningslinjer og rutiner, er det flest allmennaksjeselskaper og aksjeselskaper som rapporterer på Code of Conduct. Blant de seks allmennaksjeselskapene, er det fire som inkluderer informasjon om varslingskanaler. For aksjeselskaper er denne andelen på elleve av fjorten. Dette utgjør henholdsvis 66,6 prosent og 78,6 prosent.

4.5.2 Sammenligning av minstekravet etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav b

Blant allmennaksjeselskapene, oppfylder 66,6 prosent måleindikatoren faktiske negative konsekvenser, mens 50 prosent oppfylder måleindikatoren vesentlig risiko for negative konsekvenser. Hos aksjeselskaper er andelen henholdsvis 78,5 prosent og 71,4 prosent.

Vedrørende den første måleindikatoren, hvor fire allmennaksjeselskap rapporterer, redegjør halvparten av de fire virksomhetene for at de ikke har avdekket faktiske negative konsekvenser. Den andre halvparten har imidlertid avdekket faktiske negative konsekvenser. For aksjeselskaper derimot, hvor elleve av fjorten virksomheter oppfylder måleindikatoren, redegjør alle virksomhetene for at de ikke har avdekket faktiske negative konsekvenser. Selv om andelen som rapporterer etter minstekravet er størst blant aksjeselskaper, har derimot ingen av aksjeselskapene avdekket noen faktiske negative konsekvenser.

Vedrørende måleindikatoren vesentlig risiko for negative konsekvenser, er det tre allmennaksjeselskaper som rapporterer. Blant disse er det kun én av tre, herunder 33,3 prosent som redegjør for at de ikke har avdekket vesentlig risiko for negative konsekvenser. De resterende to virksomhetene, herunder 66,6 prosent, har derimot identifisert vesentlig risiko for negative konsekvenser. Blant aksjeselskaper, hvor ti av fjorten rapporterer, er det syv av ti, herunder 70 prosent som redegjør for at de ikke har avdekket vesentlig risiko for negative konsekvenser. De resterende 30 prosentene har derimot identifisert vesentlig risiko for negative konsekvenser. Til felles har både allmennaksjeselskapene og aksjeselskapene som har identifisert vesentlig risiko for negative konsekvenser, ikke anvendt begrepet “vesentlig risiko” direkte. For å oppsummere, kan man derimot se at selv om andelen som oppfylder minstekravet er størst blant aksjeselskapene, er det i likhet med forrige måleindikator flere allmennaksjeselskaper som har avdekket vesentlig risiko for negative konsekvenser.

Utover minstekravene, er det derimot 50 prosent av allmennaksjeselskapene som rapporterer på hvordan virksomheten har prioritert risikoområde. For aksjeselskaper derimot, er andelen på 28,6 prosent da fire av fjorten virksomheter redegjør for dette. Kriteriene for prioritering derimot, er andelen henholdsvis 66,7 prosent for allmennaksjeselskap, og 42,9 prosent for aksjeselskapene. Vi ser dermed at det generelt er en større andel allmennaksjeselskaper som rapporterer utover minstekravene.

4.5.3 Sammenligning av minstekravet etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c

Blant allmennaksjeselskapene er det fem av seks, hvilket utgjør 83,3 prosent, som rapporterer på måleindikatoren tiltak. Blant disse er det imidlertid tre av seks som plikter å rapportere på indikatoren. Ettersom disse tre virksomhetene rapporterer på indikatoren, utgjør dette 100 prosent. For måleindikatoren tiltakets resultat, er det en av seks som rapporterer, altså 16,6 prosent. Det er derimot tre virksomheter som plikter å inkludere denne, men kun én av disse tre har oppfylt kravet, herunder 33,3 prosent.

For aksjeselskaper, rapporterer 100 prosent av virksomhetene på måleindikatoren tiltak, selv om kun tre plikter å oppfylle denne. For måleindikatoren tiltakets resultat, er det kun én som har rapportert, altså 7,14 prosent. Det er imidlertid tre av virksomhetene som plikter å oppfylle måleindikatoren. Ettersom kun ett av aksjeselskapene rapporterer, utgjør dette 33,3 prosent.

Til sammenligning, rapporterer dermed flere aksjeselskaper på tiltak. På den andre siden, er det derimot flere allmennaksjeselskaper som rapporterer på tiltakets resultat, med 16,6 prosent kontra 7,14 prosent. Vedrørende virksomhetene som plikter å oppfylle den første måleindikatoren, er det imidlertid 100 prosent av både allmennaksjeselskaper og aksjeselskaper som oppfyller denne. Den andre måleindikatoren derimot, har de ulike virksomhetene etter størrelse til felles at kun 33,3 prosent oppfyller måleindikatoren. Dette gjelder altså virksomhetene som plikter å oppfylle måleindikatoren, herunder allmennaksjeselskapene EQNR, OKEA, DNO, samt aksjeselskapene SHELL, PAE og LIP.

4.5.4 Sammenligning av formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) første punktum

Til felles oppfyller samtlige virksomheter, herunder både allmennaksjeselskaper og aksjeselskaper, minstekravet om at redegjørelsen skal være tilgjengelig på virksomhetens nettside.

Imidlertid viser vår undersøkelse at et mindretall av allmennaksjeselskaper, tilsvarende to av seks, altså 33,3 prosent, ikke oppfyller minstekravet om at redegjørelsen skal være "lett tilgjengelig". For aksjeselskaper som ikke oppfyller dette kravet, er tilsvarende tall fire av fjorten, altså 28,6 prosent. Det er dermed flest allmennaksjeselskaper som ikke oppfyller kravet. Til felles for både store og mellomstore virksomheter, angår dette hovedsakelig virksomheter

som har inkludert redegjørelsen i sin bærekraftsrapport, hvor det dermed ikke fremgår på virksomhetens nettside at åpenhetsloven er inkludert i bærekraftsrapporten. I tillegg til dette kan man heller ikke anvende søkefunksjonen for å finne informasjon om åpenhetsloven og hvor denne inkluderes. SHELL derimot fremgår som et eksempel på en virksomhet som har inkludert redegjørelsen i sin årsberetning, samtidig som de på nettsiden har informasjon direkte rettet mot åpenhetsloven og hvor redegjørelsen er tilgjengelig.

4.5.5 Sammenligning av formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (3) annet punktum

Av allmennaksjeselskapene, har alle innarbeidet informasjon om redegjørelsen i årsberetningen for 2022. Ettersom samtlige allmennaksjeselskap oppfyller kravet, ligger andelen på 100 prosent. For aksjeselskaper er det derimot syv av fjorten som inkluderer informasjon om redegjørelsen i årsberetningen for 2022, herunder 50 prosent. Årsaken til dette er at flere av aksjeselskapene ikke har tilgjengelige årsberetninger, da disse er en del av et større konsern. Informasjonen fremgår heller ikke i noen av årsberetningene til morselskapene. Som følge av dette, er det dermed en større andel allmennaksjeselskaper som oppfyller dette formelle krav.

4.5.6 Sammenligning av formelt krav etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum

Blant allmennaksjeselskapene, er det fire stykker som har inkludert redegjørelsen etter åpenhetsloven som en selvstendig rapport. Blant disse er det kun ett selskap som innehar signatur, herunder 25 prosent. Videre er det to virksomheter som har inkludert redegjørelsen i sin bærekraftsrapport og årsberetning. Begge disse to oppfyller kravet om signatur i årsberetningen. Det er dermed totalt tre av seks allmennaksjeselskaper som oppfyller kravet om signatur, herunder 50 prosent.

For aksjeselskaper derimot, er det tolv av fjorten som har redegjørelsen som en egen rapport. Av disse tolv, har åtte inkludert signatur. Det er dermed 66,6 prosent som har inkludert signatur. Videre har SHELL inkludert redegjørelsen i årsberetningen, mens PETORO inkluderer denne i bærekraftsrapporten. Begge oppfyller kravet om signatur i årsrapporten etter rskl. § 3-5 (3). Totalt sett er det derav ti av fjorten, herunder 71,4 prosent som innehar signatur i redegjørelsen.

Det er dermed totalt sett en større andel aksjeselskaper som inkluderer signatur i redegjørelsen, og som derav oppfyller kravet etter åpenhetsloven § 5 (4) annet punktum.

4.5.7 Sammenligning av informasjonskravet

Avslutningsvis ønsker vi å undersøke hvorvidt de ulike virksomhetene av ulik størrelse oppfyller de to forskjellige pliktene i informasjonskravet etter åpenhetsloven §§ 6 og 7.

Blant allmennaksjeselskapene, oppfyller fem av seks kravet om å svare på informasjonskravet innen tre uker, herunder 83,3 prosent. Blant disse fem, svarte 100 prosent skriftlig, dekkende og forståelig på informasjonskravet. Det ble derimot sendt oppfølgingsspørsmål til EQNR, AKRBP og DNO, altså tre av de fem virksomhetene, ettersom svaret på informasjonskravet i første omgang ikke var fullt forståelig. Av virksomhetene som svarte, var det dermed 60 prosent som ikke svarte dekkende og forståelig på første informasjonskrav. Samtlige virksomheter svarte derimot dekkende og forståelig på oppfølgingsspørsmålet. Utover informasjonskravet, var det imidlertid to av seks, herunder 33,3 prosent som hadde et eget skjema eller egen mail for slike henvendelser.

Blant aksjeselskapene svarte åtte av fjorten på informasjonskravet innen tre uker. Dette utgjør rundt 57,1 prosent. Av de åtte virksomhetene som svarte, ble det imidlertid kun sendt ett oppfølgingsspørsmål til WDN, noe som utgjør 12,5 prosent. WDN svarte derimot dekkende og forståelig på oppfølgingsspørsmålet, slik at alle åtte virksomhetene dermed oppfyller kravet. Videre hadde syv av fjorten virksomheter, altså 50 prosent, eget kontaktskjema.

For å oppsummere, er det en større andel allmennaksjeselskaper som oppfyller kravet om å svare innen tre uker. Av virksomhetene som har svart, har alle allmennaksjeselskap og aksjeselskap oppfylt kravet om å svare skriftlig, dekkende og forståelig. Imidlertid var det en større andel allmennaksjeselskap, herunder 60 prosent som ikke svarte dekkende og forståelig i første omgang, blant aksjeselskapene var prosentandelen kun på 12,5 prosent.

5. Oppsummering og forslag til videre forskning

I dette kapitlet ønsker vi å vektlegge de viktigste hovedfunnene fra oppgaven. Ettersom hensikten med denne studien har vært å belyse hvordan norske olje- og gasselskaper har implementert åpenhetsloven, har vi basert på empirien og analysen identifisert følgende funn av særlig betydning.

5.1 Oppsummering

I forbindelse med forskningsspørsmål 1 tilknyttet minstekrav bokstav a, b og c, var det en større andel aksjeselskaper som rapporterte på minstekravene. Det er imidlertid flere allmennaksjeselskaper som rapporterer utover minstekravene tilknyttet prioritering av risikoområde og kriterier for prioritering.

Med hensyn til måleindikatorene tilknyttet bokstav b, fant vi det interessant at ingen av de elleve aksjeselskapene som oppfylte måleindikatoren hadde identifisert faktiske negative konsekvenser. BDO uttaler at det er lite troverdig at virksomheter som har utført aktsomhetsvurderinger ikke har identifisert noen negative konsekvenser, da de fleste mottar varer av risiko eller har handlet med risikobransjer (BDO, u.å.). For allmennaksjeselskapene derimot, var det 50 prosent av de rapporterende virksomhetene som hadde avdekket faktiske negative konsekvenser. Når det gjelder identifisering av vesentlig risiko for negative konsekvenser, var andelen av rapporterende aksjeselskap noe høyere, med 30 prosent. Blant allmennaksjeselskapene var derimot andelen på 66,6 prosent. Som følge av dette, kan det til en viss grad stemme at virksomheter av ulik størrelse tilpasser sine aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven § 4 (2). En årsak til dette, som tidligere beskrevet, er at større virksomheter vanligvis står overfor større risiko, samt at de har mer kapasitet til å utforme en god redegjørelse (Forbrukertilsynet, 2023d, 34:24, 51:35).

Av de virksomhetene som hadde identifisert negative konsekvenser i det ovennevnte, hadde vi imidlertid vanskeligheter med å vurdere hvorvidt informasjonen faktisk omhandlet negative konsekvenser. Dette som følge av at få virksomheter anvendte ordlyden “faktiske negative konsekvenser” og “vesentlig risiko for negative konsekvenser”. Ett av formålene til

åpenhetsloven, er nettopp å gi allmennheten tilgang til informasjon vedrørende virksomheter sin håndtering av negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og arbeidsforhold, jf. åpenhetsloven § 1. Dette skal gjøre det mulig for forbrukerne å ta informerte valg om kjøp og investeringer (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 11, 13). Det kan imidlertid tenkes at forbrukere som skal lese redegjørelsene, kan ha vanskeligheter med å tolke informasjonen i redegjørelsene og ta informerte kjøpsvalg.

Når det kommer til tiltakene, hadde hele nitten av tyve virksomheter redegjort for tiltak etter åpenhetsloven § 5 (1) bokstav c. Det er imidlertid verdt å merke seg at dette også gjaldt virksomheter som ikke pliktet å rapportere om tiltak. Det skal nemlig ikke være nødvendig å rapportere om tiltak når det ikke er identifisert noen negative konsekvenser. På den andre siden fant vi ut at det var veldig få virksomheter som inkluderte informasjon om resultat eller forventet resultat av tiltakene. Dette kan muligens forklares ved at det er virksomhetenes første rapporteringsår, og at det derfor ikke har gått lang nok tid til å måle resultatene. Avslutningsvis oppfylte flere aksjeselskaper det formelle kravet om at redegjørelsen skal være lett tilgjengelig på virksomhetens nettside, samt det formelle kravet om signatur. Imidlertid var det en større andel allmennaksjeselskaper som oppfylte det formelle kravet om å inkludere informasjon om redegjørelsen i årsberetningen, samt informasjonskravet.

5.2 Forslag til videre forskning

I denne studien har vi som tidligere nevnt undersøkt ulike olje- og gasselskaper sin implementering av åpenhetsloven. Vi ser imidlertid verdien av å ta for seg lignende forskning på andre typer industrier. Dette på bakgrunn av at andre industrier vil kunne stå overfor andre problemstillinger, noe som gjør at en studie av olje- og gasselskaper nødvendigvis ikke vil kunne være generaliserbar for øvrige industrier og virksomheter. Eksempler på andre industrier som vil være av særlig relevans vil kunne være bygg og anlegg, klesindustrien og videre.

En implikasjon for videre forskning vil også kunne være å ta for seg samme forskningsmetode og undersøke redegjørelsene som publiseres de påfølgende i de påfølgende årene. Forbrukertilsynet har som oppgave å undersøke effektiviteten av loven, og det presiseres at det forventes at Forbrukertilsynet øker sin innsats på tilsynsaktiviteter etter hvert som loven har virket i en periode (Prop. 150 L (2020-2021) s. 104). Forbrukertilsynet vil derav i startfasen ha

noe mer fokus på veiledning, og mindre sanksjoner (Prop. 150 L (2020-2021) s. 96, 104). Det kan dermed ta tid før virksomhetene har bygd opp erfaring, noe som kan medføre at den første perioden vil kunne være preget av prøving og feiling. Det vil dermed kunne være nyttig å utføre en lignende studie igjen for å kunne undersøke utviklingen av virksomheters rapporteringspraksis. Dette vil være interessant med tanke på å undersøke hvorvidt mønster i rapporteringspraksisen har endret seg i den grad at flere virksomheter oppfyller minstekravene og øvrige krav etter åpenhetsloven.

Det vil også kunne være interessant å samle inn data i form av intervjuer med ulike virksomheter. Med dette kan det undersøkes eventuelle implikasjoner og vanskeligheter tilknyttet åpenhetsloven som virksomheter står overfor. Dette kan også være relevant å måle dette opp mot datainnsamling av redegjørelsene for å finne eventuelle sammenhenger i hva virksomheter anser som vanskelig, og hva som rapporteres. En slik forskning vil dermed kunne skape rom for forslag til forbedringer av åpenhetslovens krav og informasjon eller begreper som behøves ytterligere klargjort.

Litteraturoversikt

- Aker BP. (2023). *2022 Transparency act report*. <https://akerbp.com/wp-content/uploads/2023/03/akerbp-2022-transparency-act-report-v01.pdf>
- Amnesty International. (2020). *ON TRIAL: SHELL IN NIGERIA - LEGAL ACTIONS AGAINST THE OIL MULTINATIONAL*. <https://www.amnesty.de/sites/default/files/2020-02/Amnesty-Bericht-Nigeria-Shell-on-trial-Februar-2020-ENG.pdf>
- BDO. (2024a, 19. mars). *Blogg: CSDDD offisielt godkjent av medlemsstatene i EU den 15. mars*. <https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/csddd-offisielt-godkjent-av-medlemsstatene-i-eu-den-15-mars>
- BDO. (2024b, 6. februar). *Blogg: Hvordan redegjøre for aktsomhetsvurderinger*. <https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/aapenhetsloven-hvordan-redegjoere-for-aktsomhetsvurderinger>
- BDO. (u.å.). *Blogg: Hvordan bør du gå frem for å kartlegge leverandørrisiko etter åpenhetsloven*. <https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/hva-vil-den-nye-europeiske-%C2%ABapenhetsloven%C2%BB-bety-for-min-norske-virksomhet>
- BDO. (u.å.). *Bærekraftskompasset - Oversikt over noen relevante lover, krav og rapportering tilknyttet bærekraft*. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiOWM0YThiNTgtYWJjOC00ZDQ0LWI5ZGQtNmI4ODRiYWJjY2U3IiwidCI6IjYyM2VjMDA1LWEzZDEtNGRkOC05MDFiLTY2MTk5Zjg1NTE2NiIsImMiOiJh9>
- Birkey, R. N., Guidry, R. P., Islam, M. A. & Patten, D. M. (2016, 27. oktober). *Mandated Social Disclosure: An Analysis of the Response to the California Transparency in Supply Chains Act of 2010*. *J Bus Ethics* 152, 827–84. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3364-7>
- Cash, D. (2021). *Sustainability Rating Agencies vs Credit Rating Agencies*. Springer Nature Switzerland AG. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-71693-6>
- Chevron Services Norway AS. (u.å.). *Due diligence statement*. <https://www.chevron.com/-/media/chevron/sustainability/documents/norwegian-transparency-act-statement.pdf>
- ConocoPhillips. (u.å.). *Statement Transparency Act*. <https://static.conocophillips.com/files/resources/20230628statement-transparency-act.pdf>

- Deloitte. (2023, 26. september). *Hva er åpenhetsloven og hvorfor angår regelverket din virksomhet?*. Hentet 15. mai 2024 fra <https://www2.deloitte.com/no/no/innsikt/klima-og-barekraft/apenhetsloven.html>
- Ditlev-Simonsen, C. D. (2021). Hvordan bidrar åpenhetsloven - og hva innebærer den for din bedrift?. *MAGMA*, 21(5), 68-69.
<https://magmaforskning.econa.no/index.php/magma/article/view/1323/1409>
- DNO ASA. (u.å.). *Norwegian Transparency Act Statement 2022*.
<https://www.dno.no/media/1ruo5meg/norwegian-transparency-act-statement-2022.pdf>
- Elgesem, F. & Høstmælingen, N. (2019). *Næringsliv og menneskerettigheter*. Universitetsforlaget.
- Etikkinformasjonsutvalget. (2019). *Åpenhet om leverandørkjeder - Forslag til lov om virksomheters åpenhet om leverandørkjeder, kunnskapsplikt og aktsomhetsvurderinger*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/d79463fe215046b1b6d70deec28870b3/apenhet-om-leverandorkjeder---endelig-rapport-fra-etikkinformsjonsutvalget-pdf.pdf>
- Equinor ASA. (u.å.). *Redegjørelse for aktsomhetsvurderinger om grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold*.
<https://cdn.equinor.com/files/h61q9gi9/global/6b8c22941fa9093684569bdfcaf1070c53a6e42c.pdf?2022-human-rights-statement-norwegian-equinor.pdf>
- Europalov. (u.å.). *Om beslutningsprosessen*. Lovdata.
- Exxon Mobil. (u.å.). *Norway Transparency Act Statement 2022*.
https://www.exxonmobil.no/-/media/norway/files/newsroom/publications/english/2022-norway-transparency-act-statement_aug-update.pdf<https://europalov.no/laer-mer/beslutningsprosessen>
- FN-sambandet. (2023a, 28. juni). *Bærekraftig utvikling*. Hentet 3. februar fra
<https://fn.no/tema/baerekraftig-utvikling-fattigdom-og-befolkning/baerekraftig-utvikling>
- FN-sambandet. (2023b, 12. oktober). *ILO-konvensjoner*. Hentet 3. mai 2024 fra
<https://fn.no/avtaler/arbeidsliv/ilo-konvensjoner>
- FN-sambandet. (2024, 11. april). *FNs verdenserklæring om menneskerettigheter*. Hentet 1. mai 2024 fra
<https://fn.no/avtaler/menneskerettigheter/fns-verdenserklaring-om-menneskerettigheter>
- Forbrukertilsynet. (2023a). *Dette er åpenhetsloven*. Hentet 1. februar 2024 fra
<https://www.forbrukertilsynet.no/vi-jobber-med/apenhetsloven/dette-er-apenhetsloven>

- Forbrukertilsynet. (2023b). *Åpenhetsloven: Én av fem mangler redegjørelse på nettsidene*.
<https://www.forbrukertilsynet.no/apenhetsloven-en-av-fem-mangler-redegjorelse-pa-nettsidene>
- Forbrukertilsynet. (2023c, 29. august). *Trinn 1: Forankre ansvarlighet*. Hentet 2. april 2024 fra <https://www.forbrukertilsynet.no/vi-jobber-med/apenhetsloven/aktsomhetsvurderinger/trinn-1-forankre-ansvarlighet>
- Forbrukertilsynet. (2023d, 30. mai). *Webinar om åpenhetsloven, 30. mai 2023*. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=CI9pF19L-_M&t=43s
- Forbrukertilsynet. (2023e, 29. august). *Redegjørelse*. Hentet 2. mars 2024 fra <https://www.forbrukertilsynet.no/vi-jobber-med/apenhetsloven/redegjorelsesplikt#generell>
- Forbrukertilsynet. (2023f, 29. august). *Aktsomhetsvurderinger*. Hentet 11. mai 2024 fra <https://www.forbrukertilsynet.no/vi-jobber-med/apenhetsloven/aktsomhetsvurderinger>
- Forbrukertilsynet. (u.å.). *Krav til offentliggjøring av redegjørelse etter åpenhetsloven*.
<https://www.forbrukertilsynet.no/wp-content/uploads/2023/11/offentliggjoring-av-redegjorelse-etter-apenhetsloven-1.pdf>
- Gibson Dunn. (2024, 30. april). *Landmark EU “Corporate Sustainability Due Diligence Directive” Imposing Human Rights and Environmental Due Diligence Obligations on EU and Non-EU Companies Approved by European Parliament*.
<https://www.gibsondunn.com/landmark-eu-corporate-sustainability-due-diligence-directive-imposing-human-rights-and-environmental-due-diligence-obligations-on-eu-and-non-eu-companies-approved-by-european-parliament/>
- Global Compact Network Netherlands, Oxfam og Shift. (2016). *Doing business with respect for human rights - A guidance tool for companies*. (2.utg.).
https://www.businessrespecthumanrights.org/image/2016/10/24/business_respect_human_rights_full.pdf
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget
- Halsaa, C. (2023, 26. september). *Åpenhetsloven i praksis - erfaringer fra første året med rapportering*. Ernst & Young Global Limited.
https://www.ey.com/no_no/climate-change-sustainability-services/apenhetsloven-i-praksis-erfaringer-fra-forste-aret-med-rapportering

- Haugse, M. K., Hurlen, M. S., Oftebro, O. A., Platou, T. & Lie, N. K. (2023). *Åpenhetsloven i praksis*. Cappelen Damm Akademisk.
- Heemstra, A. M, Vuyst, M. D. & Davis, R. (u.å.). Who is this guidance for and why is it important?. *Business respect human rights*.
<https://www.businessrespecthumanrights.org/nl/page/340/who-is-this-guidance-for-and-why-is-it-important>
- Heier, T. & Knutsen, T. L. (2021). *Tenke og skrive i samfunnsvitenskapene*. Fagbokforlaget.
- Holter, H. & Kalleberg, R. (1996). *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Universitetsforlaget.
- ILO. (2015, 23. november). *International labour standards - A glossary*.
https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/how-the-ilo-works/organigramme/jur/legal-instruments/WCMS_700630/lang--en/index.htm
- ILO. (2022, September). *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---ipec/documents/publication/wcms_854733.pdf
- ILO. (2023, April). *The Rana Plaza disaster ten years on: What has changed?*.
<https://www.ilo.org/infostories/en-GB/Stories/Country-Focus/rana-plaza#laws-inspection-challenges>
- ILO og UNICEF. (2021). *Child Labour: Global estimates 2020, Trends and the road forward*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---ipec/documents/publication/wcms_797515.pdf
- Innst. 384 S (2015-2016). *Representantforslag om oppretting av lov om etikkinformasjon*.
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=64819>
- Innst. 603 L (2020-2021). *Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)*. <https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjoner/publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2020-2021/inns-202021-603l/?all=true>
- Inpex Idemitsu. (u.å.). *Transparency Act Due Diligence Report 2022*. <https://inpex-idemitsu.no/app/uploads/2023/06/IIN-Human-Rights-account-2023.pdf>
- Interoil. (u.å.). *2023 Transparency Report*. <https://www.interoil.no/wp-content/uploads/2023/07/Interoil-2023-Transparency-report.pdf>

- Kolbe, R. H. & Burnett, M. S. (1991). Content-Analysis Research: An Examination of Applications with Directives for Improving Research Reliability and Objectivity. *Journal of Consumer Research*, 18(2), 243-250.
- KUFPEC Norway AS. (u.å.). *Transparency Act Report*.
<https://www.kufpec.com/kufpec/media/images/KUFPEC-Norway-Transparency-Act-Report-2023.pdf>
- Leffler, C. (2020, 20. januar). *Fra idé til åpenhetslov*. Framtiden i våre hender.
<https://www.framtiden.no/artikler/fra-ide-til-aapenhetslov>
- Lime Petroleum. (u.å.). *Transparency Act Report 2022*. https://1b00cb9e-d4a5-40b5-bf00-edefb3d46f9a.usrfiles.com/ugd/1b00cb_fa9808028d884465ac4e298978df8cbb.pdf
- Lunde, T. & Tjelflaat, L. G. “Kommentar til åpenhetsloven”. I Norsk lovkommentar, Gyldendal Rettsdata (2023). Hentet 03. april 2024.
- M Vest Energy. (u.å.). *Account to Transparency Act*. <https://mvestenergy.no/wp-content/uploads/MNG-SUP-006-Account-to-Transparency-Act.pdf>
- Neptune Energy Norge AS. (u.å.). *Transparency Act - Account of due diligence*.
<https://www.neptuneenergy.com/sites/neptuneenergy-corp/files/Statement%20Transparency%20Act%202023%20-%20approved%206%20June%2023%20.pdf>
- Norges institusjon for menneskerettigheter. (2020, 23. mars). *Høringsuttalelse – Etikkinformasjonsutvalgets utredning*. <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2020/03/H%C3%B8ringsuttalelse-%E2%80%93-Etikkinformasjonsutvalgets-utredning-23.03.2020.pdf>
- Norges kontaktpunkt. (2023, 16. mars). *Kontaktpunktets undersøkelse om kjennskap og arbeidsmetoder i næringslivet*.
https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/263/2023/06/2023_Rapport_Kontaktpunktets_naeringslivsundersokelse_ENDELIG.pdf
- NOU 2023: 15. (2023). *Bærekraftsrapportering: Gjennomføring av direktivet om bærekraftsrapportering (CSRD)*. Finansdepartementet.
- OECD. (2017). *OECD Due Diligence Guidance for Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264252462-en>
- OECD. (2019). *OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv*. Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv.
https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/blogs.dir/263/files/2019/09/201904_OECD_DDveileder_nettil.pdf

- OKEA. (u.å.). *ESG report OKEA ASA*. <https://www.okea.no/wp-content/uploads/2023/03/okea-esg-report-2022.pdf>
- OKEA. (u.å.). *Human rights risk assessment*. <https://www.okea.no/wp-content/uploads/2023/03/okea-esg-report-2022-appendix-human-rights-risk-assessment.pdf>
- Olsen, T., Rehbein, K., Westermann-Behaylo, M., & Snelson-Powell, A. (2022). Human Rights in the Oil and Gas Industry: When Are Policies and Practices Enough to Prevent Abuse? *Business & Society*, 61(6), 1512-1557. <https://doi.org/10.1177/00076503211017435>
- Oslo Economics. (2021). *Konsekvensutredning av forslag til ny åpenhetslov* (OE-rapport 2021-1). Regjeringen. https://www.regjeringen.no/contentassets/c33c3faf340441faa7388331a735f9d9/no/sved/konsekvensutredning-av-forslag-til-ny-apenhetslov_endelig-korrigert-17.2-002.pdf
- Pandion Energy AS. (u.å.). *Transparency Act Report 2022*. https://www.pandionenergy.no/wp-content/uploads/2023/06/Pandion-Energy_Transparency-Act-report_2022.pdf
- Petoro AS. (u.å.). *Bærekraftsrapport 2022*. https://www.petoro.no/B%C3%A6rekraftsrapport/2022/Petoro_b%C3%A6rekraftsrapport_2022.pdf
- Pickles, J., Zhu, S. (2013, Februar). *The California Transparency in Supply Chains Act*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2237437>
- Pripp, A. H. (2018, 3. september). Validitet. *Tidsskriftet*, 138. doi: 10.4045/tidsskr.18.0398
- Proff.no (u.å.). <https://www.proff.no/>
- Prop. 150 L (2020–2021). *Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/c33c3faf340441faa7388331a735f9d9/no/pdfs/prp202020210150000dddpdfs.pdf>
- Regjeringen. (u.å. -a). *Nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling*. <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fin/berekraftig/na21.pdf>
- Regjeringen. (u.å. -b). *Olje og gass*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/olje-og-gass/id1003/>

- Regjeringen. (2019, 14. mars). *Aktsomhetsvurderinger*.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/naringslivssamarbeid-i-utlandet/innsikt/aktsomhet/id652493/>
- Regjeringen. (2023, 2. juni). *Aktsomhetsdirektivet*. <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2022/mars/aktsomhetsdirektivet/id2918419/>
- Regnskapsloven. (1998). *Lov om årsregnskap m.v.* (LOV-1998-07-17-56). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56>
- Revisorforeningen. (2023, 30. november). *1 av 5 mangler redegjørelse etter åpenhetsloven*. Hentet 3. april 2024 fra <https://www.revisorforeningen.no/fag/nyheter/1-av-5-mangler-redegjorelse-etter-apenhetsloven/>
- Sekaran, U. & Bougie, R. (2016). *Research Methods for Business. A Skill-Building Approach*. WILEY.
- Shell. (u.å.). *Annual Report 2022*. https://www.shell.no/promos/about-us/les-a-s-norske-shells-arsrapport-for-2022/_jcr_content.stream/1685872088705/03245127ca57788d7c9408b9ab1299ddcdbd394b/2022-norwegian-shell-annual-report.pdf
- Sokkeldirektoratet. (u.å.). *Tabell - Rettighetshavere*. Hentet 14. januar 2024 [Tabell].
<https://factpages.sodir.no/nb-no/licence/TableView/Licensees>
- Stortinget. (2023, 9. juni). *EP-posisjon om aktsomhetsdirektivet*. Hentet 20 april fra <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/EU-EOS-informasjon/EU-EOS-nytt/2023/eueos-nytt--9.-juni-2023/ep-posisjon-om-aktsomhetsdirektivet/>
- Stubholt, L. M., Moe, T. S. & Stærnes, N. (2023). The Norwegian Legislation on Social Sustainability: An overview of the Transparency Act. *Oslo Law Review*, 10(2), 2387-3299. <https://doi.org/10.18261/olr.10.2.10>
- Sval Energi AS. (u.å.). *2022 STATEMENT According to Act § 5*. <https://sval-energi.no/wp-content/uploads/2023/06/2022-Sval-Transparency-Act-%C2%A7-5-Disclosure-.docx.pdf>
- Tonstad, K. (2024). "Karnov lovkommentar til åpenhetsloven." I Lovdata Pro (2024). Hentet 1. april 2024.
- TotalEnergies EP Norge AS. (2023). *Report Regarding TotalEnergies EP Norge AS' Compliance with the Norwegian Transparency Act*.
https://corporate.totalenergies.no/system/files/atoms/files/202306_tepn_transparency_act_report.pdf

- Transparency Act. (2021). *Act relating to enterprises' transparency and work on fundamental human rights and decent working conditions (Transparency Act)*. (LOV-2021-06-18-99). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2021-06-18-99>
- UNGP Reporting Framework. (u.å.). *Salient Human Rights Issues*.
<https://www.ungpreporting.org/resources/salient-human-rights-issues/>
- Vår Energi ASA. (u.å.). *Sustainability Report 2022*. <https://varenergi.no/wp-content/uploads/2023/08/Var-Energi-Sustainability-report-2022-12.pdf>
- Wintershall Dea Norge AS. (u.å.). *Human Rights Risk Annual Account according to the Norwegian Transparency Act §5*.
https://wintershalldea.no/sites/default/files/media/files/Account%20of%20Due%20Diligence_0.pdf
- Åpenhetsloven. (2021). *Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold* (LOV-2021-06-18-99). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-99>

Appendix

Vedlegg 1: Begrepsavklaring

I denne studien er det flere nøkkelbegreper som er nødvendig å definere, da loven inneholder flere sentrale begreper som ikke er ensbetydende. For det første, har som tidligere nevnt loven som hovedformål å fremme virksomheters respekt for “grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold” (Åpenhetsloven, 2021, § 1).

“Grunnleggende menneskerettigheter” defineres i åpenhetsloven § 3 (1) bokstav b som: “de internasjonalt anerkjente menneskerettighetene som følger av blant annet FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter fra 1966, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966 og ILOs kjernekonvensjoner om grunnleggende rettigheter og prinsipper i arbeidslivet.” De to første konvensjonene til FN inneholder henholdsvis blant annet retten til anstendige boforhold, rent vann, utdanning og grunnleggende helsetjenester, og retten til liv, personlig frihet, sikkerhet og yringsfrihet. Videre inndeles ILOs kjernekonvensjoner i kategoriene for forbud mot barnearbeid, tvangsarbeid, diskriminering, samt retten til kollektive forhandlinger og organisasjonsfrihet (Haugse et al., 2023, s. 43).

Videre definerer åpenhetsloven § 3 (1) bokstav c “anstendige arbeidsforhold” som: “arbeid som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter etter bokstav b, og helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen, og som gir en lønn å leve av.” Departementet anbefaler å se de to begrepene "menneskerettigheter" og "anstendige arbeidsforhold" i ILOs kjernekonvensjoner i sammenheng, da de kan være krevende å skille fra hverandre (Prop. 150 L (2020-2021) s. 51).

Et annet sentralt begrep i åpenhetsloven er “aktsomhetsvurderinger”, da det følger av åpenhetsloven § 4 at virksomheter er forpliktet til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger i samsvar med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper (Haugse et al., 2023, s. 58). Forbrukertilsynet (2023f) definerer begrepet som: "en arbeidsmetode for kartlegging, forebygging, gjøre rede for og følge opp hvordan faktiske og potensielle negative konsekvenser av virksomheten håndteres”. Selv om åpenhetsloven er tuftet på OECDs retningslinjer, er den imidlertid begrenset til å omhandle grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. På den andre siden omhandler i tillegg OECDs retningslinjer en rekke andre områder som miljø, klima samt arbeid mot korrupsjon (Haugse et al., 2023, s. 58).

Plikten til å utføre aktsomhetsvurderinger er knyttet til virksomhetens egne operasjoner, men også virksomhetenes leverandørkjeder og forretningspartnere. “Leverandørkjede” er et vidt begrep, da det kan innebære både virksomheter og enkeltpersoner (Prop. 150 (2020-2021), s. 51). Begrepet “leverandørkjede” defineres i åpenhetsloven § 3 (1) bokstav d som: “... enhver i kjeden av leverandører og underleverandører som leverer eller produserer varer, tjenester eller andre innsatsfaktorer som inngår i en virksomhets levering av tjenester eller produksjon av varer fra råvarestadiet til ferdigprodukt.” Av lovteksten stilles det tre krav for at et subjekt skal anses som en del av virksomhetens leverandørkjede. Det første kravet omfatter “enhver” i kjeden av leverandører og underleverandører, altså ikke bare virksomhetens leverandører og underleverandører, men i tillegg leverandørers og underleverandørers forretningspartnere (Haugse et al. 2023, s. 60). Det andre kravet er at disse subjektene må “levere eller produsere varer, tjenester eller andre innsatsfaktorer”, og det tredje kravet er at disse må “inngå i virksomhetens levering av tjenester eller produksjon av varer fra råvarestadiet til ferdigprodukt”, altså en forretningsmessig tilhørighet mellom virksomheten og subjektene (Haugse et al., 2023, s. 60).

Til slutt, i likhet med begrepet “leverandørkjede” forteller begrepet “forretningspartner” noe om aktsomhetsvurderingens omfang (Haugse et al., 2023, s. 60). Begrepet forretningspartner defineres i åpenhetsloven § 3 første ledd bokstav e som: “... enhver som leverer varer eller tjenester direkte til virksomheten, men som ikke er en del av leverandørkjeden.” Det som imidlertid skiller en forretningspartner fra en leverandørkjede, er at forretningspartneren verken leverer eller produserer innsatsfaktoren som inngår i virksomhetens vareproduksjon eller tjenesteleveranse (Haugse et al., 2023, s. 61). Dermed har forretningspartneren en direkte kobling til virksomheten, men fortsatt ikke en del av leverandørkjeden. Et eksempel på en forretningspartner kan være en kafé som leverer lunsj til kontoret (Haugse et al., 2023, s. 61).

Vedlegg 2: Diskusjonsnotat av Celine Sørliie – Internasjonal

Formålet med diskusjonsnotatet er å se masteroppgavens tema i lys av internasjonale krefter og dermed hvordan virksomheter kan møte utfordringer tilknyttet åpenhetsloven som følge av økt globalisering.

Globale leverandørkjeder kan være svært komplekse, da de ofte strekker seg gjennom mange ulike land med forskjellige utfordringer. Dette har medført en betydelig økning i oppmerksomheten rundt virksomheter sitt ansvar for ivaretagelse av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i leverandørkjedene (Prop. 150 L (2020-2021) s. 5). Dette har blitt drevet av globalt press fra ulike interessenter, inkludert myndigheter, internasjonale organisasjoner som FN og OECD, sivilsamfunn og investorer (Prop. 150 L (2020-2021) s. 5). I lys av denne utviklingen har åpenhetsloven blitt innført i Norge for å regulere og styre virksomhetene sin rapportering omkring sin egen påvirkning, samt sine leverandører og forretningspartnere sin påvirkning på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (Åpenhetsloven, 2021). Åpenhetsloven trådte i kraft 1. juli 2022. Ifølge åpenhetsloven § 2 gjelder loven for større virksomheter i som tilbyr varer og tjenester i eller utenfor Norge, og større virksomheter som er skattepliktige til Norge. Videre krever lovens §§ 4 og 5 at disse omfattede virksomhetene utfører aktsomhetsvurderinger og redegjør for dem, enten i en egen redegjørelse eller inkludert i års- eller bærekraftsrapporter.

I 2019 kartla organisasjonen Amnesty International Norge en undersøkelse hvor det fremkom at kun 38 og 36 prosent av utvalget hadde en referanse til henholdsvis OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Det var fire næringssektorer som ble undersøkt, blant disse var sektoren for energi, olje og gass (Prop. 150 L (2020-2021) s. 12). Dermed var formålet med masteroppgaven å undersøke hvordan norske virksomheter innen olje- og gassektoren har implementert åpenhetsloven gjennom innholdsanalyse av et bestemt utvalg virksomheter sine redegjørelser for året 2022. Med utgangspunkt i åpenhetsloven sitt krav om aktsomhetsvurderinger og rapportering, utforsker oppgaven i hvilken grad virksomhetene har redegjort for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i sin egen virksomhet og i leverandørkjeden, oppfylt lovens minstekrav etter § 5 bokstav a til c. Videre hvorvidt rapporteringen oppfyller lovens formelle krav og informasjonskravet, henholdsvis etter åpenhetslovens §§ 5 og 6. Til slutt en sammenligning av redegjørelsene basert på virksomhetenes størrelse.

Åpenhetsloven tilknyttet internasjonale trender, krefter og utvikling

Åpenhetsloven er i stor grad utviklet på bakgrunn av internasjonale krefter og bør tas i betraktning med hva som skjer i EU og resten av verden. Flere land, blant annet Frankrike, Storbritannia, Nederland og Tyskland har innført lover som krever at virksomheter over gitte terskler utfører aktsomhetsvurderinger i sine leverandørkjeder. De nasjonale lovene har noen fellestrekk med den norske åpenhetsloven. De er blant annet begge tuftet på OECD og FN sine retningslinjer, men skiller seg også i stor grad både i form og ordlyd på flere områder. Både USA, Australia og Storbritannia sine lover bærer ordlyden “moderne slaveri” og ikke menneskerettigheter slik som i åpenhetsloven (Prop. 150 L (2020-2021) s. 21-23). Videre har økt kompleksitet i de globale leverandørkjedene også medført økt risiko for brudd på menneskerettigheter. En sentral hendelse som var en stor pådriver for utviklingen av regelverkene, er kollapsen av Rana Plaza bygningen i Bangladesh, der 1 100 mennesker mistet livet og over 2 500 ble skadet som følge av for dårlige arbeidsforhold (Haugse et al., 2023, s. 24). Som følge av lukkede leverandørlistor, var det krevende å få kleskjedene som kjøpte varer fra fabrikkene i bygningen til å tilstå at de hadde anskaffet varer fra disse fabrikkene (Prop. 150 L (2020-2021) s. 84).

Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD), også kjent som Aktsomhetsdirektivet, ble lagt frem 23. februar 2022, og er Europakommisjonen sitt forslag til et direktiv med mål om å fremme bærekraft og ansvarlighet, samt lovfeste menneskerettigheter og miljø i virksomhetenes drift og styring (European Commission, 2022a). Det ble enighet om forslaget den 14. desember 2023 og offisielt ble godkjent av medlemsstatene i EU den 15. mars 2024 (BDO, 2024). EU har fra tidligere et bærekraftsdirektiv knyttet til aktsomhetsvurderinger for bærekraft, kalt Corporate Sustainability Reporting Directive, heretter forkortet CSRD (Sjåfjell & Mähönen, 2024). Disse to direktivene skal fungere i samsvar med hverandre, men i motsetning til at CSRD angir hva virksomhetene må rapportere, er på den andre siden CSDDD ment for å angi hva virksomhetene faktisk må gjøre (Kirkeby et al., 2023, s. 23). Derav vil innføringen av CSDDD jevne ut konkurranseforhold i EU sitt indre marked ved at aktsomhetsforpliktelsene som kreves av virksomhetene blir mer integrerte (Haugse et al., 2023, s. 221).

Norge er ikke omfattet av EU, men en del av EU sitt indre marked gjennom EØS-avtalen som trådte i kraft 1. januar 1994 (EØS-loven, 1994; Regjeringen, u.å.). Den norske åpenhetsloven

vil etter hvert integreres med EU-regelverk. Dermed kommer noen virksomheter til å omfattes både av den norske åpenhetsloven og CSDDD når direktivet blir vedtatt og inntatt i EØS-avtalen (PwC, u.å.). Dessuten vil mange virksomheter bli påvirket av flere lover samtidig, noe som kan føre til større arbeidsmengde, mindre forutsigbarhet og mulige motstridende krav (Haugse et al., 2023, s. 220). Ettersom forslaget ikke er ferdigstilt enda er det usikkerhet rundt hvordan innføringen av direktivet vil påvirke vårt utvalg av virksomheter i masteroppgaven, men det er noen punkter som kan trekkes frem og som kan ha vesentlig påvirkning. Åpenhetsloven og CSDDD er delvis overlappende, da begge stiller krav til at store virksomheter utfører aktsomhetsvurderinger og er tuftet på OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper (Haugse et al., 2023, s. 222). På den andre siden er CSDDD bredere da det også inkluderer miljøaspektet i ESG, i tillegg til det sosiale aspektet med menneskerettigheter. Det er dermed et spørsmål om disse to er kompatible og overensstemmende, da særlig med hensyn til rekkevidden av aktsomhetsforpliktelsene hvor aktsomhetsdirektivet er mer begrenset enn åpenhetsloven (Kirkeby et al., 2023, s. 23).

Europakommisjonen sitt forslag er i stadig endring, hvor det i første omgang var foreslått at de omfattede virksomhetene i EU som omfattes var kategori 1, som skal ha over 500 ansatte og over 150 millioner euro omsetning. Derimot i kategori 2 stilles krav til 250 ansatte og over 40 millioner euro omsetning som operer i “høy-risiko-sektorer” omfattes to år etter den første kategorien. I tillegg skal virksomheter hjemmehørende utenfor EU, men med omsetning i EU over tersklene omfattes (European Commission, 2022a). Tersklene ble nylig endret til å settes høyere ved at det skal gjelde virksomheter i EU med mer enn 1 000 ansatte i gjennomsnitt og en netto verdensomspennende omsetning som overstiger 450 millioner euro i det siste regnskapsåret som bør være pålagt å følge aktsomhetsplikten. Dette medfører at færre virksomheter blir omfattet (BDO, 2024). Dette betyr at antall virksomheter ikke vil bli påvirket i første omgang, ettersom terskelverdiene for åpenhetsloven er lavere, hvor minst to av tre vilkår må oppfylles med minimum salgsinntekt på 70 millioner kr, balansesum på 35 millioner kr og gjennomsnittlig ansatte på 50 årsverk, jf. åpenhetsloven § 3 bokstav a.

Videre er det to sentrale begreper i åpenhetsloven og direktivforslaget som spiller en vesentlig rolle for mengden aktsomhetsvurderinger som må gjennomføres. Disse begrepene er henholdsvis åpenhetslovens “leverandørkjede” og “forretningspartner”, og CSDDDs “value chain” og “business relationship”. Åpenhetsloven omfatter aktsomhetsforpliktelser i virksomheter sin “leverandørkjede”. Begrepet defineres som “enhver i kjeden av leverandører

og underleverandører som leverer eller produserer varer, tjenester eller andre innsatsfaktorer som inngår i en virksomhets levering av tjenester eller produksjon av varer fra råvarestadiet til ferdig produkt” jf. åpenhetsloven § 3 bokstav d. Derimot har CSDDD sitt forslag inkludert begrepet “verdikjede” (engelsk; *value chain*), som er mer omfattende enn leverandørkjede (engelsk; *supply chain*). Med andre ord betyr det at CSDDD omfatter både oppstrøms- og nedstrøms aktiviteter i verdikjeden, altså tidligere og etterfølgende ledd i leverandørkjeden (Deloitte, 2024). I begrepet “forretningspartner” menes “enhver som leverer varer eller tjenester direkte til virksomheten, men som ikke er en del av leverandørkjeden”, jf. åpenhetsloven § 3 bokstav e. Det stilles dermed et krav til et direkte kontraktsforhold mellom virksomheten og “forretningspartneren” (Prop. 150 L (2020-2021) s. 51). Derimot er CSDDD sitt begrep for “business relationship” bredere definert, hvor det skilles mellom både direkte og indirekte “business partners” (European Commission, 2022b, artikkel 3 bokstav e og f). Dermed må mulig begrepet “forretningspartner” i åpenhetsloven utvides for å overholde CSDDD sine krav. På den andre siden fremkommer det av proposisjonen til åpenhetsloven at ordlyden “forretningsforbindelse” var under vurdering ettersom dette fremkommer i OECD sine retningslinjer (Prop. 150 L (2020-2021) s. 50). Videre skiller åpenhetsloven og CSDDD forslaget seg i form av erstatningsansvar. Åpenhetsloven har ingen regler tilknyttet erstatningsansvar, men det har CSDDD dersom to vilkår inntreffer. Det første vilkåret er at virksomheten ikke har oppfylt forpliktelsene tilknyttet forebyggelse, stansing eller begrensning av negative konsekvenser på menneskerettigheter og miljø. Det andre vilkåret er at fraværet av det første vilkåret forårsaket skade. Disse to vilkårene må begge inntreffe for at det skal foreligge erstatningsansvar (Haugse et al., 2023, s. 241).

Påvirkning på funn og analyseheter

Fremtidige potensielle funn på lignende forskning kan bli påvirket på flere områder. Blant annet vil en mest sannsynlig oppdage nye funn da det blir en økning i omfang av aktsomhetsvurderinger som er påkrevd. Det var flere virksomheter som rapporterte for at de ikke fant noen negative konsekvenser. Som nevnt i masteroppgaven, er det i utgangspunktet lite sannsynlig at slike virksomheter ikke har noen form for negative konsekvenser i sin leverandørkjede (BDO, u.å.). Som resultat av mulig utvidet begrep for “forretningspartner” og “leverandørkjede” vil dette medføre et krav om bredere omfang av aktsomhetsvurderinger, og enda lavere sannsynlighet for at virksomhetene ikke avdekker negative konsekvenser. Det er

med andre ord større sannsynlighet for at fremtidige redegjørelser etter åpenhetsloven kommer til å inneholde informasjon om negative konsekvenser i virksomhetene sine leverandørkjeder.

Ettersom dette er en nylig implementert lov, var det tydelig variasjon i kvaliteten på redegjørelsene til virksomhetene vi undersøkte. Dette er det også stor sannsynlighet for de neste årene, da begrepene “forretningsforbindelser” og “verdikjede” ikke nødvendigvis setter tydelige grenser for omfang av aktsomhetsvurderinger som må gjennomføres og videre redegjøres for. Det kan dermed også bli vanskeligere for forskere å analysere redegjørelsene. Fra et virksomhetsperspektiv vil det bli mer krevende å følge opp leverandører og forretningsforbindelser etter hvert som begrepet blir bredere og vanskeligere å tolke. Som følge av økt kompleksitet i gjennomføringen av aktsomhetsvurderinger for de neste årene, er det også sannsynlig at gjennomføring vil føre til en større kostnad for virksomhetene. Dermed kan det antas at noen virksomheter ikke fullt ut gjennomfører aktsomhetsvurderingene grunnet for høye kostnader, da både økonomiske og menneskelige ressurser kreves i enda større grad.

Et annet funn fra masteroppgaven var at flere virksomheter rapporterte for tiltak som var iverksatt eller skulle iverksettes, selv om de ikke har avdekket noen negative konsekvenser. Dette var da gjerne ikke spesifikke tiltak, men heller generelle tiltak som virksomhetene la frem. Dette kan skyldes det faktum at virksomhetene føler seg presset til å rapportere på fremtidsplaner for å opprettholde legitimitet overfor sine interessenter. Totalt sett er det sannsynlig at funnene i masteroppgaven kommer til å være ulike fremtidige funn med samme tematikk. Dette skyldes endringer i regelverk og det at virksomheter får mer erfaring på området etter hvert. I tillegg er det mulig at tillagt erstatningsansvar vil øke sannsynligheten for at flere virksomheter oppfyller minstekravene. I tillegg kan det antas at flere virksomheter oppfyller kravene som et økt press fra ulike interessenter etter hvert som flere stiller høyere forventninger.

Oppsummering

I lys av nevnte forskjeller vil åpenhetsloven mest sannsynlig endres som følge av innføring av CSDDD, og det vil etter hvert stilles krav til et bredere omfang av aktsomhetsvurderinger for omfattede virksomheter. En kan derfor forvente mer utdypende redegjørelser etter hvert, samt at virksomhetene er mer detaljerte og spesifikke i fremleggelsen av aktsomhetsvurderingene utført. I tillegg kan fremtidige endringer i flere nasjonale lover være pådrivere for utviklingen

av den norske åpenhetsloven. I tiden fremover vil flere norske virksomheter stå overfor nye og strengere krav til rapportering etter åpenhetsloven. De virksomhetene som allerede har gode prosesser på plass og jobber aktivt med etterlevelse, vil være bedre forberedt på å håndtere kommende krav (PwC, u.å.). Etter hvert vil også flere virksomheter være omfattet til en viss grad. Det er derfor viktig at virksomheter, uavhengig av størrelse, setter seg inn i lovens krav og begynner arbeidet med etterlevelse av loven.

Litteraturoversikt

- BDO. (2024, 19. mars). *Blogg: CSDDD offisielt godkjent av medlemsstatene i EU den 15. mars.* <https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/csddd-offisielt-godkjent-av-medlemsstatene-i-eu-den-15-mars>
- BDO. (u.å.). *Blogg: Hvordan bør du gå frem for å kartlegge leverandørrisiko etter åpenhetsloven.* <https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/hva-vil-den-nye-europeiske-%C2%ABapenhetsloven%C2%BB-bety-for-min-norske-virksomhet>
- Deloitte. (2024, 24. april). *Hva er aktsomhetsdirektivet (CSDDD)?* <https://www2.deloitte.com/no/no/innsikt/klima-og-barekraft/Hva-er-aktsomhetsdirektivet-CSDDD.html>
- European Commission. (2022a, 23. februar). *Just and sustainable economy: Commission lays down rules for companies to respect human rights and environment in global value chains.* https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1145
- European Commission. (2022b, 23. februar). *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0071>
- EØS-loven. (1992). *Lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (LOV-1992-11-27-109).* Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1992-11-27-109>
- Haugse, M. K., Hurlen, M.S., Oftebro, O. A., Platou, T & Lie, N. K. (2023). *Åpenhetsloven i praksis.* Cappelen Damm akademisk.
- Kirkeby, K. O., Akselberg, C. & Riise, S. (2023). *Bærekraftsrevisor informerer. Regnskap og Revisjon.* <https://www.revregn.no/asset/Utgaver/2023/03/Revregn-2023-03-22-24.pdf>
- Prop. 150 L (2020–2021). *Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven).* Barne- og familiedepartementet. https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/prop-150-l-202021/*
- PwC. (u.å.). *Åpenhetsloven: Dette betyr det for din bedrift.* <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/aapenhetsloven-dette-betyr-det-for-din-bedrift.html>

Regjeringen (u.å.) *EØS - Det europeiske økonomiske samarbeidsområde*. Hentet 18. april 2024 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos1/id115261/>

Schartum, M. S. (2016). En traktat om menneskerettigheter og næringsliv? *Stat & Styring*, 26(3), 62-64. <https://doi.org/10.18261/ISSN0809-750X-2016-03-19>

Sjåfjell, B. & Mähönen, J. (2024, 5. februar). The Corporate Sustainability Due Diligence Directive in Jeopardy. *University of Oslo*.
<https://www.jus.uio.no/english/research/areas/sustainabilitylaw/blog/2024/corporate-sustainability-due-diligence.html>

Åpenhetsloven. (2021). *Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold* (LOV-2021-06-18-99). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2021-06-18-99>

Vedlegg 3: Diskusjonsnotat av Sonja Kristin Gjørund – Ansvarlighet

1. Innledning

I denne oppgaven vil jeg se nærmere på det aktuelle temaet ansvarlighet, og hvordan dette kan knyttes opp mot masteroppgavens tema. Først og fremst vil jeg innledningsvis ta for meg generell og overordnet informasjon om åpenhetsloven, og hvordan ansvarlighet kan knyttes opp mot loven. Deretter vil jeg dykke videre inn i ulike etiske teorier, i tillegg til eksempler på reelle samt mulige etiske dilemmaer som kan oppstå i lys av den nye lovgivningen åpenhetsloven. Etter dette, vil jeg så undersøke hvordan de etiske dilemmaene kan løses.

1.1 Åpenhetsloven

Åpenhetsloven er en relativ ny lovgivning som trådte i kraft 1. juli 2022. Loven omfatter hovedsakelig store virksomheter etter regnskapsloven § 1-5, i tillegg til mellomstore virksomheter som oppfyller to av tre vilkår etter regnskapsloven § 1-6. Hovedformålet med denne loven er å fremme åpenhet i form av hvordan virksomheter i større grad skal kunne fremme og arbeide mot grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Spesielt er dette relevant i forbindelse med virksomhetens produksjon av varer og tjenester. Dette reflekteres i åpenhetsloven § 1 (Åpenhetsloven, 2021, § 1). Videre har loven også som formål å sørge for at allmenheten skal ha tilgang til informasjon om virksomheters håndtering av negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Dette reflekteres i bestemmelsen etter åpenhetsloven § 1.

Menneskerettigheter er under et stadig økende press i dagens samfunn. En viktig faktor for å kunne hindre en slik bekymringsfull utvikling, er selve næringslivet. For å kunne hindre den negative utviklingen er det viktig at virksomheter gjør endringer i virksomhetens sosiale aspekt samt produksjonsprosessen (Regjeringen, u.å., s. 40-41). Med dette er åpenhetsloven et viktig bidrag for å kunne hindre en ytterligere negativ utvikling. I tillegg til dette, kan åpenhetsloven bidra med fordeler. En av fordelene er også det faktum at forbrukere i økende grad vil kunne ha mulighet til å ta informerte valg om varer og tjenester (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 11).

For å kunne oppfylle formålet, plikter virksomheter å utføre aktsomhetsvurderinger, redegjøre for disse aktsomhetsvurderingene, samt svare på informasjonskrav fra allmenheten. I tillegg til dette, må selve redegjørelsen oppfylle noen øvrige krav. Disse kravene kaller Forbrukertilsynet for «formelle krav» (Forbrukertilsynet, 2024). Selve plikten for å redegjøre for aktsomhetsvurderingen skal imidlertid offentliggjøres 30 juni hvert år jf. åpenhetsloven § 5 (4). Med dette har omfattede virksomheter for første gang publisert redegjørelsen, 30 juni 2023. Vi fant det dermed interessant å studere hvordan virksomheter har implementert åpenhetsloven, og valgte dermed å avgrense utvalget til olje- og gassindustrien. Vi ønsket med dette å undersøke nærmere hvorvidt virksomhetene med sin første rapport oppfyller kravene satt av åpenhetsloven.

1.2 Ansvarlighet

Et viktig begrep for temaet «Ansvarlighet», er blant annet ansvarlig næringsliv. Ansvarlig næringsliv refererer til det ansvaret som virksomheter forventes å ovenfor de mennesker, samfunn og miljø som påvirkes av virksomheten (Regjeringen, 2021). Det handler altså om næringslivets innsats til å kunne bidra til bærekraftig utvikling. Sentralt i dette, står OECD sine retningslinjer. Disse er utformet av organet «Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv», og er et av de mest omfattende retningslinjene tilknyttet ansvarlig næringsliv (OECD, u.å.). Retningslinjene er et internasjonalt verktøy, som blant annet norske virksomheter forventes å følge. Disse retningslinjene har dermed som formål å fremme et mer ansvarlig næringsliv, hvor blant annet utførelse av aktsomhetsvurderinger står sentralt (OECD, 2019, s. 4). Aktsomhetsvurderinger er imidlertid også en sentral del av selve åpenhetsloven. Dette som følge av at aktsomhetsvurderingene etter åpenhetsloven baserer seg på OECD sine retningslinjer. Dette står spesifikt nevnt i loven, i åpenhetsloven § 4 (1). Aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven § 4 består av flere trinn. Det første trinnet handler blant annet om å forankre ansvarlighet i virksomhetens retningslinjer.

Videre er bærekraftig utvikling en sentral del av temaet «Ansvarlighet». Bærekraftsmålene tar med dette seg forholdet mellom det sosiale, økonomiske og miljømessige (FN-sambandet, 2023). Åpenhetsloven tar imidlertid sikte på å fremme det sosiale aspektet. For å sikre bærekraftig utvikling har FN som et globalt samarbeid vedtatt 17 mål og 169 delmål. Disse målene skal alle nås innen 2030 (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 113). Åpenhetsloven tar

spesielt sikte på å imøtekomme bærekraftsmålnummer 8 om anstendig arbeid og økonomisk vekst. I tillegg til dette, står også bærekraftsmål nummer 12 sentralt, og handler om ansvarlig forbruk og produksjon (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 12, 75). Videre er delmålene 8.7, 8.8, 12.4, 12.6 og 12.8 også aktuelle for åpenhetsloven. Delmål 8.7 tar blant annet for seg viktigheten av å kunne utføre effektive tiltak for å eliminere blant annet tvangsarbeid, moderne slaveri og menneskehandel. Delmål 8.8 på den annen side, poengterer hovedsakelig beskyttelse av arbeidstakerrettigheter. Videre er Delmål 12.4 også sentral, da den vektlegger bedre forvaltning av kjemikalier. Delmål 12.6 setter søkelys på innføring av bærekraftige arbeidsmetoder. Til slutt har man delmål 12.8, som har et mål om å sikre relevant informasjon om bærekraftig utvikling (Etikkinformasjonsutvalget, 2019, s. 113-114). For å kunne realisere bærekraftsmålene innen 2030, er det viktig med samspill mellom både myndigheter og ansvarlig næringsliv (NHO, u.å., s. 3).

For å oppsummere, bidrar åpenhetsloven gjennom sin utforming og krav til å sikre et mer ansvarlig næringsliv. Virksomheter som utfører aktsomhetsvurderinger, samt redegjør for sine aktsomhetsvurderinger, vil eksempelvis gi en indikator på hvorvidt virksomheten har handlet ansvarlig ved å respektere grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. En slik innsats fra næringslivet sin side, vil dermed aktivt kunne bidra til å fremme transparens og ansvarlighet, som igjen er essensielle komponenter av bærekraftig utvikling. Åpenhetsloven utgjør med dette ett av flere reguleringsforsøk for å kunne fremme bærekraftig utvikling.

2. Etske utfordringer

Etske utfordringer, også kalt etske dilemmaer eller etsk problem, oppstår vanligvis ved en situasjon preget av usikkerhet angående hvilken handling som vil være riktig å utføre. Dette er altså tilfeller hvor man stiller seg selv spørsmålet om hvorvidt man burde utføre en handling. Videre kan avgjørelsen oppfattes som riktig av noen, mens galt av andre. Det oppstår dermed motstridende konflikter, og man blir i tvil om hva man skal gjøre (NSF, u.å.). For å kunne ta fatt på slike etske problemstillinger, er der viktig å først forstå hva etikk er. Etikk er følgelig når mennesker reflekterer over verdier og normer. Etikk kan dermed også omhandle hva som utgjør god praksis (Regjeringen, 2020).

Når man står ovenfor et etsk dilemma, vil som nevnt det riktige valget variere. Som en følge av dette, har man med årene dannet ulike etske teorier for hva som utgjør riktig etsk atferd.

Etiske dilemmaer kan dermed begrunnes ut fra disse forskjellige teoriene. Noen anerkjente teorier er eksempelvis formålsetikk og pliktetikk. Innenfor formålsetikk skiller man hovedsakelig mellom dydsetikk og nytteetikk. Videre har man i pliktetikken, ulike teorier som rettighetsetikk, samt heteronom og autonom pliktetikk (Haaland, 2023, s. 6). Dydsetikken tar utgangspunkt i dyder, eksempelvis ærlighet og redelighet, uten å hensynta konsekvenser av handlingene (Haaland, 2023, s. 7).

2.1 Eksempel på et etisk dilemma

En viktig drivkraft for rapportering av ikke-finansiell informasjon er investorers etterspørsel etter informasjon, hvor virksomheters prestasjon innenfor de ulike indeksene ofte anvendes i investeringsbeslutninger (Cash, 2021, s. 107, 111). Investorer vil med kunne ta utgangspunkt i eksempelvis virksomhetens bærekraftsrapporter for å kunne ta et standpunkt i hvorvidt selskapet har handlet ansvarlig. Dette gjøres altså for å lettere kunne underbygge investeringsvalg. Dette kan tenke seg å også være aktuelt også for virksomheters redegjørelse om aktsomhetsvurderinger. Det er som nevnt, åpenhetslovens formål å sikre allmennheten informasjon om virksomheters håndtering av negative konsekvenser. Med «allmenheten» vil dette for eksempelvis kunne omfatte investorer, men også forbrukere, virksomheter, det offentlige, og videre (Prop. 150 (2020-2021), s. 105). Med dette kan det være relevant at offentliggjøring av redegjørelsen om aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven § 5 blant annet vil være av interesse også for investorer. I denne sammenheng kan det dermed tenkes at et etisk dilemma kan oppstå, i forbindelse med at enkelte virksomheter oppgir unøyaktige ikke-finansielle opplysninger i redegjørelsene etter åpenhetsloven. Dette kan være en følge av at virksomheter ønsker å fremstå som bedre, vanligvis omtalt som «greenwashing» (Moodaley et al., 2023, s. 1).

Sett fra virksomhetens perspektiv, vil et etisk dilemma eksempelvis kunne oppstå dersom virksomheten avdekker en rekke negative konsekvenser som virksomheten tror vil kunne påvirke virksomhetens økonomi negativt. Som følge av dette, vurderer da virksomheten å rapportere at de ikke har avdekket noen negative konsekvenser. Virksomheten står med dette ovenfor et etisk dilemma, hvor handlingsalternativene kommer frem som det å enten skulle fremstå som redelig og ærlig om de negative konsekvensene, eller å utelukke informasjonen

helt for å fremstå som bedre og derav sikre fortsatt økonomisk drift. Hvordan skal virksomheten kunne balansere behovet for økonomisk inntjening med brukernes behov for åpenhet?

2.2 Handlingsalternativer

Sannsynlige konsekvenser av å være ærlig og redelig vil naturligvis være. Et eksempel på en sannsynlige konsekvenser av handlingsalternativet «være ærlig og redelig» vil kunne være fordeler som økonomisk vinning for virksomheten. En økonomisk vinning kan oppstå, selv om informasjonen kan fremstå som negativ. Dette som følge av at investorer vil kunne anse informasjonen som nyttig, og som følge av dette, ville ønske å investere i selskapet. Dette vil spesielt være relevant dersom redegjørelsen eksempelvis fremstiller implementerte tiltak og resultater for å kunne håndtere negative konsekvenser. Forbrukere vil også kunne bestemme seg for å fortsette å handle med virksomheten ettersom de vet at virksomheten støtter åpenhet og bidrar til økt ansvarlighet, samt at virksomheten aktivt bidrar til endringer av negative konsekvenser. Ved å være ærlig, vil også virksomheten kunne føle på god samvittighet. På den andre siden, vil dette handlingsalternativet «være ærlig og redelig» også kunne medbringe visse ulemper, som for eksempel et økonomisk tap, dersom visse investorer styrer unna virksomheten som følge av de identifiserte negative konsekvensene.

Alternativt kan handlingsalternativ to, være å «utelukke informasjon». Virksomheten vil i dette tilfelle velge å utelukke informasjonen om negative konsekvenser helt, og derav rapportere at virksomheten ikke har avdekket negative konsekvenser. Fordelene med dette handlingsalternativ, vil eksempelvis også i dette tilfelle være økonomisk vinning. Dette kan være aktuelt dersom investorer ønsker å investere i en virksomhet som ikke foretar seg negative konsekvenser. En ulempe av handlingsalternativ to, kan for eksempel være økonomisk tap, tap av omdømme, straff og sanksjoner dersom det senere avdekkes at virksomheten har vært uærlig og rapportert informasjon som viser seg å ikke stemme.

Tabell 1: Sannsynlige konsekvenser av handlingsalternativer

Være ærlig og redelig		Utelukke informasjon	
Fordeler	Ulemper	Fordeler	Ulemper
Økonomisk vinning?	Økonomisk tap?	Økonomisk vinning?	Økonomisk tap?
Økt tillitt og omdømme			Mulig tap av omdømme
Økt ansvarlighet			Mulig straff
God samvittighet			Dårlig samvittighet

2.2 Handlingsalternativer sett opp imot etisk teori

Handlingen som burde velges, kan imidlertid begrunnes ut ifra forskjellige teorier. Etter rettighetsetikken, eller heteronom pliktetik, vil det rette valget fremgå av plikter utformet av autoriteter. Dette kan eksempelvis være lovgiver (Haaland, 2023, s. 9). Det riktige valget vil dermed være følge åpenhetslovens plikter, som innebærer å rapportere ærlig.

Dersom virksomheten vektlegger dydsetikken, vil virksomheten prioritere dyder som eksempelvis ærlighet og pålitelighet ovenfor eventuelle fordeler. (Haaland, 2023, 2). Virksomheten vil dermed velge å være ærlig og redelig i redegjørelsen etter åpenhetsloven § 5.

Ved å ta utgangspunkt i utilitarismen, en form for nytteetik, vil det riktige valget i motsetning til dydsetikken, avhenge av konsekvensene. Med dette hensyntar man det som maksimerer av samfunnets totale nytte. Hva enn som gir størst total nytte, vil dermed anses som det riktige etiske valget. Vi tar dermed i dette tilfellet i betraktning den totale nytten til virksomheten, brukerne, samfunnet og investorer samlet (Haaland, 2023, s. 6, 8) Ettersom utelukkning av informasjon hovedsakelig vil gi nytte til virksomheten, mens ærlighet vil gi større nytte for flere parter, vil derav utilitarismen ta utgangspunkt i handlingsalternativ en, nemlig å være ærlig og redelig.

Nytteetikken egoisme, ville dermed forsvart å kun maksimere nytten for virksomheten selv. (Haaland, 2023, s. 8). Det kan dermed tenkes at virksomheten ut ifra denne teorien, ville kunne forsvart å utelukke informasjon helt, til fordel for virksomheten.

Litteraturliste

- Cash, D. (2021). *Sustainability Rating Agencies vs Credit Rating Agencies*. Springer Nature Switzerland AG. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-71693-6>
- Etikkinformasjonsutvalget. (2019). *Åpenhet om leverandørkjeder - Forslag til lov om virksomheters åpenhet om leverandørkjeder, kunnskapsplikt og aktsomhetsvurderinger*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/d79463fe215046b1b6d70deec28870b3/apenhet-om-leverandorkjeder---endelig-rapport-fra-etikkinformasjonsutvalget-pdf.pdf>
- FN-sambandet. (2023, 28. juni). *Bærekraftig utvikling*. Hentet 3. februar fra <https://fn.no/tema/baerekraftig-utvikling-fattigdom-og-befolkning/baerekraftig-utvikling>
- Forbrukertilsynet. (2023, 29. august). *Redegjørelse*. Hentet 10. mai 2024 fra <https://www.forbrukertilsynet.no/vi-jobber-med/apenhetsloven/redegjorelsesplikt#generell>
- Haaland, Geir. (2023). *Etiske og moralske valg i revisjon*. [PowerPoint-lysbilder].
https://uia.instructure.com/courses/13390/files/2366405/download?download_frd=1
- Moodaley, W., Telukdarie, A. (2023). Greenwashing, Sustainability Reporting, and Artificial Intelligence: A Systematic Literature Review. *MDPI 15*(2), 1481.
<https://doi.org/10.3390/su15021481>
- NHO. (u.å.). *Næringslivets bidrag til FNs bærekraftsmål*.
https://www.nho.no/contentassets/3a75ceed49e5432b863a328796221bc9/nho-baerekraftmal_rapport.pdf
- NSF. (u.å.). *Etiske dilemmaer*. <https://www.nsf.no/etikk-0/etiske-dilemmaer> OECD. (2019). *OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv*. Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv.
https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/blogs.dir/263/files/2019/09/201904_OECD_DDveileder_nettil.pdf
- OECD. (u.å.). *OECDs retningslinjer*. Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv.
<https://www.responsiblebusiness.no/oecd-retningslinjer/>

Prop. 150 L (2020–2021). *Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)*. Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/c33c3faf340441faa7388331a735f9d9/no/pdfs/prp202020210150000dddpdfs.pdf>

Regjeringen. (u.å.). *Nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling*.

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fin/berekraftig/na21.pdf>

Regjeringen. (2020, 3. mars). *Etikk*. Hentet 26. mai 2024 fra

<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/del-a/etikk/id2424157/>

Regjeringen. (2021, 16. november). *Ansvarlig næringsliv*. Hentet 14. mai fra

<https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/internasjonalt-naringssamarbeid-og-eksport/samfunnsansvar/id603511/>

Åpenhetsloven. (2021). *Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (LOV-2021-06-18-99)*. Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-99>